

MAGYAR PEDAGÓGIAI TÁRSASÁG
MOZGALOMPEDAGÓGIAI SZAKOSZTÁLY

MOZGALOMPEDAGÓGIAI FÜZETEK 1.

Magyar gyermek- és serdülőkori szervezetek a rendszerváltás idején

Budapest, 2010.

Szerkesztette: Révész György

Felelős kiadó: Trencsényi László

ISBN 978-963-7123-22-1

Beköszöntő

Több mint száz esztendővel ezelőtt, 1908-ban jelent meg Robert Baden-Powell Cserkészzet fiúknak című műve, és még ebben az évben megalakultak az első cserkészcsapatok először Angliában, majd rövidesen a Föld minden táján. A kortárs csoportokra épülő nevelési-szocializációs lehetőségeket csakhamar felismerte szinte minden társadalmi csoport és pedagógiai irányzat, és ma szerte a világon sok ezernyi gyermek, serdülőkori és ifjúsági szervezet több tízmilliónyi gyermek és fiatal számára nyújt változatos programokat, biztosítja közösségi élet szervezeti kereteit.

A Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya a magyar gyermek- és serdülőkori mozgalmak, szervezetek történetét, hagyományait dolgozza fel, rendszerezi, és arra törekszik, hogy a bennük rejlő tapasztalatokat, értékeket felmutassa és elérhetővé tegye a 21. század szakemberei számára, mert meggyőződésünk, hogy a mozgalompedagógia és fiatalabb testvérei, a szabadidő-pedagógia, élménypedagógia a modern / posztmodern társadalomban is a gyermekek, fiatalok szocializációjának nélkülözhetetlen eszközei.

A szakosztály tevékenységének fontos része, hogy időről időre tanácskozásokat, vitákat, konferenciákat szervez. E kötet a 2009. szeptember 12-én Budapesten, az MTA Nagy Imre Emlékházában megtartott *Magyar gyermek- és serdülőkori szervezetek a rendszerváltás idején* c. konferencia korreferátumainak és hozzászólásainak szerkesztett változatát tartalmazza. A szerkesztés során meghagytuk a vita hevét jellemző – néha indulatos – közbeszólásokat, szokásosnál erősebb kifejezéseket, bízva abban, hogy a nyomdafestékével együtt az olvasók tűrőképessége is növekedett.

Ezt a kiadványt egy sorozat kezdetének szánjuk. Szándékaink szerint a jövőben évente jelentkezünk legalább egy kötettel, bízva olvasóink megújuló érdeklődésében.

A szerkesztő

Laurenszky Ernő: A magyarországi cserkészzet újjászervezése

Tisztelt konferencia, kedves kolleginák és kollegák! Az előadás előtt egy szomorú, de megtisztelő kötelességnek kell eleget tennem. Szakosztályunk Vasvári diplomás, jelentős személyisége Réthei Prikkel Lajos augusztus 23-án elhunyt és szeptember 4-én temették. 85 éves korában, hosszú súlyos betegség után. Az ő élete sok tekintetben idevág a cserkészzet témájához. A tanyasi tanító kecskeméti református kisdíákja egy nyomda előtt egy kerékpáros parasztemberrel ismerkedett meg. Veres Péter volt. Összebarátkoztak, és ő elbiciklizett Balmazújvárosra, megismerte Veres Pétert, és nyomában a többi népi írókat. Részt vett később az 1943-as szárszói konferencián, de a negyvenes évek első felében már mint fiatal egyetemista az akkori cserkészmozgalom központi vezetőségének egyik fontos személyisége volt, olyan fiatal egyetemistákkal, mint Göncz Árpád, Klaniczay Tibor, Réthei Prikkel Lajos. Tagja volt a nemzeti ellenállás KISKA¹ Táncsics zászlóaljának, a rákoshegyi fronton meg is sebesült súlyosan, utána – befejezván tanulmányait – tanárként, majd a népi kollégiumi mozgalomban a Szabó Dezső Kollégium igazgatójaként működött, és a NÉKOSZ-nak egyik oszlopos tagja volt. '48 után különféle tanácsi tisztségekben a VIII. majd a XII. kerületben tevékenykedett. 56-ban részt vett a forradalomban, ezért hosszabb ideig elzárkóztottan volt kénytelen élni, utána hosszabb ideig segédmunkás, betanított munkás, később könyvtáros volt, majd visszaengedték tanítani is. A hetvenes évektől egész sor közéleti szervezetnek volt oszlopa és motorja, amelyek közül kettőt emelnék ki: az egykori népi kollégisták Fényes Szellők Baráti Körét és a Móricz Zsigmond Társaságot. Ezek nemcsak összejöveteleket, vitákat rendeztek, de a határon túli magyarsággal is törődtek, kirándulásaikon építették a kapcsolatokat. Lajos bátyánk lelke volt mindennek, és, ha végiggondoljuk, az egykori kecskeméti kiscserkész fogadalmának a három fő követelménye egész életén végigvonult: hűséges maradt autonóm, kálvinista keresztyénységéhez, hűséges maradt a hazához, a nemzeti hagyományokhoz, és hűséges maradt a néphez, a parasztokhoz, a munkásokhoz és a velük együtt élő és dolgozó plebejus értelmiséghez. Lajos bátyánk emlékét és példáját megőrizzük. Kérem, hogy egy rövid felállással adózzunk emlékének.... Köszönöm.

Nem véletlenül választottam a „magyarországi” jelzőt. A „magyar cserkészzet” fogalmába értelemszerűen beletartozik a határon túli, Kárpát-medencei magyar cserkészzet és a külföldi, szórvány jellegű magyar cserkészzet is. Ez egy olyan szerteágazó tematika, amelyről húsz percen belül nem lehet érdemleges dolgokat

¹ 1944 végén alakult meg a Táncsics Mihály zászlóalj a Tudományegyetem és a Közgazdasági Egyetem hallgatóiból, amely az antifasiszta ellenállási mozgalomban csatlakozott a rákoshegyi ellenállókhöz. Első megalakulásakor nemzetőr zászlóaljként szerepelt. Később a létszám kiegészült a református és érseki katolikus gimnázium hallgatóival is. Ezután, mint kiegészítő karhatalmi alakulat kapott katonai feladatokat. A rendszerben több kiegészítő alakulat működött. Rövidítésük: KISKA.

mondani – így korlátozódok a magyarországi eseményekre; a külföldi kapcsolatokra annyiban térek ki, amennyiben a hazai eseményekre közvetlenül hatottak.

Mindenekelőtt le kell leszögezmem azt, hogy más a szemlélete a történésznek, a történet kutatójának, és más a szemlélete a politikusnak, mozgalmi embernek. A mozgalmi ember híveit meg akarja győzni valamiről, a történész azt tűzi ki célul, hogy a múltat minél alaposabban megismerje és megértse az emberekkel. Nem én találtam, Glatz Ferenc mondta egy konferencián. Nos, ezt az utóbbit igyekszem érvényesíteni, amennyire sikerül.

Meg kell mondanom, hogy mozgalmi képzés, cserkész-sajtó és más kiadványok szövegeit olvasva a cserkész vezetők jelentős részének történeti tudatában csak a saját szövetségük története él, és kevéssé ismerik ennek a szélesebb körű ifjúsági mozgalmakba és az állami társadalomba való beágyazottságát. E nélkül nem lehet a dolgot megismerni, ezért sok esetben meglehetősen szubjektív a mozgalmi kiadványok hangvétele. Megérteni *csak összifjúsági és állami szemlélettel lehet.*

Néhány gondolatot először is az előjátékról. A 1988-89-es zászló-újrabontásnak voltak előzményei. A Magyar Cserkészszövetséget 1946-ban kényszerítő szovjet nyomásra feloszlatta a belügyminiszter, utána még két évig működött a Magyar Cserkészfiúk Szövetsége, ezt 1948 nyarán – kényszerítő politikai nyomással – betagozták az úttörőmozgalomba. Ez voltaképpen az egységes közoktatásnak, az egyenirányított nevelésnek egy alfejezete volt mindössze.

Mindenesetre a cserkész szellem élt tovább. Részben katakomba-módon, illegális csoportokban, részben természetbarát, evezős és egyéb egyesületekben, de bizonyos mértékig látensen az úttörőmozgalom keretein belül is. Ez különösen 1956 után mutatkozott meg.

'56-ban a forradalom idején megkísérelték újjászervezni a cserkészmozgalmat. Köztünk van Boross Géza barátom, aki ennek résztvevője volt, és emiatt hosszabb időt töltött Tökölön elzárkózott állapotban. A forradalom leverése után, érthető módon, ezt folytatni nem lehetett. Volt egy átmeneti szervezeti forma, amely az úttörő és a cserkészmozgalmak között kereste volna az utat, az *Őrszemcsapatok Szövetsége*. Sajátos módon az akkori MSZMP vezetői közül is jónéhányan támogatták ezt. Sajnos, ma már ennek a szervezői közül is csak néhányan élnek, talán a legjelentősebb személyiség közülük *Novák Ferenc*. A Pesovár-fiúk már meghaltak, többen mások is eltávoztak közülünk. Érdemes lenne megvizsgálni, kutatni az *Őrszemcsapatok Szövetsége* történetét.

A következő évtizedekben voltak értékelő tanulmányok a cserkészmozgalmakról. A cserkészirodalom kiemeli *Mészáros István* professzor cikkét a *cserkészmozgalmak nevelő rendszeréről*. Ez nem volt egyedülálló, az *Úttörővezető* folyóirat még korábban *Gergely Ferenc* tollából hét folytatásban közölt egy ilyen cikket: „*A vezetők és a vezetőképzés helyzete a magyar cserkészmozgalmak virágkorában*”. De ezen kívül még jó néhány hasonló szellemű írás jelent meg.

Az úttörőmozgalmak 1957-es úttörő újjászervezésénél – mert az *Őrszemcsapatok Szövetsége*t párhuzamosan felretolták – *Trencsényi-Waldapfel Imre* professzor előadásában nagyon sok olyan pedagógiai elemet épített bele az 1957 utáni úttörőmozgalmakba, amelyet a cserkészmozgalmakból vett át.

Amikor elérkezett a rendszerváltás ideje, *rendkívül népszerűvé vált a cserkészmozgalmak*, főleg az – akkor már – nagyapák nemzedékének emlékei nyomán.

Tucatnyinál is több különböző cserkész-szervezet alakult. Ezek közül ötten kívánok részletesebben foglalkozni, amelyek parlament által megszavazott költségvetési támogatásban részesültek. Példaként két extrém csoport: a *Princz féle Dunáújívárosi Cserkész Szervezet* érdekes, talán túlzottan katonás társaság volt, némileg együttműködtek a Magyar Cserkészcsapatok Szövetségével. A másik: *Antoniewicz Roland „Magyar-Lengyel Cserkészszövetsége*. Antoniewicz egy szélhámos kalandor volt: volt egy magyar-lengyel diák-utazási irodája, és aki az ő irodával utazott, azt bejelentette a „cserkész szövetsége” tagjaként – így százezres létszámokról nyilatkozott minduntalan. Később hogy kaukázusi hercegként és trónkövetelőként reklámozta önmagát, tehát egyértelműen egy komolytalan kabaréfigura volt.

Ami a legfontosabb cserkészszervezeteket illeti, legegyszerűbb, ha felolvasom azt, amit 1995-96-ban írtam ezekről. Ez megjelent az 1996-os zánkai konferencia összegező könyvében, az Új Pedagógia Szemlébe, a szlovákiai magyar pedagógusok Katedra c. folyóiratában és több más helyen. Az öt szövetség közül négy ma is működik, arculatuk megfelel az 1996-osnak. A létszámok és a vezetők személyei természetesen változtak. Újabb, 2007-2008-as felmérésre nem volt idő, meg napjainkban ez jóval körülményesebb, mint volt 1995-ben.

Miért alakult és működött több szövetség?

A közös hagyományokon és tevékenységi formákon kívül vannak reális ideológiai különbségek az egyes szövetségek között. Ezek megvoltak az 1945 előtti Magyar Cserkészszövetségben is – akkor még egy szövetségen belül. Mert bár az alapszabályok, szervezeti irányelvek rögzítik, hogy a cserkészlet "politikamentes nevelő szervezet", a gyakorlatban a különböző irányzatok ugyanolyan kegyetlen politikai harcot folytattak egymással a 30-as, 40-es években egy szövetségen belül, mint 1988-89 után. (V.ö.: Gergely Ferenc: A magyar Cserkészlet története. Göncöl Kiadó, Bp.)

A magyarországi szövetségek megalakulása után a Nemzetközi Cserkész Iroda úgy határozott, hogy ők egy országban csak egy szervezettel kívánnak együttműködni, ezért a Magyar Cserkészszövetség és a Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége megalakította a *Magyar Cserkészlet Tanácsát*. Ez egy darabig jól fungált, de később a Nemzetközi Iroda – részben az erőviszonyok változása, részben a MCSSZ vezetőinek a Nemzetközi Iroda irányába való dezinformációi következtében kizárólag a Magyar Cserkészszövetséget (MCSSZ) ismerte el a magyar cserkészlet legitim képviselőjének.

Melyik hát az öt domináns cserkészszövetség?

1. MAGYAR CSERKÉSZSZÖVETSÉG

1995: 480 csapat, kb. 20 000 tag, elnök: Dr. Katona Tamás, ügyvezető elnök: Dr. Lukács János

2. MAGYAR CSERKÉSZLEÁNY SZÖVETSÉG

1995: 16 csapat, 800 tag, országos vezetők: Hegymegi Kiss Áronné, Vígh Péterné

A MCSSZ és a MCSLSZ együttműködik.

Ideológiai arculatuk: keresztény és nemzeti demokratikus elkötelezettség, a konzervatív értékek tisztelete. A vallásos nevelést centrális kérdésnek tekintik.

Nagy fontosságot tulajdonítanak az 1945 előtti cserkész hagyományoknak. Az 1946-48 közti időszakot (Magyar Cserkészfiúk Szövetsége) nem tekintik igazán követendő példának. Támogatóik: egyházak, jobbközép politikai pártok és társadalmi szervezetek.

3. **MAGYAR CSERKESZCSAPATOK SZÖVETSÉGE (MCSCSSZ)**

1995: 21 csapat, kb. 800 fő

(Megjegyzés: 1990-ben 44 csapat, kb. 3000 fő – Papp Emil ügyvezető elnök, majd főtitkár agresszív vezetési módszerei miatt több csapat átlépett a MCSSZ-be.)

Elnök: Bodnár Attila

A MCSCSSZ 2006-ban megszüntette működését, bejegyzését visszaadta az illetékes bíróságnak

4. **Magyar Cserkészlányok és Cserkészfiúk Szövetsége (MCSLCSFSZ)**

A MCSCSSZ-ből kilépett mintegy 8 csapat alakította Elnök: Gulyás Imre, ügyvezető elnök: Szakos Ferenc

A cserkészszövetségek harcaiban felmorzsolódott

Jelenleg (2009) Szakos Ferenc újpesti csapata (gr. Széchenyi István cscs.) stabilan működik – a szövetségi jelleget is fenntartják/

Ideológiai arculatuk: a MCSCSSZ és a MCSLCSFSZ keresztyén erkölcsi alapokon áll, de hangsúlyozza a cserkészet világi jellegét. A Baden-Powell-i alapokon kívül hangsúlyozzák a harmincas-negyvenes évek regőcserkészmozgalmának népi írók szellemében fogant plebejus demokrata hagyományait. Nemzeti történelmünk hagyományai közül elsősorban szabadságharcaink, a XX. századból az 1944-45 ős antifasiszta ellenállás és az 56-os forradalom emlékének ápolását tartják fontosnak,

Támogatóik: önkormányzatok, egyes református, és unitárius egyházközségek, az egykori Hazafias Népfront védőernyője alatt kialakult alternatív társadalmi szervezetek.

5. **EURÓPAI CSERKÉSZEK MAGYAR KÖZÖSSÉGE (Scouts d'Europe)**

Nem tagjai a cserkése világszervezetnek (WOSM – World Organization of the Scout Movement)

A szervezet nemzetközi központja Párizsban, van elnöke egy francia bíboros.

1995: Mintegy 12 csapat, főleg Duna-menti katolikus egyházközségek csapatai.

Elnök Baltási Nándor, kat. lelkész.

Ideológiai arculat: hangsúlyozottan konzervatív katolikus, ennek ellenére kiadványaik kevésbé militánsak, mint az MCSSZ kiadványai. Fő támogatójuk: a Regnum Marianum.

Részletes adataim nincsenek róluk

Úgy tűnik, a maguk kis létszámával stabilan működnek.

(2008 januárjában a „doni emlékmisén” a Mátyás templomban találkoztam egy cserkész-egyenruhás ifjú hölgygel, aki kérdésemre közölte, hogy a Scouts d'Europe tagja, foglalkozását tekintve a XII. kerületi osztrák középiskola tanára

A cserkészszövetségeknek nyújtott állami támogatás mértéke megállapítható a Magyar Közlöny megfelelő számaiból. A költségvetési pénzek elosztása erősen politikafüggő volt. Az mindenestre tény, hogy az Antall-kormány idején a Magyar Cserkészszövetség kiemelt költségvetési támogatást kapott, kapott ezen kívül még támogatást az egyházaktól, továbbá a cserkészrepülők és ejtőernyősök kiképzési költségei a Honvédelmi Minisztérium költségvetésében szerepeltek.

1993-ban a gödöllői Jamboree 60. évfordulójára rendezett nemzetközi emléktábor lebonyolítását felszerelése kölcsönzésével, üzemanyaggal és szakemberekkel segítette a Polgári Védelem, a Vöröskereszt és több más állami és társadalmi szervezet. Az emléktábor sikere elősegítette hazánk jó hírét.

Milyen a cserkészzet hazai ismertsége, tekintélye, népszerűsége napjainkban? Három szinten célszerű ebben vizsgálni: szövetségi szinten, csapatszinten és középszinten.

Szövetségi szinten a cserkészszövetségek közötti ádáz harc az MCSSZ dominanciájával, ha úgy tetszik, monopóliumával lezárult, a „gyűlölködés apostolainak” az úttörőszövetség maradt céltábla gyanánt.

Csapatszinten a csapatok élték a maguk romantikus gyermekszervezeti életét. Hogy milyen eszmeiséggel, az az adott csapat felnőtt vezetőinek beállítottságától függött és függ.

Közelebbről a vízi-csapatok életét ismerem. Itt előfordult némi „pendlizés” a gyermekszövetségek között. A lajosmizsei vízi-úttörő csapat vízcserkész-csapatá alakult, a leányfalui „Vadkacsák” vízcisapat Perekási Pál (Pepe) vezetésével először a Magyar Cserkészszövetség irányába tájékozódott, később mégis a Magyar Úttörők Szövetsége eszmei és propaganda-irányát vették fel. (Megjegyzendő, hogy teljes anyagi függetlenséget vívtak ki maguknak. A szülők jelentős része tehetős vállalkozó.)

Középszinten több jó kezdeményezés volt, és jó részük rövid életű. 1999-ben a szabadságharc 150. évfordulójára több közös akció volt a Kossuth Szövetség intenzív támogatásával, de az egység gyakran megbomlott, főleg a támogatási pénzek elosztása miatt.

1995-ben és 96-ban sikeres volt a Magyar Pedagógiai Társaság”ökumenikus” gyermekszervezeti vezetőképző tanfolyama Csillebércen, de források hiányában nem folytatódott.

Komoly siker volt, de egyedi alkalom maradt a csepeli vízitúra- és kishajóvezetőképző tanfolyam a Budapesti Úttörő Flotta, a vízirendészet, a MAHART és a Természetbarát Szövetség közös rendezésében, Rikker József kezdeményezésére (háromhetes bentlakásos tanfolyam – a résztvevők mindenféle gyermek- és ifjúsági víziszervezettől – kemény szakmai vizsga, aztán nincs tovább. Azóta bizonyára minden szervezet a maga különbejáratú szemétdombján kukorékol.

Mi a teendő? Együttműködés, segítőkészség a demokrácia és a hazaszeretet szellemében, egymás megismerése és megértése. Széles az út, több szervezet is elfér egymás mellett.

És a helyi hagyományok tisztelete kötelező mind nemzetközi, mind a határon túli magyar vonatkozásban.

1996-ban a Református Világtalálkozóhoz kapcsolódva nemzetközi magyar öregcserkész-találkozó volt Kolozsvárott. Az erdélyi cserkészek egyenruháján

semmilyen magyar jelzés nem volt: Kolozsvár ura ekkor Gheorghe Funar volt: meg kellett előzni az esetleges provokációt.

Az egyik szünetben egy idős magyarországi cserkészvezető így fordult az egyik 18 év körüli kolozsvári őrsvezetőhöz, vagy fiatal segédtszthez:

- Hogy' van az, kedves öcsém, hogy a ti egyenruhátokon semmilyen magyar jelzés nincs?

És a kolozsvári fiú így válaszolt:

- Kedves bátyám, mi a magyarságunkat nem az egyenruhánkon, hanem a szívünkben viseljük!

Rakó József: Zászlóbontás a rendszerváltás idején

Kedves és tisztelt barátaim, kedves hallgatóim! A Magyarország Felfedezői gyermekszövetség az úttörőmozgalmon belül alakult meg. Igazából a születésnapunkat onnan számíthatnánk, amikor kiderült, hogy van az úttörőmozgalmon belül egy olyan szervezeti egység – a három „T”-nek a figyelembe vételével –, amely teljesen önállóságra törve önálló programmal működik (működött), és amikor az úttörőmozgalom vezetése ezt észrevette, hogy a szervezeten belül létrejött egy önálló alakulat, már késő volt a felszámolásunkhoz és a megszüntetésünkhöz. Nem kívánom bírálni és értékelni az úttörőmozgalmat, amelynek a magyar pedagógiában nagy értékei vannak, és ezek voltak is és meg is maradnak szerintem mindörökké, de a mi szempontunkat figyelembe véve – és én, ugye, a Magyarország Felfedezői Szövetségről akarok szólni – az úttörőmozgalom története a reformok elbukásának a története is. Számtalan kezdeményezés történt különböző területeken, mindig megbukott minden jóra való törekvés, hogy a szervezetet más irányba alakítsuk és tereljük. Ennek több oka volt. Én keserűséggel emlékezem azokra az *idegenekre*, akik miatt elbuktak a reformok. A KISZ-ből küldött hatalmas urakra, akik mindent meggátoltak, s minden hatalmat maguk alá gyűrve ennek a jobb sorsra érdemes szervezetnek mindig elgáncsolták az útját.

Tehát egyszer csak szembe kellett nézni mindenkinek azzal, hogy van a szervezeten belül, az úttörőmozgalmon belül egy alakulat. Akkor titokban fogalmaztuk meg, most fölteszem egy nagy kérdőjellel, hogy elképzelhető volt-e abban az időben, történeti időben egy nemzeti gyermekszövetség megalapozása? Tehát egy olyan tiszta, hazához kötő programmal rendelkező gyermekszervezetre gondoltunk már abban az időben, a kezdet kezdetén, amely élménnyel, átéléssel, teljes nemzeti programmal, tiszta gyerekszervezeti attitűdökkel képes dolgozni. Voltak emberek, akik hittek ebben. Ez az alakulat az Őrsvezető és az Iránytű lapokon nyugodott. Tehát ez a két újság szervezte azokat a rendezvényeket, eseményeket, amelyekre úgy utaltam én most én nektek, hogy az egy önálló alakulat volt a szövetségen belül. Tessék elképzelni, hogy sorra jártuk a magyar városokat, százan és százan, történelmi városokat, és mindenütt a legnagyobb szeretettel fogadták, amikor ráépítettünk egy programot, egy adott város történelmi múltjára, hagyományaira, örökségeire. És amikor már hozzánk akartak nyúlni – ennek számtalan eseménye volt –, ezek a városok és megyék pártbizottságai

már kiálltak a szövetség mellett, pedig akkor még szövetség nem voltunk, csak egy alakulat. Jó szerencsém, hogy itt van Tóth Jóska, akinek a vezényletével Damjanich kerékpáros expedíciók futottak végig az országon. Ezek mind programmal, próbákkal, vezetői előkészítésekkel zajlottak, és ebben az időben már, tehát még a megszületésünk előtt a „hagyományörző” szó szerintünk először jutott be a magyar közbeszédbe, és az „örökség” szó, és az úttörőmozgalmi szervezetbe is. Először bíráltak bennünket, mind a kettőt nacionalista szónak minősítették, de aztán megnyugodott mindenki. Vaja volt ekkor a szervezet kohója, a vajai várkastély és a vajai Vay Ádám hagyomány. 1987-ben Vaján megalapítottuk a Nemes Ifjúsági Társaságot, vagyis Rákócziak a gyerekszövetségét felélesztettük. Rákóczi volt az első nagy magyar pedagógus. Egy saját csapatot szervezett gyerekekből és fiatalokból. Törvényei voltak, a fejedelem kirándulásra vitte őket, szóval azt gondolta, hogy az ő szeme előtt a jövő Magyarország vezetői nevelkedjenek. Tehát az elképzelése az volt, hogy kiépített ő maga egy jövő elitet, amelyre majd rábízta az ország vezetését. Ezt a NIT-et – tehát Nemes Ifjak Társaságát – újíttuk fel Vaján, és csak egyet mondok a kedves társaságnak – bocsánat, ha néha tegezésbe fordul a nyelvem –, csak egyet mondok, hogy ennek a társaságnak *törvényei* voltak. Mégpedig olyan törvényei, amelyeket akár a cserkészmozgalom, vagy akár az úttörők is, mi is akkor el tudtunk fogadni. Ezek jellemformáló törvények voltak, nemes törekvést irányoztak elő. Egy magyar fiú vagy lány fűzön egy saját törvényt is hozzá, Rákóczi Nemes Ifjak Társaságához. Na, ez alakult meg. Akkor egyébként volt egy titkos ülésünk is ('87-ről beszélek most), amikor a Megújulás az idő sürgetésében című tervezetet és nagy elképzeléseket tárgyaltuk meg. Akkor még úgy gondoltuk, hogy megújulás az úttörőmozgalmon *belül*. De már deklaráltan, programmal és mindazzal a kísérleti eredménnyel, amellyel már előzőleg Magyarország történelmi városait sorra jártuk. Az őrsvetők találkozóira gondolok. Ekkor, tehát '87-ben, ezen a megbeszélésen arra gondoltunk, hogy még talán elérhető az, hogy az úttörőmozgalom megreformálható. Ez Megújulás az idő sürgetésében címet viselte. 1988-ban a második vajai megbeszélésünkön már úgy volt, hogy Változás az idő sürgetésében. Ekkor már kimondtuk, hogy vagy '88-ban vagy '89-ben elszakadunk az úttörőmozgalomtól, és a kipróbált, az elmúlt évek, azt mondhatnám, hogy két évtized tapasztalatai alapján megteremtünk egy új magyar gyerekszövetséget. 1989. szeptember 23-án országos közgyűlést hívtunk össze. Az akkori úttörőmozgalmi vezetés engedélyezte is ezt a közgyűlést, sőt, elvi egyetértésük volt abban, hogy az úttörőszervezeten belül egy autonóm szövetséggé vagy szervezetté alakulhat a hagyományörző társaság, a hagyományörző mozgalom. Ez tartott a szünetig. A szünetben kiosztottunk egy proklamációt, amely az úttörőmozgalomtól való elszakadásunkat és egy önálló gyerekszövetség létrehozását hirdette ki. Ezt a közgyűlést csaknem egyhangúlag elfogadta, és 1989. szeptember 26-án már be is adtuk a bírósághoz az egyesületi kérelmünket. Akkor harmadik ilyen kérvény volt a cégbíróság előtt még. Ekkor Vajáról átkerült a szövetség központja Jászberénybe, ahol megtartottuk az első vezetőképző táborunkat, ahol kidolgoztuk a szövetség végleges alapelveit, programját, és ahol aztán alapítottunk egy gyermekhősök múzeumát. Erről mindjárt pontosabban is szólok. De biztos, hogy a kedves hozzáértő társaságot érdeklik a jelképek, amelyek ebben az időben már kialakultak, és szinte mindent elmondanak rólunk és céljainkról. A

szövetség zászlajának a formája a Rákóczi-szabadságharc zászlaját idézi. A díszítése 1848 zászlaját. A zászló egyik oldalán egy aranybabéros jelvényünk van: a jelvényünk a két csodaszarvas. Nagyon egyszerű a története ennek a jelvénynek. Korondon az 1900-as évek elején élt egy olyan fazekas, aki magyar parasztember létére, vagy korondi mesterember létére a magyar történelem jelképeit szimbolizálta. Különböző tálakban, bokályokon, egyebekben. Így bukkantunk rá a két csodaszarvasra, amelyet elfogadtunk a szövetség jelvényének. Ez van énrajtam is most. A két csodaszarvas a nemzeti hármashalmon áll – nagyon fontos, mert a hármashalommal még fognak találkozni a kedves hallgatóim –, tehát a nemzeti hármashalmon áll, piros-fehér-zöld alapon. Egyik sarvas magyarországi felfedezőket jelképezi, a másik a határon túli magyarság gyermekeit, és a hármashalmon találkoznak, tehát testvérek. A jelvényünket egy aranybabér koszorú veszi körül – ez a zászló másik oldalán van, ez az aranybabér –, arra emlékeztet mindenkit, hogy 1849-ben egy 13 éves fiú, Szomjas Károly megmentett egy 300 főből álló zászlóaljot, és ezért a szabadságharc egyik legnagyobb érdemjelét, az ezüstbabér koszorút kapta. Ez van tehát a zászlónkon. A zászlónkat a Kossuth-hagyományok eszmeiségébe Monokon befogadta Gavlik István, a Kossuth Szövetség elnöke, majd elvittük a zászlót Borsiba, ahol a fejedelem született, és ott bontottuk ki azt a zászlót, ott volt a zászlóbontásunk. A szervezetnek nyolc törvénye van, a hazához kötés, a jellem törvényei ezek. A szervezet világi, de úgy lesz tízpontos a szövetség törvénye, hogy a csapatok kettőt maguk megalkothatnak. Tehát, habár világi szervezet vagyunk, de a két pont, akár mind a kettő is szólhat arról, hogy a csapat a vallási alapú programot és pedagógiát választja. Ekkor adtuk ki a jelszavunkat, hogy „Örökségünk Magyarország”.

A szövetségünk kisgyerek vonala, az Árpád népe Vereckén alakult meg. Ott kopjafát állítottunk, és fogadalmat tettünk. Így szól a fogadalom utolsó mondata, amely egyben fényképe és alfa-omegája a szervezetnek: „Őseim országot szereztek nekem, én a szülőföldemet teszem hazámmá.” Ez volt a vereckei fogadalmunk. Van még említésre méltó több zászlónk is, így például Sárospatak városa adományozott egy Nemes Ifjak Zászlaját, és az 56-os Világszövetség egy lyukas zászlót adományozott.

Hogyha most elmondom, hogy egy tízéves gyerek, hogyan kerül a mozgalmunkba, hogyan épül föl az élete, akkor ezzel jóformán mindent elmondtam, és akár Laci engem el is tanácsolhat innen.

Tíz-tizenkét éves korban kerülnek be a gyerekek hozzánk. Akkor ők elkezdik egy kis felfedező úttal a kis szülőföldjüket, ahol élnek, kis környezetüket megismerni. Mi akkor azt mondjuk, hogy felfedezni. Ekkor találkozik először a gyerek ezzel a szóval, és ezzel a munkával is, hogy ő felfedezheti a szülőföldjének értékeit, és mi akkor arra kérjük őt, hogy akkor válasszon ki egyet, amit ő örökségének fogad el. És először életében egy sor fogadalmat is megír. Ezzel belép a szövetségbe. Van neki Szülőföld-útja, van neki öröksége és van neki egy kis saját fogadalma. A következő években eljut Sárospatakra, ahol a szövetség központja van (mert azután Jászberényből Patakra került a szervezet központja – eszmei központja), és ott pedig egy hármashalom fogadja be az ő szülőföldjéről kiemelt örökségét, arról a helyről, ami neki legjobban tetszik. Ezzel el is mondtam mindent, mert később keresi a nemzeti örökségeit.

Szeretnék elmondani valamit, ami példázza azt, hogy milyen programjai vannak a szövetségnek. Megint visszatérek Rákóczihoz. Most vannak a nagy évfordulók, 2011-

ig tart a Rákóczi szabadságharc 300. évfordulója. A kezdet kezdetén elindítottunk egy Borsi-Patak-Rodostó programot. Ez egy gyönyörűsége munka a gyerek számára, amiért egy nagyon szép jelvény jár, és megkérdeztük a rodostói gyerekeket, hogy csatlakoznának-e ehhez a mozgalomhoz. Boldogan megtették. Kiválasztották, hogy ők ott Rodostóban hogyan őrzik a Rákóczi hagyományokat. Ehhez hasonló programunk minden évben megjelenik, több is, és ehhez csatlakozhatnak a csapatok.

A vezetővé nevelés. A szervezetnek van egy saját nevelésű vezetői gárdája. Úgyhogy én ha innen kilépek, és holnap át kell adnom a vezetést, készen áll egy olyan gárda, amely olyan kicsi gyerek korától, tízéves korától, amiről beszéltem az előbb, a szervezet tagja. A vezetővé nevelésünk – nem is vezetőképzést mondom – azzal kezdődik, hogy egy kopjafára, ami Sárospatakon van, mindenki saját nemzeti jelét faragja rá, és kialakít egy vezetői fogadalmat, egy egymondatos fogadalmat, és ezzel elindul az életpályája. Különböző tiszti próbákat teljesít. Idős koráig szóló tiszti próbáink vannak. Miért tisztek? Azért, mert a szabadságharcban olyan gyerekek is voltak, tizenhárom-tizennégy évesek, akik hadnagyi rangot értek el. Ezért tisztek. Amerre csak megmozdulunk, amerre programot írunk ki, az mind kapcsolatban van az eszmeiségünkkel, a hazához kötéssel. Két helyen van olyan múzeumunk, amely a magyar gyermekhősök eszmeiségét hirdeti, tehát nem legendákat, hanem felkutatott gyermekhősöket ábrázolunk Jászberényben és Sárospatakon a múzeumunkban.

És kialakult egy gyerekhős kultusz. Milyen csodálatos gyerekeket találtunk? Egy példa Mádról: az általános iskolát egy tizennégy éves gyerekhősről nevezték el. Az iskola névadója – tessék még valahol mondani egy ilyen példát – egy tizennégy éves gyerek.² Ugyancsak, ahogy egykor, régen, harminc évvel ezelőtt a városok szívesen fogadták a hagyományaikkal valló foglalkozást, most ugyanezek történnek a gyerekhősök szintjén. Szerinte az országban vannak ilyen kopjafáink, eseményeink. Felkutatott azokat a történelmi családokat, akik rokonságban voltak a negyvennyolcas híres gyerekhősökkel. Így például van nekünk Than családunk, Pilaszánovits családunk, és sorolhatnám tovább. Ezek mind-mind olyan kötődések 48-49-hez, ami a gyereknek szárnyakat ad, hogy próbát tegyen. Ezek a történelmi családok megjelennek a rendezvényeinken, és ők adják át a kitüntetések. Apropó. Az egyik vezetői jelszavunk, és munkajelszavunk is az, hogy „Az elismerés felemel”. Tehát egy „jókereső”, jó tulajdonságokat kereső, értékeket kereső gyermekszervezet vagyunk, és ennek megfelelően a kitüntetéseknek az arzenálja várja a gyerekeinket. Akiket majd érdekel, itt az asztalon utána megnézheti. A kitüntetés felemel. Hadd mondjak el valamit, ami ugyancsak jellemző a szervezetünkre. Mátyás király év volt néhány évvel ezelőtt, és rendeztünk egy nagyszabású, országos találkozót, amelynek az egyik célja Mátyás koronájának a megtalálása volt. Kisebb egységekben keresték. És amikor megtalálta egy egységünk, akkor az egyik gyereket közülük királlyá lehetett koronázni. De meg kellett indokolni. Tehát, hogy milyen ember, milyen jelleme van? Milyen viszonya van a többiekhez, milyen elismerései vannak? Tehát a gyerekeket megtanítjuk arra, hogy egymásban, egymás között a jót keressék, és meg tudják fogalmazni mások értékeit.

² Koroknay Dániel

Kapcsolatainkról. Kitűnő kapcsolataink volt az elmúlt években a Bem Cserkészcsapattal, a Kossuth Szövetséggel, az Úttörők Pest Megyei Társaságával. Fennmaradtak olyan városok, harminc-nyolcvéves városok (nekünk, a történetünkben harminc-nyolcvéves városok), akik valamikor alapítottak egy őrsvetetői kitüntetést, és ma is élnek vele. Ma is boldogok, hogy a Magyarország Felfedezői Szövetség keretében tarjuk fenn ezt a kapcsolatot. Jó kapcsolatunk van a Honvédelmi Minisztériummal, a Pedagógiai Társasággal. A sárospataki főiskolán minden évben van egy kicsi kurzus, ahol a szervezetünket ismertetjük. Elmondjuk, hogy egy főiskolai hallgató éppen mi volna egy nagyszerű program, amely ebben az évben fut, és akkor a főiskolások jelentkeznek, általában párosával, és megvalósítanak valamit, ami nekik tetszik, a gyerekekkel együtt, akikkel amúgy is foglalkoznak. Jó kapcsolatunk van a Falvak, Városok Egyesülettel³, amely a Magyar Kultúra Lovagrendjének a hordozója, és a Magyar Kultúra Örökség serlegeit évről évre a Magyar Kultúra Napján egy-egy csapatunk megkapja.

A csapásokról. Rengeteg csapást kapott a szervezetünk. Először is kezdem ott, amikor a híres államtitkár az Antall-kormányból azt kezdte hirdetni, hogy vigyázzanak velünk, mert mi fiók-úttörőszervezet vagyunk. Ezek gáncsot okoztak nekünk. Aztán volt a Cserkészcsapatok Szövetsége, amely egyesülni akart velünk, de mi nem akartunk. És akkor átfordultak, és elkezdtek rágalmazni bennünket. Nagyváradon kialakulóban volt egy központunk. Egy olyan igazi mag. Jó vezetőket képeztünk előzőleg Patakon, és munkához láttak. Itthonról indult egy akció, amely azzal végződött, hogy a vezetőket ki fogják prédikálni a református templomban. Megijedtek. Nem mertek cselekedni. Hát mi tudjuk, hogy honnan indult az itthoni akció. Szörnyű dolog volt.

Támogatásunk. Ez a magyar állam, ideértve a FIDESZ kormányzást is, a nemzeti gyermekszövetségünket nem támogatta. Húsz évről azt tudom mondani, hogy ahol csak tudtak, megkárosítottak bennünket. Szégyene a húsz év államvezetésének az a lista, amit mi kaptunk támogatásként.

Mindennek a kulcsa a pedagógus. Hiába van nekünk olyan nagyszerű ifigárdánk, akik már egzisztenciával is rendelkeznek, mégis, ha nincs olyan pedagógus az iskolában, aki azt mondja, hogy „Utánam!”, akkor nem megyünk semmire. Tehát a nagy kulcskérdés most az, hogy hogyan tudjuk megnyerni az ifjú pedagógusokat.

Húsz évet ünnepeleink 26-án, szombat, ugyanott, ahol megalakultunk, a San Marco utcában, és én a húsz évről csak azt tudom mondani, magunknak is, magamnak is, az utódainknak is, hogy van miből merítenünk a húsz év értékeit tekintve. Bizonyos dolgok újragondolhatók, megismételhetők, de azok a szilárd alapok, amire itt most utaltam: hármashalom, zászlóink, a kisgyerek elindulása a szervezetben, a „felfedező” szó, a „hagyományörző”, az „örökség” szó tartalma. Ezek olyan programmal párosulnak, olyan vezetői munkával, hogy ezek aranyfedezetei a következő húsz évnek. Aztán majd meglátjuk. Köszönöm a figyelmeteket.

Illetve, muszáj fölolvashom valamit. Négy sor az egész. Muszáj megtennem, mert nagyon bántana, ha kifelejtettem volna.

³ Falvak Kultúrájéért Alapítvány

Hívogató (Az erdélyi gyermekszövetségről van szó, úgy nevezik őket hogy a Szülőföldek Felfedezői Szövetsége.)

A szövetség jelvénye a mondák világának két csodaszarvas öröksége. Motívumát egy múlt századi erdélyi ábrázolásból vettük. A szövetség jelentése: a határokon innen és túl élő magyar gyermekek, iffak testvérisége, összetartozása. Egyik szarvas talapatának színe a román államé, a másik a magyar trikolór.

Amikor ezt a jelvényt, és az erdélyi szövetség megalakulását elfogadtuk – ez Kisbaconban történt, Elek apó⁴ szülőházában és dolgozószobájában – mikorra kiléptünk a kertbe, addigra valaki, egy erdélyi szövetségi vezető felállított egy kopjafát a bejárattal szemben, és az van ráírva, hogy Pro Patria. Ez volt a meglepetés. A szervezetünk jelszava: Pro Patria!, a gyerekek válasza rá: Hűséggel!

Trencsényi László: Poszt-úttörő?

Feltűnt-e, hogy konferenciánk idején itt, az Orsó utcában lomtanítás van. Nagyon vigyázzunk, hogy ide bementsük a kincseinket, nehogy véletlenül a lomtanítás elvigye!

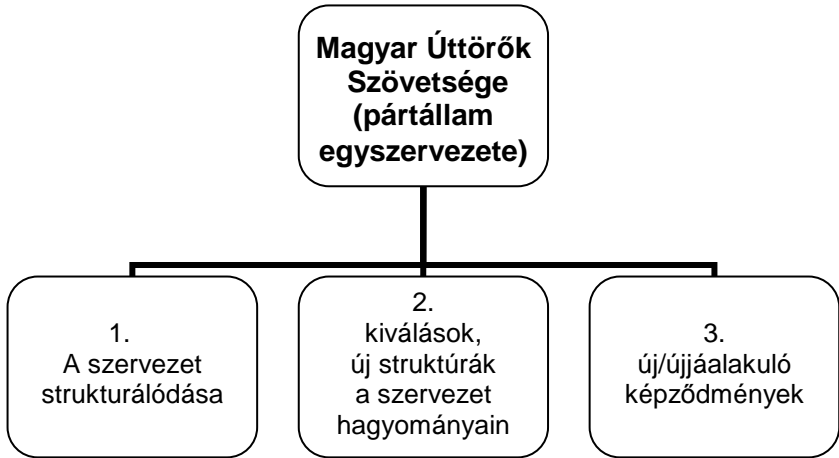
A másik ilyen fontos gondolatom entrée-nak, hogy akárhogy is számolunk, (tulajdonképpen még hogyha a teremben ülő rangidős „pajtások”, Laurenszky Ernő és Rakó József külön-külön több mint 80 esztendejét is hozzá számoljuk) akkor is azért hovatovább, az életünknek most már azért legalább a fele – néhányaknak már nagyobbik fele - jut *arra* az időszakra, amelyről most számot adok, adunk együtt.

Meg-megjelenik ugye az emlékezésekben, hogy 1956 nyarán Aszófőn – történelmi esemény történelmi időben! – végre újra sátortáborozás volt, mekkora jelentősége volt ennek a „kőházas és doktorbácsis”, 50-es évekbeli úttörőmozgalom után, hogy végre lehetett sátortábor, hogy tehát az ideológia megengedte, hogy sátortábor legyen a jubileumi esztendőben. Ez az adat megy a lomtanításba? Bár nekünk még nagyon fontos adalék, de hát kit érdekel a mai gyerekek és fiatalok között, hogy 56 nyarán Aszófőn sátortábor volt.

A harmadik dolog, amit mondani szeretnék, és erre utaltak az előző előadók is, hogy ez a történelem csele: ahogyan a pártállam egy egyetlen szervezetet csinált a magyar úttörőmozgalomból, hát szükségképpen lett gyűjtőmozgalom. És olyan gyűjtőlencse, amelyből bármikor (amikor olyan „klimatikus” viszonyok voltak), akkor – vagy a mozgalmon belül álcázva, vagy nem is feltétlenül álcázva, de – *különböző* mozgalomképek tudtak folyamatosan, akár egymás mellett élni. Vagyis akkor, amikor a demokrácia viszonyai közepette a pártállam is, meg az „egyszervezet” is bomlott, tulajdonképpen érett állapotban tudtak az utódok a maguk módján helyet keresni maguknak.

⁴ Benedek Elek

Utak a mozgalmi pluralizmus felé

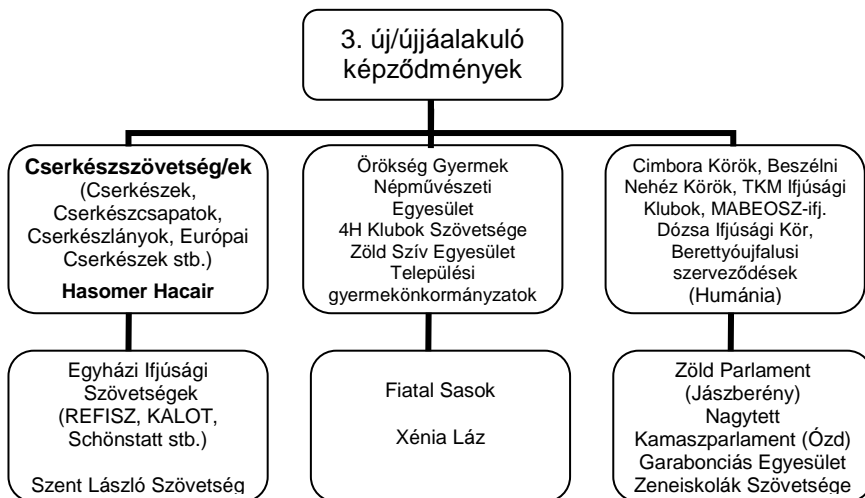
Három út van. Nekem ez lesz majd a dolgom, hogy bemutassam: hogyan strukturálódott a Magyar Úttörők Szövetsége ebben a legutóbbi 20 esztendőben. Mi lett azokkal, akik kiváltak, vagy új struktúrákat hoztak létre, de a szervezet hagyományain. És hogy is vannak azok, akiknek igazolhatóan semmi közük nem volt az úttörőmozgalomhoz, még álcázott „kryptoúttörők” sem voltak, és újjá/megalakultak vagy újjáalakultak.

Ez utóbbin esnék túl a leghamarébb. A cserkészszövetségeknek azt a kavalkádját, amiről más előadó is beszélt, Derzsi Ottó tanulmányt is publikált, most nem akarom méltatni, nem elemzem, hogy melyik hogyan, miként lett „befutó”. Az előző előadó nem hozta szóba, de itt van a Hashomer Hacair is. A 80-as évek végén feltűnően erőteljesen jelent meg. Ez a zsidó cserkészek nagyon harciasan baloldali, már-már marxizáló szervezete volt mindig, sőt időnként „cionizáló”.

A 89-es „bomlás melegében” megszületettek egyházi szövetségek is, hírt adtak magukról. Ezek közül a REFISZ-ről és KALOT-ról, ugye tudunk, a reformátusok, vagy a katolikus fiatalokról. Kevesebben tudnak – nekem is egy hallgatóm hozta el a hírt – ő a „Schönstatt-családról”, amelyik egy katolikus bázisközösség elvén működik, és jól működik Magyarországon saját honlappal. No és a Szent László Szövetség, gondolom a vitában még előkerül. (Hangsúlyozom, hogy azokról a szervezetekről beszélek – például a Vér és becsületről nem fogok – amelyeket a magyar alkotmányosság szabályai szerint bejegyeztek. Ezt fontosnak tartom.)

A következő kör, amelyik ebben az értelemben nem a palettának ezen az - úttörőből eredeztethető - oldalán helyezkedik el: az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület, a 4H Klubok szövetsége, a Zöld Szív Egyesület és a Települési Gyerekkormányzatokat Segítő, illetve a Települési Gyerekkormányzatok Szövetsége.

Kiemelem, mert valamit kell majd beszélni úttörők kapcsán a Fiatal Sasokról és a Xénia lázról is.

Vannak még azok a szervezetek, amelyek vagy olyan furcsaságok voltak, mint a Dózsa Ifjúsági Kör Pesterzsébeten – nem volt közöm létrejöttéhez – vagy a berettyóújfalusi 3. sz. iskolában alakult, jogi személyiséget vállaló, de „egyszemélyes” szervezetek. (Nem voltak tagszervezeteik. A 3.sz. iskola gyerekei, szülei és pedagógusai jegyezték be a bíróságnál, nem kötődtek sehova, tették a dolgukat, amíg szegény Makai Miskát el nem kergették Berettyóújfaluról, és hát most már azóta sajnos a halálba).

Ide sorolhatók a Cimbora körök, a Beszélni nehéz körök, a Tájak, korok, múzeumok ifjúsági klubjai, a MABÉOSZ ifjúsági, körei, Nem is biztos, hogy mind jogi személyiségű, az egykori gyerektelevízió romjaiból kinőtt Cimbora kör szerintem nincs is bejegyezve. De létező közösségek ezek. S volt a Humánia, amely egy meg nem valósult álma volt egy jőnévű színművésznek. Vagy regionális gyerekegyesületek: az Órhegy Észak-Borsodban.

Külön blokkban a helye a jászberényi Zöld Diák Parlamentet, mert egy egészen friss esemény, ilyen a Nagy Tett Szervezet, az ózdi Kamaszparlament, amely időnként meg-megjelenik, megszólal, a Garabonciás Egyesület, amely az olvasótáborosok szövetsége. A zeneiskolák szövetsége is gyakorlatilag működött gyerekközösségeket, még akkor is, ha nem jelöli őket szervezetként.

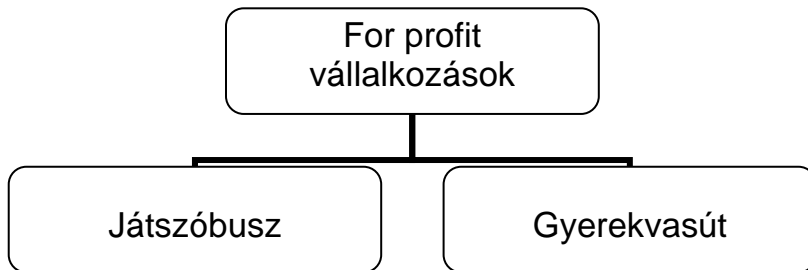
Mi történt az úttörőkkel? Jön '89 decembere. Néhányan ott voltunk az Úttörővezetők Országos Konferenciáján. A buszok már be vannak melegítve, a sofőrök már izgatottak, hogy elkezd pillézni a hó, hogyan fogunk Zánkáról Nyíregyházára, vagy Zánkáról akár Zalaegerszegre érni ilyen rettenetes időben, de a Magyar Úttörők Szövetsége X. Országos Úttörővezetői konferenciája még hevesen ülésezik. Mögöttem Turgonyi Júlia ült, ugye 89. december elején vagyunk, nem sokkal a Magyar Szocialista Párt megalakulási kongresszusa után, ahol Turgonyi Julia egyébként szintén ott volt. Most fennhangon kiabál be minden ötödik percben, hogy nem engedem, hogy MSZP kongresszust csináljanak az Úttörőszövetségből”, vagyis az

átalakulásnak minden formáját ellenezni készült. A legélesebb vita egyébként arról folyt, – ugye, magyar mentalitás – hogy milyen színű legyen az úttörők nyakkendője. És akkor tűnt fel egyébként a vitákban élénk résztvevői kedvvel a fiatal Rácز Péter. Ám sokkal inkább Germán Györgyi és Csizmár Gábor köre körül zajlott a heves vita. Csizmár Gábor „magyar hangja” Sári Lajos volt. Ebben a vitában volt főváros-vidék ellentét, de volt más-más mozgalomképek éles vitája is. Milyen színű legyen a nyakkendő? A katasztrófa előtt ugye azt beszéljük meg, hogy milyen színű legyen a nyakkendő?

S született bölcs döntés, hogy olyan – ez került az alapszabályba – minden színű nyakkendő nyakkendője a Magyar Úttörők Szövetségének, amit a Magyar Úttörők Szövetsége valamikor is használt. Kevesen tudták, hogy ez visszatérés 45-46-hoz. Hiszen akkoriban attól függően, hogy milyen színű ejtőernyő hullott arra a városrészre, olyan színű volt az úttörők nyakkendője. A belső pluralizálódást ez a vita jelezte.

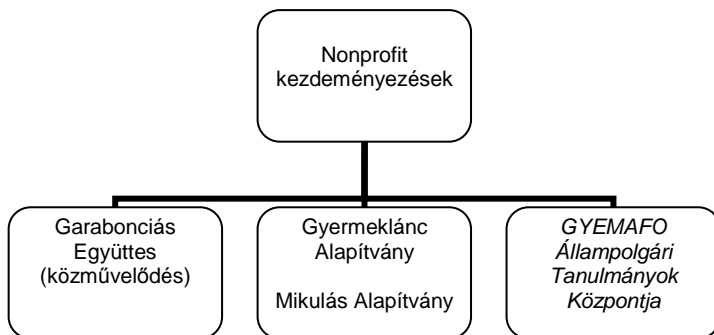
Az első átalakulási forma a *piacgazdaság világában* való helykeresés. Ennek két példája: a *gyerekvasút*, amely ugyan a MÁV-nak ráfizetéses formája – ki tudja mi lesz belőle most a közösségi közlekedés átalakítása nyomán, de drukkoljunk nekik és a *játszóbusz*, Cseke Miklós és köre, akiből a játékszolgáltatás, a piaci alapú játékszolgáltatások értő emberei lettek.

Kiválások, új struktúrák az úttörőszervezet hagyományain 1.

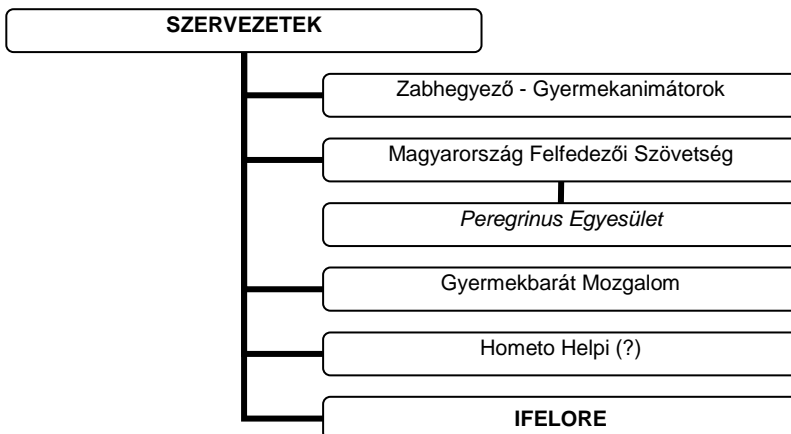
A *nonprofit kezdeményezéseket* illetően három útról tudok: a Garabonciáséról, tehát az igaziró, az ősgarabonciásról, a Garabonciás együttesről, akik az úttörőegyüttes emlékein, nyomain, személyazonosságain, vagy leszármazottain keresztül a *közművelődésben* helyezkednek el ma. Az alapító, Váradi István Ferencváros díszpolgára, és az FMK ad otthont a Garabonciás együttesnek (de hisz ez mégiscsak vállalt utóda a Központi Úttörőegyüttesnek). A Gyermeklánc Alapítvány, a Mikulás alapítvány a következő. Halász Etelka, aki budapesti úttörőelnök volt, az *alapítványi*, nonprofit világban találta meg a helyét. És itt a Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma, illetve az Állampolgári Tanulmányok Központja, részben a *gyerekérdekek közélet*, részben pedig a *humán erőforrás fejlesztés* oldalán próbált magának helyet keresni.

Kiválások, új struktúrák az úttörőszervezet hagyományain 2.

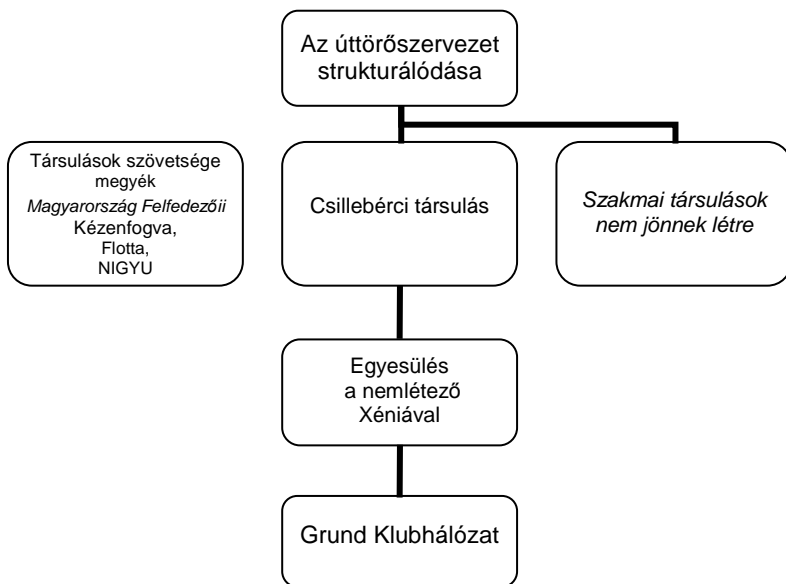

És maradt még egy megoldás. A szervezetek, amelyek fokozatosan vállaltan úttörőmozgalmi gyökerekből váltak ki. Önállóak lettek leghamarabb az ifik, mint Zabhegyező Gyermekanimátorok, az imént említett Sári Lajos, Tóbiás Laci, Nagy Ádám, (aki ma a Nemzeti Civil Alapítvány elnöke). A Magyarország Felfedezői Szövetséget együtt ünnepeltük, de hát ők is osztódással szaporodtak, hisz rövid ideig működött a Peregrinus Egyesület is. A Gyermekbarát Mozgalom is, ugye Hanti Vilmos mozgalma is az úttörőmozgalmi emlékhöz nevelkedett, később lett ő „partizán”, a Hometo-Helpi vezetői az eszperantó világ környékén keresték helyüket egy ideig ebben a 89-90-es forgatagban. Jelen volt, és van az IFELORE, az Ifjú Elsősegélynyújtók Országos Egyesülete Ők *nem* az úttörőmozgalom *megtagadásában* lelték meg az új útjukat, hanem elismervén az elődöt

Kiválások, új struktúrák az úttörőszervezet hagyományain 3.

Történt, ami történt Zánkán és utána, talán nem is biztos, hogy Zánka volt a sorsfordító, hanem talán Dunaújváros, ahol Pásztor Béla, Veresegyháznak akkor már a polgármestere, volt királycsináló, és megalapította a „Rácz-korszakot” a Magyar Úttörők Szövetségében. A történelem úgy hozta, hogy Rácz Péter a MÚSZ történetének leghosszabb szövetségi vezetője. (Szabó Ferenc volt nagyon sokáig abban a bizonyos, megengedő 3T-s világban, még csúfoltuk is, hogy senkinek sem kell, így lett aztán Kim Ir Szen mellett magyar nagykövet.) Péteren pedig az „estéli gombóc rajta maradt”, majd meglátjuk, hogy mi marad rajta. Az ideológia az átalakulás lényege, hogy társulások szövetségévé válik. Tehát nem a gyerekek szövetsége, hanem a *gyerekcsapatok szövetsége* – ezt a formulát használja az alapszabály –, részben a megyék, melyek megmaradtak, részben a Magyarország Felfedezői addig, ameddig hűséget vallanak, a Kézenfogva Társulás, amelyik azóta szinte teljesen szétmorzsolódott, a Flotta, amelyik hol bevonul, hol kivonul, hol független, hol ide tartozik, és ugyanez áll a NYIGYU-ra, a Nyírségi Gyermekek Unióra, amely szintén hun kiugrik, hun be, de van társulása az úttörőszövetség mai állapotában is.

Egy érdekes dokumentumot őrzök 1994-ből. Megelőlegezném a poént: akkor forgatókönyv készült katasztrófahelyzetre és/vagy kibontakozása. Ez az akkori választások előtt volt, és én most nem mondom, hogy a kibontakozást politikailag kedvező környezetben vártuk, hanem forráshiány, katasztrófa stb. miatt, politikailag igen kedvezőtlen környezetben. Erre a helyzetre ez volt a stratégia: *az állami támogatás nem éri el az 1 millió forintot – ez bizony bejött –, a politikailag igen kedvezőtlen helyzetben a szocialista kormányzás idején a pályázati bevételek 10 millió alatt maradnak. A jobboldali kormányzás megerősödve folytatódik. A csapatok léte: autonómiájuk jegyében döntenek a szövetségben maradásról, várhatóan 100-120*

csapat marad 10.000 körüli létszámmal, ez ugye '98-as – a 10 évvel ezelőtti jóslat mára bejött. A csapatok tevékenysége atomizálódik, évi egy-két rendezvényre, esetleg táborra koncentrál, felerősödik az összenövés a diákönkormányzatokkal, vagy néhány „partizán” csapat az iskolán kívül, a félillegális körülményei között igen intenzív szervezeti életet él. Ez pl. Tárnok esete.

Nem lehet egyszerű politikai alapon értékelni a 90-es évek elejének úttörőmozgalmát. Volt akkor egy kérdőíves vizsgálat a vezetőkkel, menekültek a politikától, közéleti tevékenységtől, annak a legártatlanabb formáitól is. Akkor még úgy tűnt, az iskolától is menekülnek - ez azért hamarabb visszarendeződött. Az ideológiai vonzódás középpontjában a legtöbb szavazatot a Fidesz kapta az úttörővezetőktől, mint a legrokonszenvesebb politikai alakulat. A 90-es évek leelején vagyunk, amikor Deutsch Tamás állt fel a magyar parlamentben, hogy disznóság az, hogy a cserkészek több pénzt kapnak, mint az úttörők, és a FIDESZ harcolta ki, hogy a két szervezet egyformán részesüljön a költségvetési támogatásból. Ó, boldog múlt, ugye? De az érdekes nekünk az, hogy ebben az időben Besenyszögtől Tárnokig ért az úttörőszervezet íve. Ez azt jelenti, hogy besenyszögi csapatvezető barátunk az MDF helyi titkára volt, és Tárnokon pedig változatlanul a hagyományos vörös nyakkendőt viselték a gyerekek a nemzeti színű szalaggal a csücsökben, és két egyházi iskolában, Mezőtúron és valahol fönt, a görögkeleti egyházakat tartalmazó valamelyik borsodi faluban működött úttörőcsapat. Tehát egyáltalán nem volt politikai megosztása a dolgoknak. Működött ez a bizonyos holding.

Ugye a társulásokról a jóslat '98-ban: *koordinatív szerepük minimalizálódik, a kisebb társulások felmorzsolódnak, csökken az aktív erő, mely képes társulást fenntartani, ezek jogi személyiséget szerezve, akár álneven a régióban megszerzik működési feltételeiket, sokan leszakadnak a szövetségről. A közgyűlés szerepe elenyész, 40-50 fős öregedő állagú baráti összejövetelekké válnak. Ugye ez az 50 fős létszám ez ma a szövetségi közgyűlésre jellemző létszám. Külső kommunikáció, néhány botrányhír a médiában, akkor még nem voltak csillebérci perek, az első periódusban neveltségessé tevő, nem rokonszenvező médiafigyelem, majd elhallgattatás és stb., stb.* Ez csak azért kísérteties, mert a nem jobb oldali kormányzat viszonyai közepette redukálódott ide a dolog. Hogy ez jól van-e vagy nem, arról még szeretnék szólni.

A strukturálódásban jelentős elem a Csillebérci Társulásé, amely felülírta a területi elvet, hiszen a Csillebérci Társulásban az ország különböző vidékeiről vannak csapatok, de volt törekvés, hogy a *szakcsapatok* a szakmai munka jegyében gyarapodjanak. A flotta sikereihez hasonlóan más szakágban is jöjjenek létre ilyen alrendszer, akár regőscsapatokként, akár máshogyan. Erre már se belső, se külső készítés nem volt.

Ebben az évtizedben az összetartó erő az *Úttörők barátságos harmadik évezredért* jelige volt, amelyiknek ugye az apropóját az adta, hogy kerestük ideológiai értelemben: pluralizmusban az úttörő fogalom elveszti azt a jelentését, hogy legelső a többiek között, mert nem az úttörők törik az utat, hiszen ez legalább annyira joga a felfedezőnek, cserkésznek, satöbbinek. Mi lehet tartalma az úttörőnek, szemben a cserkésznek és felfedezőnek hagyományörző, múltat kereső tevékenységével?. Ez nem vita, hanem helykeresés, a jövőre, egy kicsit az Expedíció a jövőbe hagyományait felidéző dolog lett volna. Ahogy közeledik az évezredforduló, gondoltuk, ez ad olyan

keretet, amelynek lényege a *jövőre tekintés*. A barátságos harmadik évezredbe belefért az ökológiai érdeklődése több csapatnak (a tárnokiak arról nevezeteseek, hogy a Benta-völgyet talán még most is ők tartják tisztán). És belefért az az utópia is, hogy majd az úttörőcsapatok között megszolgáljuk Göncz Árpádnak azt a mondatát, hogy *azért szeretlek benneteket, mert Ti a szakadtságúké mellé álltatok* (Mondta ezt szóról szóra a köztársasági elnök, akkor amikor a kormányval szemben kért az úttörőszövetség erkölcsi támogatást). Ebben elsősorban a Kézénfogva, a „gyógyos” (bocsánat, SNI-s) gyerekek társulása volt, mellettük szolidaritást emelte ki a köztársasági elnök. De titkon benne volt ebben a „*barátságos harmadik évezredért*”ben a leszakadó társadalmi csoportok iránti szolidaritásnak mozgalmi szerepek közötti felerősítése. A „volt”-ot egy kicsit elégikusan mondom, múlt időben.

No, aztán jött a következő hullám, egyesülés a nem létező Xéniával. Ugye 2002-ben a baloldali kormány kerül hatalomra, amely váratlanul nem támogatja a Magyar Úttörők Szövetségét, „kakás” neki a „múlt rendszerhez kötődő” szervezet, ez alatt nő fel a Xénia, vagy mintha felnőni látszana a Smuck Andor nevéhez fűződő *valami*, ami tulajdonképpen a vállalkozói társadalom ideálképét próbálta volna megtestesíteni. És akkor jött egy titkos üzenet, hogy majd ha egyesültök a Xéniával, akkor szeretni fogunk benneteket. Ennek a szíréhangnak az Ügyvivő Testület eleget tett. Volt egy nagy összelellekezés, mint amikor a vöröskatona, meg az amerikai katona az Elba partján összelellekezett... Rác Péter és Schmuck Andor egybelellekezett, ez nagy történelmi barátkozás volt, Schmuck Andor könnyek között köszönte meg, hogy a kicsi befogadta a nagyot, mert százezres létszámról szolt a Xéniáról minden. Aztán kiderült, amikor az év végi igazolások történtek, hogy a Xénia mögött nem állt tagság, a Xénia mögött csak azok az üzletemberek álltak, akik kólát, vagy mit tudom én, mit akartak értékesíteni. Tehát szétpukkadt a Xénia. Nem tett jót egyébként a szövetség presztízsének, mert kapott ő eleget a szemé alá magától is, de amit a Xénia miatt kapott, azt is magára kellett húznia, mert Schmuck Andor akkor már MDF-et vagy nem tudom, mit szervezett, akkor éppen tévészereplő volt.

Na most ebben a történelmi helyzetben, ugye kb. itt vagyunk, változatlanul '98-ban van egy kokettálás: belép az Ifjú Sólymok Nemzetközi Szövetségébe az Úttörőszövetség, ez a szociáldemokrata gyermekszervezetek szövetsége, amibe belépnek a Fialat sasok is, és még vannak egyéb gesztusok. Kovács László Gyermekéért Díjat kap már a választások elvesztése után, tehát már nem mint pártelnök. Sok minden történik, de ez az odasündörgés az MSZP-hez nem igazán volt hatékony. A csapatokon egyébként ez nem látszódott, Ez a felső szinten, az Olümposzon zajló diplomácia volt, nota bene vannak csapatvezetők, akik erőteljesen kötődnek a Magyar Szocialista Párthoz. Besenyszögi kollégánk nyugdíjba ment, azóta a Mátyás király Úttörőcsapat megszűnt Besenyszögön. A *Barátságos harmadik évezred* akkora bő kabát – ezt így gondoltuk, helyesen –, hogy gyűjtőfogalom és gyűjtőjelszó lehetett volna, amelybe tényleg belefér minden csapat tevékenysége, ami még van.

Tehát megőrződött a csapatok eklektikussága, bár nem a politikai nézetek, hanem a közösségről alkotott felfogás mentén. De az imént emlegetett erózióban tulajdonképpen nyomon követhető az, hogy lényegében lemond a szövetség arról, hogy a közösségeknek személyiségfejlesztő funkciója is lenne, és lényegében lemond

arról, hogy a közösségeket önfenntartó közösségekként érdemes fenntartani. Egy '99-es stratégiai szavazólapon a csapatok túlnyomó többsége – 80 csapat nyilvánult meg – azt mondta, hogy az akkori „frekvenciát” érdemes fenntartani, de a kisebb frekvenciának is voltak hívei, és a jelenlegi/akkori szervezethez megőrzését kívánták legtöbbször. Tehát nem expandálni (akkor olyan 50 ezer körüli volt a bevallott taglétszám), és a központ szolgáltatásait erősíteni – ez túlnyomó többsége volt akkor a kérdőívet kitöltő csapatvezető kollégának.

Voltaképpen az átalakulásban ez jelenik meg –, ugye a Grund Klubhálózat. Amely tulajdonképpen ugyanannak a másik oldala. Olyan közgyűlés van, ami egyébként jogszerű, hogy két szavazócédulája van ugyanannak a napirendnek. És egyszer szavaz, aki a Magyar Úttörők Szövetségét képviseli, így van igazolt mandátuma, de ugyanakkor ő a Grund Klubhálózatnak is igazolt tagja, tehát mind a két szavazólapját felteszi, és van néhány eset, amikor csak az egyiket teszi fel, vagy csak a másikat. Ez egy csöndes, lassú átalakulás, amelyben az az erő látszott erősebbnek, vagy legalábbis patthelyzetben levőnek (mert a közgyűlések szigorúan, ám jellegzetesen 50-50%-os eredménnyel végződnek az utóbbi időben), hogy az *úttörő* nevet *el kell hagyni*, Mondja ezt somogyszobi kollégánk: „mert azért bántanak, diszkriminálnak minket Somogyszobon, mert még mindig úttörőnek nevezük magunkat”. Ilyenkor Várhelyi Miklós, a Pest megyei társulás vezetője, amikor még harcos kedvében volt, beleszólt, hogy „érdekes, minket még Bécsben is azért szeretnek, mert az úttörő nevet hordjuk”. Ebből a patthelyzetből alakult ez az *amőba- elképzelés*, hogy hosszú történelmi folyamaton az úttörő név és az úttörő jelképrendszer elhagyásával a Grund felvállalja azokat a funkciókat, úgy ahogyan a kérdőívben az igény, a „társadalmi” igény – ezt időzójelben mondom – megjelenik. A központ egyre profibb módon szolgáltat programokat, rendezvényeket, vetélkedőket, nagyon sikeres tehetségkutató programjai vannak, olyan körökben és kitüntetett művészeti ágakban talált tehetségeket az egyik kezével Grund a másik kezével Úttörőszövetség ezeken a vetélkedőkön. Csak éppen a szövetséghez tartozó gyerek nem jelenik meg. Átalakult kicsit „gyerekmobilitássá” (ugye a Mobilitás az ifjúsági korosztályt kielégítő szolgáltatási rendszer). Van egy érett, felkészült, a mozgalom tapasztalatait őrző profi csapat, amely szolgáltatást nyújt azoknak, akik ezeket a szolgáltatásokat kérik, és nem piaci érteken, mert hiszen nem is nagyon lehet Csillebércen piaci értéken ágyarat kérni, hát nem is lenne tisztességes.

Na most valamit azért adok a helyzet mentségére. Itt jön ugye, ahogyan a FIDESZ megemlegette a 90-es évek elején: a két csillebérci perrel óriási gólokat tudott löni. Mert – és most ne vitassuk, az ártatlanság védelme egészen addig, míg jogerős ítéletek nem születnek, meg én ebbe nem akarok belemenni – érezhetően a *nyilvánossági zárlat* taktikáját választotta Rácz Péter is, meg az ügyvivő testület is: jobb ha nem vagyunk benne a nyilvánosságban. Mert a második kérdése minden újságíróknak az: „Na és mi van Csillebércel?” És akkor arra nehéz jó vagy helyes válaszokat adni.

Tehát a fő dolog, amiben a politikai ellenfél ártani tudott, hogy belevezette a nyilvánossági zárlat csapdájába az Úttörőszövetséget. A *jó dolgokról sincsen nyilvánosság*. Elmaradt az a terv, hogy legyen egy olyan matrica, hogy „itt úttörők jártak”, és valahol egy vendéglő, egy turistaház szeretettel látja az úttörőket, akkor ezt a matricát – lennének ilyen helyek, ahol szívesen – kitették volna, hogy ott úttörők jártak. Ebben a nyilvánossági zárlatban voltaképpen még kisebbnek, még inkább nem

létezőnek tudja, tudta magát a nyilvánosság előtt tartani az Úttörőszövetség, mint amekkora valójában. Ez a 100-120 csapat a 10.000-es létszámmal – én azt hiszem, hogy – reális és létező.

Utolsó gondolatomként azért csak felvetődik, hogy vajon ez a posztmodern világunk igényli-e még a szervezeti szocializációnak azt a keretrendszerét, amit a 19. század végén és elsősorban mégis csak a totális diktatúrák idején kikristályosodó szervezetszerű megjelenés jelent? Vajon a civil társadalom? Azért ebből a 85% „szervezetlen”gyerekből 85 százaléknyi gyereket nem féltek, mert a maga civil közösségeiben hasonló dolgokat csinál, csak családban, polgármester segítségével, stb.. Vajon nem járt-e le az idő – én ezt feszegettem már máskor is – a *nagy szervezet* égisze alatt gyűlő, szervezetszerűen megjelenő gyermekközösségek előtt, mintha nem lenne rá társadalmi igény.

Én a feleségem unokatestvér-találkozóját említem, mint abszolút civil szervezetet: 50 unokatestvér találkozik minden évben, egy úttörő- vagy talán egy cserkészcsapatnak sincs annyi tagja, s eszükbe sem jut, hogy magyar unokatestvérek szövetségeként artikulálják magukat. A legfrissebb élményem pedig egy társasház, ahol hatvan gyerek néhány szülővel ugyanazt csinálja szervezeten, mint a pesterzsébeti úttörőház fénykorában, és eszébe sem jut a társasháznak, hogy akár forrásteremtés szempontjából is magát szervezetként artikulálja, 32 apuka, nagymama, gyerekek. Ez az én posztmodern jövődőlésem, amivel mindig orrbacsapnak. Még szerencsére valószínűleg nem csaptak orrba, de a veszély fennáll

Hiszen ilyenkor mindig szembetalálkozom a Magyar Gárdával. Most túl a politikai orientáción – milyen szociálpszichológiai szükségleteket tud kielégíteni a Magyar Gárda, és akkor mindig azt mondom, a kutyafáját, lehet, hogy *mégsincs igazam ezzel a nagy posztmodernnel!*

Révész György: Alternatívák

A rendszerváltás lázas eufóriájában kétségkívül meghatározó jelentőségű volt az egyesülési jogról szóló 1989. II. törvény, amely lehetőséget biztosított a társadalom immár demokratikus keretek között történő és jogilag szabályozott önszerveződéséhez. Egyesületek, társaságok, szervezetek ezrei alakultak meg és jegyeztették be magukat rövid idő alatt, közöttük számos gyermek-, serdülőkori és ifjúsági szervezet is. Igen sok közülük életképesnek bizonyult, de jelentős a száma azoknak is, amelyeket kirostált az idő, és szép csendesen elhaltak, vagy ki tudja, meddig tartó mély álomba szenderültek.

A törvény adta lehetőség természetesen önmagában kevés. Nem érdektelen megvizsgálunk azokat az indítékokat és szándékokat, amelyek e szervezetek megalakulásához/ megalakításához vezettek, annál is inkább, mert az alapos és elfogulatlan vizsgálat magyarázatot adhat némely későbbi történésekre is.

Jelen korreferátum tárgyai azok a szervezetek és mozgalmak, amelyek valóban ekkor alakultak meg, illetve jöttek létre (legalább is Magyarországon). Nem foglalkozom tehát az úttörőmozgalommal, amely – élve a lehetőséggel – az átalakulást választotta, sem a cserkészettel, amely négy évtizedes kényszerszünet után szerveződött újjá, sem pedig a Magyarország Felfedezői Mozgalommal, amely a Magyar Úttörők Szövetségén belül már jóval a rendszerváltást megelőzően létrejött alternatív mozgalom közvetlen utóda. E szervezetek és mozgalmak meg-, újjá- ill. átalakulásáról önálló korreferátumokat hallhattunk.

Jó lenne most felmutatni azokat az önszerveződő gyermek- és serdülőközösségeket, amelyek – nyilván lelkes és esetleg még hozzáértő – felnőttek, fiatalok segítségével eljutottak a formális megalakulásig, de ne áltassuk magunkat: a Pál utcaiak, a Vörösingesek, Timur és csapata, Jézus tanítványai – még ha jóhiszeműen feltételezzük is az irodalmi alakok reális mintáit – a hely és a körülmények szülőttei, csak ott, csak akkor és csakis informális csoportként képzelhetők el, még ha szervezetszerűen ráják is a gittet. Vagyis mindenekelőtt le kell szögezni, ami – valószínűleg – mindenki előtt nyilvánvaló: a gyermekszervezetek nem gyermekek hozzák létre, hanem olyan felnőttek, fiatalok, akik lelkesek, agilisak, jó szervezők, értenek a gyerekek nyelvén és rendelkeznek megfelelő közéleti tapasztalattal, gyakorlattal. Ez természetesen azt is jelenti, hogy ez alkalommal kifejezetten civil szerveződésekre gondolok, e korreferátum keretében nem kívánok foglalkozni a felnőtt társadalom hagyományosam jelentős struktúráira (egyházi, politikai, közoktatási, szakszervezeti) épülő gyermekszervezetekkel.

Kiindulópontként tehát adott a jogi háttér és az aktív szervező(k), a kemény mag. Természetesen nem hagyhatók figyelmen kívül a működést szolgáló anyagi és tárgyi feltételek sem, de a megalakuláskor még nem ezek a legkritikusabb mozzanatok, bár a már létrejött, működő szervezetek sorsát a későbbiekben döntően befolyásolják. A megalakulás pillanatában azonban a legfontosabb kérdés: mi végre hozzunk létre egy gyermekszervezetet? Milyen szándékok, elképzelések munkálnak azokban, akik erre adják a fejüket? Milyen értékekre építettek? Milyen szervezeti mintákat választottak? A továbbiakban – a teljesség igénye nélkül néhány releváns modellt fogunk megvizsgálni.

1. A legtöbb szerveződés esetében lényeges kiindulópont pártállami környezetben működő úttörőszövetség politikai szerepvállalásának elutasítása. Az ezredforduló globális gondjaival leginkább reflektorfénybe kerülő, politikamentesen is vállalható értékei közül kétségkívül a természet- és környezetvédelem, a környezettudatos magatartásra, és mindehhez kapcsolódóan az egészséges életmódra nevelés kínálta a legvonzóbb lehetőségeket. Ezen értékek jegyében hívta életre 1989-ben Orgoványi Anikó képzőművész pedagógus Pomázon a Zöld Szív Ifjúsági Természetvédelmi Mozgalmat. A mozgalom célja a gyermekek és fiatalok környezeti szemléletformálása, természetszeretetre, környezetvédelemre, valamint kulturális örökségünk védelmére történő nevelése. Hirdeti a tudomány és művészet egyenrangúságát. A zöldszíves csoportokat lelkes pedagógusok irányítják az életkori sajátosságoknak megfelelően, az óvodai, az általános és

középiskolai szinteken. Minden zöldszíves csoport feladata, hogy fogadjon örökbe egy természeti értéket. Emellett éves programjuk mindig két fő feladat köré szerveződik, az egyik természettudományos (folyófigyelés, patak-, mező-, erdő program, öreg fa program stb.), a másik kulturális (népviselet, a hagyományok, az öreg parasztházak felkutatása, anyanyelvünk védelme stb.) Folyófigyelő programjuk 1990 óta folyamatosan működik. Zöldszíves csoportok negyedévenként mérik a Duna-Tisza vízgyűjtő területén a folyók, patakok vízminőségét. A mérési feladatok egyszerűek, az óvodások is el tudják végezni, de a középiskolások is hasznos tapasztalatokat szerezhetnek általa.

A mozgalom (hivatalos nevén Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Tömegmozgalom) alapelvei hagyományokra épülő posztmodern értékrendet tükröznek. Deklarált értékei:

holisztikus világnézet
szeretet
empátia
tisztelet minden élőnek
nem ártás
szelíd módszerek és technikák
a kicsi szép
alázat a természet fenségére iránt
közösségvállalás minden létezővel a kavicstól az erdőig és a Földig
az önmagában/önmagáért való érték
felelősség
szépség- és harmónia-központúság
érzékenység és nyitottság
érzelmi telítettség
művészi átélés
nevelő szándék
erények: mértékletesség, szelídség, szerénység, türelem, jóság
meghagyás, megőrzés, a lehetséges legkisebb mértékű beavatkozás

Taglétszámuk 10 és 20000 között változik (felnőtt és gyermek tagok). Számos zöldszíves csoport működik országszerte, sőt, egy időben szinte minden földrészén voltak csoportjaik. Az utóbbi években – elsősorban anyagi okok miatt –, a Kárpát-medencében élő csoportok aktívak, pl. Erdélyben vagy a Délvidéken. A központ munkáját területi központok segítik, ilyen például a Székelyföldi Zöldszíves Ág.

A Zöld Szív mozgalom tevékenységét a környezetvédelmi miniszter 1992-ben Környezetünkért díjjal ismerte el, az alapító-elnök Orgoványi Anikó pedig 2006-ban megkapta a Pannon Példakép Alapítvány Példakép Díját.

2. Ugyancsak a környezettudatos magatartást helyezte előtérbe a 4H klubhálózat, amely tevékenységének másik alappillére a munka, az értékteremtő tevékenység és a vállalkozás. Az alapító Bényei Sándor így ír a megalakulásról: „*egy Debrecen*

melletti iskola igazgatójaként ekkor – a szentlőrinci programok adaptációs megoldásait keresve – bukkantunk rá a 4H mozgalomra, melynek kiépítését és menedzselését végeztem Mihály Ottó elnöksége mellett ügyvezetőként 1991-1996 között”.

A „munkálkodva tanulás” (learning by doing) alapelveire épülő, és az idők során nemzetközivé terebélyesedő mozgalom a magyarországi szerveződés idején már 100. születésnapja felé közeledett. A mozgalom ideológiája a Cornell Egyetem tudós botanikusa, Liberty Hyde Bailey elképzeléseire épült, aki megkülönböztetett szerepet szánt a vidéki életnek, a mezőgazdasági tevékenységnek és a természettel való szoros kapcsolatnak az iskolai képzésben és általában az ifjúság nevelésében. 1902 januárjában Albert Belmont Graham, egy ohioi iskolai előjáró alakította meg az első klubot Springfieldben azzal a céllal, hogy a mezőgazdasághoz, a falusi élethez való kötődést iskolán kívüli, kötetlenebb formában is elősegítse. A springfieldi klub tekinthető a 4H klubok „ősének”. Az elmúlt évszázadban a 4H mozgalom jelentősen átalakult: ma több mint 80 országban mintegy 3500 csoportban, 518000 önkéntes közreműködésével szervezi a mintegy 10 millió tag tevékenységét; öntevékeny képzéseket szervez, egyetemi kutatásokat támogat természettudományos, mérnöki és technológiai, egészséges életmód és állampolgári nevelés témakörökben.

A 4H mozgalom céljait plasztikusan fogalmazza meg az 1927-es Nemzeti 4H Táborban elfogadott és 1973-ban kiegészített fogalom:

Eszemmel a tiszta gondolkodást,
Szívemmel a hűséget,
Kezemmel a hasznos célokat,
Egészségemmel a tartalmasabb életet szolgálom --
szűkebb és tágabb közösségem, hazám és a világ javára.

A fogalom szövege egyúttal magyarázat az elnevezésre is: a 4H négy angol szó (**H**ead – fej, **H**eart – szív, **H**and – kéz és **H**ealth – egészség kezdőbetűje).

A finn és amerikai tapasztalatok alapján a '90-es évek elején az AGRYA - Fialat Gazdák Magyarországi Szövetsége kezdte meg a mozgalom magyarországi elterjesztését, amiben segítséget kapott az Iskolafejlesztési Alapítványtól is. 1991 decemberében az addig megalakított 12 magyarországi 4H klub alakította meg – akkor még az AGRYA tagszervezeteként – a Magyarországi 4H Klubok Szövetségét. 1994-ben közel 100 4H klub működött Magyarországon mintegy 5000 résztvevővel.

„A 4H az egyéni vállalkozók társas játéka. A klubélet keretei között autonóm személyek - ha gyerekek is - gyakorolják az érvényesüléshez szükséges szövetségekötéseket, a kölcsönös érdeklődésen és érdekeltségen alapuló tapasztalatcsere technikáját” – olvasható a szövetség bemutatkozásában.

Az elmúlt évtizedben azonban – vélhetően az AGRYA átszervezésével összefüggésben – a szövetség aktivitása csökkent, sorra szűntek meg a klubok. Napjainkban a szövetség működéséről nincs információ, egyes klubok működnek elszigetelten, pl. Újszászon, Kompolton, Diósberényben, Csepelen a Csikó Sétány 4H Klub.

3. Ugyancsak külföldi minta alapján és segítséggel jött létre 1991-ben Fialat Sasok Országos Szövetsége. Az alapító, Bolyóczki János személyes ismeretség révén került kapcsolatba a svéd Unga Örnar (Fialat Sasok, a Nemzetközi Súlyom Mozgalom tagszervezete) szervezettel, tőlük kapott segítséget a megalakuláshoz. A kezdeti, látványosan felfelé ívelő szakasz után azonban – az ezredforduló követően – a mozgalom lendülete megtört. Az alapító szerint ennek részben az érdeklődés hiánya, részben az anyagi lehetőségek beszűkülése az oka, bár hozzá kell tenni: a vizsgált alternatív szervezetek közül még ma is a Fialat Sasok részesülnek a legmagasabb összegű 1%-os támogatásban – még ha az utóbbi években csökkent is ennek mértéke –, ami feltételezhetően kiváló kapcsolatrendszerüknek köszönhető. A szervezet 2005-2006-ban a Magyar Televízió Közalapítvány társadalmi kurátora volt.
4. Jóval korábban, még 1978-ban alakult meg Szentesen a VE-GA Gyermekek és Ifjúsági Szövetség. Jól tudjuk, hogy ez még nem a civil szervezetek virágkora volt, már maga a megalakulás is már-már ellenzéki tett volt, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a VE-GA (legalábbis helyi szinten) a KISZ alternatívájaként jött létre (ennek még az sem mond ellent, hogy a korai „vegások” között KISZ vezetők is voltak), hiszen célcsoportja kezdetben a tizen- és huszoneves korosztály volt. A későbbiekben egyre több gyerekprogramot szerveztek, így szélesítve korosztályi bázisukat.

A VE-GA tartalmilag és működését tekintve is minden tekintetben megfelel egy korszerű civil szervezettel szembeni elvárásoknak. Manifesztuma szerint *„célja az autonóm polgári lét kialakítása, a társadalmi béke kialakításában való közreműködés, a természeti környezet megóvása, a harmonikus természeti és lakóhelyi környezet kialakítása. Célja továbbá a tagjai valamint a segítségért hozzá forduló gyermekek és fiatalok érdekeinek védelme, az ifjúsági közélet kialakulásának segítése, együttműködve a helyi civilszervezetekkel, önkormányzatokkal és kormányzati szervezetekkel.”* E célok megvalósítása sokoldalú, színes, vonzó közösségi tevékenységet kínál. Céljaik megvalósítása érdekében szerteágazó bel- és külföldi kapcsolatrendszert építettek ki, sikeres projektjeikkel eredményesen pályáznak, hatékony képzéseket és tréningeket szerveznek nem csak saját tagjaik, hanem más szervezetek és érdeklődők számára (pl. akkreditált pedagógus-továbbképzést A kortárssegítők kiválasztása és képzése címmel), és jól használják ki a világháló nyújtotta lehetőségeket. Szentes város önkormányzatával kötött együttműködési megállapodás alapján egy hosszú távú korosztályi közélet-fejlesztési programot dolgoztak ki, amely „Szentesi modell” néven vált széles körben ismertté. Méltán kapta meg a 30 esztendőes szervezet 2008-ban a Szentes Városért Emlékérmét, majd még ugyanebben az évben a Szociális és Munkaügyi Minisztérium esélyegyenlőségi szakállamtitkára által adományozott Az év gyermek- és ifjúsági mintaprojektje díjat. Ezzel egyidejűleg a szövetség elnöke, Korom Pál Magyar ifjúságért díjban részesült.

5. A Magyarországi Gyermekebarátok Mozgalma több tekintetben sajátos, a már tárgyaltaktól számos vonatkozásban különböző szervezet. Mindenekelőtt nem a

„hagyományos értelemben” vett gyermek-, sokkal inkább gyermekérdekű szervezet, amelynek tagjai zömmel felnőttek. Mindazonáltal nem tekinthető karitatív szervezetnek. Hagyományai sem erre predesztinálják: a sok tekintetben példa értékű elődről, a Magyarországi Munkás Gyermekbarát Egyesületről mondta Kéthly Anna 1924. május 28-án a Nemzetgyűlésben: „...nem jótékonyra állt össze, amelyben lelkes munkások nem azért tömörültek, hogy itt jótékony mulatságokat rendezzenek és jótékony filléreket osztogassanak ki, hanem azért, hogy mindazt a mulasztást, amelyet az állam a gyermekvédelem terén elkövetett, a maguk erejéből pótolják. Nem jótékony egyesületnek, hanem szociálpolitikai intézménynek alakult ez az egyesület, a szülők bevonásával és önzetlen részvételével. Nemcsak a gyermekvédelem, s a gyermekvédelmi munkák elvégzése volt a célja, hanem az is, hogy a munkásszülőket pedagógiai és egészségügyi munkára nevelje...” (Idézi: Szemlér Géza Tűzoltásra kényszerülve c. szakdolgozatában, ELTE szociális munkás szak, 2005.) Az 1944-ben betiltott, majd 1945-ban újjászerveződő egyesület 1948-ban meghajolt a politikai akarat előtt, és átadta helyét az úttörőmozgalomnak, amelynek születése körül maga is bábáskodott. Az 1992-ben újjáalakult egyesült alapszabály szerinti célja: „A gyermekek szellemi, testi, lelki nevelése, közreműködés szociális ellátásukban, érdekeik képviselésében. [...] Mindezek érdekében a szervezet részt vesz a helyi és az országos közéletben. Aktív oktatási, kulturális, sport, környezet- és természetvédelmi, egészségügyi, szociális, valamint gyermekvédelmi tevékenységet folytat.” Az alapszabályból tehát egyenesen levezethető a szervezet kimagasló közéleti aktivitása, amelynek részben következménye az akciók – és a szervezet – médiatámogatottsága, valamint kiterjedt (bel- és külföldi) kapcsolatrendszere. E közéleti szerepvállalásból adódóan a szervezet tevékenysége lényegében az akciókra, rendezvények szervezésére korlátozódik, aktív gyermekközösségeik csak elvétve működnek. Ugyanakkor a gyermekbarátok – a többi vizsgált szervezettel összehasonlítva – kifejezetten jó anyagi feltételek között működnek, ami mindenekelőtt eredményes pályázati tevékenységüknek köszönhető.

6. A gyermekbarátokhoz hasonlóan az Ifjúsági Elsősegélynyújtók Országos Egyesülete (IFELORE) sem kifejezetten gyermekszervezet. Tagságának zöme az ifjúsági korosztályból kerül ki, de érdekvédelmi és -képviseleti tevékenységük kiterjed a gyermekkorosztályra is, emellett programjaik jelentős részét (vetélkedők, képzések, egészségnapok, túrák, táborok, klubfoglalkozások) a gyermekek számára szervezik. E foglalkozások szervezésében, vezetésében számos szakember és önkéntes segítő is közreműködik.

Bár a szervezet jelenlegi formájában 1995-ben alakult, mégis egyike a legrégebbi hagyományokkal rendelkezőknek, hiszen elődszervezetük még 1952-ben alakult meg. Ma már 94 településen van helyi szervezetük. Sikereik kulcsa a közérdekű tevékenységben, a színes és vonzó programokban, a sokoldalú kapcsolatrendszerben, a korszerű működésben rejlik, valamint abban, hogy mindvégig sikerült távol tartani magukat a politikától.

Bár több figyelmet érdemelne, de – mivel a konferencia a gyermekszervezetekről szól – csak zárójeles megjegyzésként utalok rá: ma több olyan vállalkozás, illetve vállalkozási tevékenységet is folytató egyesület, alapítvány működik az országban, amely a rendszerváltást követően az úttörőmozgalomból „nőtt ki”, tulajdonosaik, szakemberek egykori ifik vagy úttörővezetők, akik sok esetben még ma is az úttörőmozgalomból hozott (természetesen azóta továbbfejlesztett és aktualizált) tapasztalatokat és módszereket kamatoztatják az üzleti szférában. Tevékenységük általában szabadidő-szervezésre és/vagy szabadidő-szervezők, animátorok, kortárs segítők képzésére irányul. A teljesség igénye nélkül említek néhányat ezek közül:

- Kalandok és Álmodások Szabadidőpedagógiai és Animációs Szakmai Műhely
- Zabhegyező Gyermekanimátorok Egyesülete
- Fair Play Event Kft. (Játszóbusz)
- Kompanya Szabadidő és Kulturális Egyesület

Tóth Árpád a Gyermek- és ifjúsági szervezetek az ezredfordulón c. 1997-es zánkai konferencián elhangzott Az ifjúsági „civil” szektor lehetséges fejlődési irányai c. előadásában 150 körülire teszi az országosnak tekinthető ifjúsági szervezetek számát, és ez a nagyságrend azóta is stabilnak tekinthető. Ha azonban vizsgálódásainkat csak a kifejezett gyermekszervezetekre, illetve olyan ifjúsági szervezetekre korlátozzuk, amelyeknek gyermekek és gyermekközösségek is tagjai (tehát figyelmen kívül hagyjuk az alapítványokat, támogató szervezeteket, oktatási célú szervezeteket, stb.), akkor ezek száma már nem éri el a húszat sem. Ebből a nézőpontból a vizsgált szervezetek listája – ha hiányos is – mindenképpen reprezentatívnak tekinthető, s így lehetőséget kínál néhány általánosításra. El kell ismernem ugyanakkor, hogy az alábbi, tézisszerű megállapításokat nem támasztják alá empirikus kutatások, de talán így is alkalmasak a továbbgondolásra, egyúttal abban is bízom, hogy vitára serkentenek.

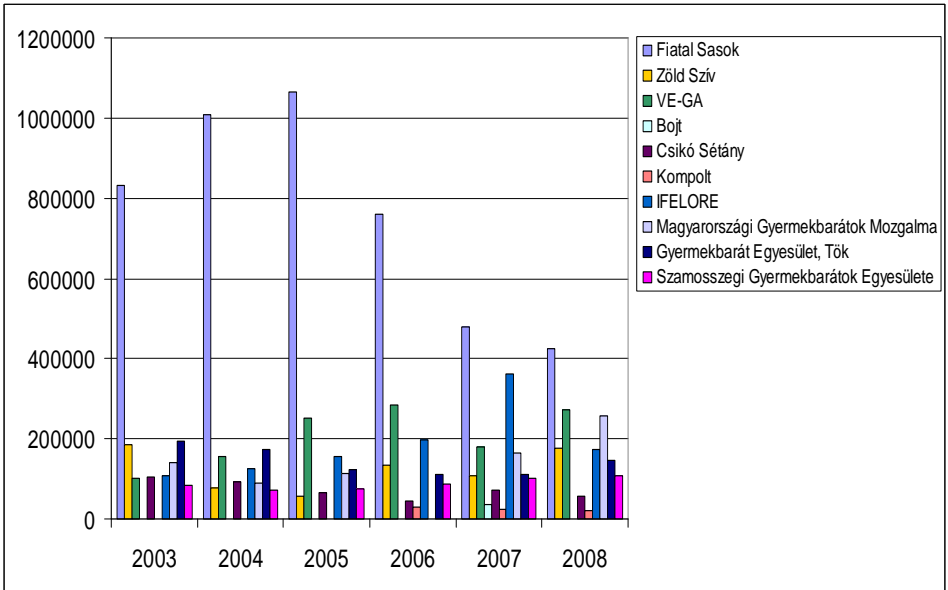
- A. A kezdeti felívelő szakasz után a növekedés tartalékaik csakhamar kimerülnek. A helyiből regionálissá, majd országos szervezetté válás a növekedés mértékéhez képest aránytalanul nagyobb emberi és anyagi forrás bevonását teszi szükségessé, ami rendszerint nem, vagy csak a szükségesnél lényegesen kisebb mértékben áll rendelkezésre. Egy országos szervezetnek a taglétszám arányos költségei (különösen az utazási, kommunikációs és adminisztratív költségek) lényegesen magasabbak egy helyi szervezeténél. Emellett a növekedési szakaszban rendszerint nem áll rendelkezésre elegendő számú képzett vezető. Ezeket a nehézségeket a kezdeményezők, a s vezetők gyakran kudarcként élik meg, és nem minden esetben rendelkeznek elegendő spirituális tartalékkal a folytatáshoz.
- B. Közhelyszerű, hogy nem lehetséges eredményes és tartós működés hatékony képzés nélkül. Minden szervezetnek szüksége van aktívagárdára, amely tervezi és szervezi a tevékenységet, és amelyből a – hosszú távon elkerülhetetlen – generációváltás utáni vezetőgárda kinő. Nem elegendő azonban, ha a vezetők saját szakterületük kimagasló képviselői, nagyszerű tudósok, művészek vagy gazdasági szakemberek – érteniük kell a gyerekek

nyelvén is. A képzésnek ezért egyrészt szervezetspecifikusnak kell lennie, másrészt tartalmaznia kell szervezetektől független pedagógiai, pszichológiai, módszertani elemeket, ismernie kell az életkori sajátosságokat, tudnia kell játszani, és sorolhatnám még. A szakmai képzéssel általában nincs is gond, de a – nevezzük nevén – mozdalompedagógiai – képzés sok esetben elmarad, vagy nem megfelelő színvonalú. Ezért is tartja fontosnak a Mozdalompedagógiai Szakosztály az ilyen jellegű képzést, és nem csak a képző intézményekben, hanem a szervezetek szintjén is.

- C. Egyetlen szervezet sem teheti meg, hogy nem vesz tudomást a megváltozott – és folyamatosan változó – társadalmi, gazdasági, technológiai feltételrendszerről. Biztosítanunk kell a szervezetünk működéséhez szükséges anyagi feltételeket, ez ma már nem lehetséges pályázatok, 1%-os kampányok, hatékony marketing nélkül – mindez egyre komolyabb felkészültséget igényel. Meg kell felelnünk a jogszabályi feltételeknek, hiszen csak így biztosíthatjuk a szervezet törvényes működését – ma már ez is egyre kevésbé lehetséges „amatőr” szinten, a könyvelés, adóbevallás, statisztika, alapító okirat módosítás, a közhasznúsági feltételeknek való megfelelés egyre inkább szakembereket kíván. (Hozzáteszem: bármilyen fontos is, ez csak melléktevékenység. Néha úgy tűnik, hogy egyes szervezetek energiáját teljesen leköti az adminisztráció, a forrásteremtés, a jogi procedúrák, nem beszélve saját bajairól – értsd: a felnőttek bajairól –, mindeközben teljesen megfeledkeznek a gyerekekről Pedig hát mindennek őket kellene szolgálni.)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Fiatal Sasok		500000	500000				
Zöld Szív		1362000	800000	850000	600000	1600000	
VE-GA			1750000	950000	800000	700000	500000
4H							
Bojt							
Csikó Sétány			200000	200000	200000	250000	200000
Kompolt							
Erdőtelek		-	-				
Felsőjózsa			150000	-	200000	150000	200000
Újszász					150000	160000	200000

Anyagi háttér: NCA támogatás

Anyagi háttér: 1 százalék

Nem hagyható figyelmen kívül a digitális média mindent maga alá gyűrő térhódítása sem. Lehet ugyan berzenkedni emiatt, de tudomásul kell venni, hogy a külső érdeklődők a szervezet honlapján keresik az információt, a tagok – esetünkben a gyerekek, és különösen ők – a honlapon csetelnek, fórumoznak, virtuális közösségeket alakítanak, játszanak – ha van erre lehetőségük. A pályázatok egyre nagyobb hányadát online kell elkészíteni, beadni. Egyetlen szervezet sem működhet ma már elektronikus levelezés nélkül, de egyre gyakoribbak lesznek a virtuális megbeszélések, sőt képzések is. Nem is olyan régen még önálló és izgalmas program lehetett a riadólánc próbája – ma már legfeljebb az lehet a kérdés, hogy ki kit hív fel, vagy a riadólánc indítója küld az egész csoportnak SMS-t.

- D. Tudomásul kell venni, hogy a gyermekszervezetek nagyon keskeny ösvényén egyensúlyoznak. Egyfelől ugyanis ideig-óráig lehet ugyan sikeres az a szervezet, amely szórakoztató programokat kínál, de csak addig, amíg ki nem merülnek a források, illetve nem jelennek meg olyanok, akik még színesebb programokat kínálnak. Tartósabb – és tegyük hozzá: társadalmi szempontból sokkal hasznosabb – azoknak a szervezeteknek a működése, amelyek tudatosan vállalják az érték közvetítő szocializációs feladatokat, még ha ezt nem is hangsúlyozzák percnként. Másrészt viszont lehetnek akármilyen magasztos céljai egy szervezetnek, képviselhet akármilyen nemes értékeket, ha tevékenységében, módszereiben nem veszi figyelembe az életkori sajátosságokat, ha nem tud a gyerekek nyelvén megszólalni, nem akar velük játszani, ha nem hívja-várja, csak elviseli őket – akkor az nem gyermekszervezet.

Hozzászólások,vita

Gulyás Sándorné: Gulyás Sándorné vagyok, a Zölddiák Parlament mentortanára Jászberényből. Mi most is az ország élvonalában vagyunk a környezetvédelemben. Ókoiskola vagyunk, és létrehoztunk az ókoiskolákkal együtt a városban egy Zölddiák Parlamentet. Ennek az a lényege, hogy a gyerekeink az önkormányzatban elmondják a javaslatukat. Ebben az évben körülbelül 940.000Ft-ot kaptunk a várostól költségvetésből. Olyan a kapcsolatunk az önkormányzattal. **(Rakó József:** Aktív tevékenységet folytatnak? Városvédő, -szépítő?) Így van, pontosan. Országos akciókat szervezünk kétszer egy évben, a Föld Napját és a Takarítás Napját. Most már 40 településen alakultak meg a Zölddiák Parlamentek. Meg fogom keresni Önöket, és nagyon-nagyon szeretném, ha sikerülne együttműködést kialakítanunk. Ugyanakkor az EMI (?) mozgalomnak is mi vagyunk az országosan elismert zászlóvivői, ehhez fogyatékosok is csatlakoztak.

Az Öko-hálózatok kritériumrendszerében most már benne van, hogy Zölddiák Parlament legyen az iskolában. Ennek különféle fajtái vannak, lehet, hogy van a diákönkormányzaton belül, hogy legyen gazdája a környezetvédelemnek. (Annyira bánt, mert mennék is, meg nem is, mert romaünnepe van a városomban. Ezeket a rendezvényeket rendszeresen a mi gyerekeink közül kerülnek ki a szereplők, és mindig felkészítem őket – most táncolnak –, de ugyanakkor el is szerettem volna ide jönni, mert én vagyok az utazó nagykövet az iskolánkban. Én állandóan járom az országot, megyek a saját költségemen. De nem bánom meg, mert van értelme.)

Az iskolán belül, most van egy speciális tagozat, Ez régen Jászberényben a Belvárosi Általános Iskola – Bercsényi Iskola volt, utána Belvárosi Általános Iskola lett –, és annak lettünk, vagyunk mi egy tagozata. Az Árpád úton volt egy kollégium-iskola valamikor, utána kikerültünk a Pelyhes partra. Most már a Pelyhes parton van az iskolánk, a Klapka György Szakközép- és Szakiskola speciális tagozata. Most már 11. évfolyamon is nálunk maradtak a gyerekek, 28 gyerek. Vannak köztük autisták, különböző sérülésűek. Egy részüket elvitte az általános iskola, mert most az integrálás miatt kikerültek. Viszont érdekes, hogy olyan helyekről is járnak hozzánk diákok, ahol van fogyatékosok iskolája.

Nem véletlen, hogy annyi pénzt kaptunk a környezetvédelmi részről, mert azt mondta az önkormányzat, hogy tudja azt, hogy nem feneketlen vödörbe öntenek. A városunkban példás az önkormányzat és az iskola kapcsolata. Megtaláltuk azt a pontot, ahol a különböző politikai nézetű embereket meg tudjuk nyerni. Nálunk ott ül a FIDESZ, meg ott ül az MSZP, meg ott van a másik, és különös, hogy az önkormányzatnál meg nem így van. Mert amikor az iskoláról van szó – most nálunk volt az EMI mozgalom országos tanévnyitója, aminek nagyon örülök – a polgármester azt mondta, hogy mondja, hogy „bevallaltak bennünket”, amiből úgy gondolom, hogy a város magáénak vallja az ügyünket. Ismét azt éreztem, hogy az EMI iskola jó a városnak, és mellettünk állnak a város vezetői. A tanévnyitó nagyon szép volt, nagyon jól sikerült, az iskola tanárai, a szülők és a gyerekek is ott voltak. Ez valahogy olyan jó

érzés: jöttek a szülők mosolyogva, együtt énekeltek, és azt mondták a szülők, hogy remek! Egy csoda volt.

Elnézést kérek: ha én elmegyek valahova, akkor azért megyek el, hogy ne csak üljek és hallgassak, hanem odamenjek ehhez is, ahhoz is, beszélgetünk, hogy hadd tudják meg ők is, hogy miről szól, mi az, amiért eljöttem, ami érdekel, mert különben nincs értelme, hogy reggel öt órától ide utazgassak, aztán haza. Ha ennek az az eredménye, hogy kapcsolatokat találok, hiszen nyilván mások is dolgoznak, akkor nagyon szívesen, örömmel jövök. Még egyszer elnézést kérek, de nem mondhatom a gyerekeimnek, hogy nem jövök, hiszen várnak, fél ötkor várnak a kis cigánygyerekeim, akik szerepelnek, de ha ők az enyéme, akkor azok is maradnak. Mindörökké.

Rakó József: Hát meg vagyok döbbenve, hogy micsoda pénzeket kaptak szervezetek.

Laurenszky Ernő: Igen, ezek már az újabbak. Tudod, a kilencvenes évek elejéről valahol nekem is megvannak a jegyzeteim, de a Magyar Közlönyben megállapítható, hogy parlamenti döntés alapján mit kaptak az egyes szervezetek.

Rakó József: Hát ezek már nem parlamenti...

Laurenszky Ernő: Ez más. Ezek már egyéb. Pályázatok, szponzorok meg hasonló. Ezekkel már nem foglalkoztam.

Rakó József: Csak tudod, mi van, Ernő? Egy ilyen elektronikus pályázathoz nagyon nagy tudás kell.

Laurenszky Ernő: Persze! ... Na, itt a Magyar Cserkész példányok között van egy. Kölley Gyurkáról... Ismerős a név talán...

Rakó József: Hogyne!

Laurenszky Ernő: Sikerült nagyjából megfejtetem, hogy hogyan keveredett össze ez az egész. Tudniillik olvastam a korabeli napilapokat, hogy összeesküvés – papi összeesküvés, stb. – a Vörös Hadsereg ellen, két szovjet tiszt meggyilkolása, és a többi. No, hát ennek kapcsán Kölley Gyurkát lefogták, mert az a gyerek, akit holtan találtak, a levante puskán rajta volt az ujjlenyomata, a Kölley kiscserkész csapatának őrsvezetője volt. Törtem a fejem, hogy egyáltalán mi szükség volt az egészre, és hogyan került oda az a gyerek? Meg hát olyan távolságból a kispuskával nemigen lehet halálos sebet ejteni. Nahát ez egy sajnálatos incidens volt, amit viszont megragadott az NKVD, és abohából elefántot csinált. Az egyik, amit sikerült tisztázni a Moszkovszkije Novosztyi '87-ben vagy '88-ban megjelent magyar nyelvű kiadása alapján, amely leírta, hogy a két szovjet tiszt egymást lőtte le mégpedig szerelmi vetélkedés következtében, meg egy magyar munkáslány is meghalt ennél az ügynél. Nagyon nagy fölhajtás volt, és ez volt az egyik ürügy, amivel aztán a Rajktól követelték kb. 1200 egyesület felosztatását. Nagy dísztemetést csináltak nekik, honvéd és rendőr egységek, ágyútalp meg hasonló. Nem értettem, hogy hogyan kerül ebbe a dologba a gyerek. Nos, a História egyik – talán 2-3 évvel ezelőtti – számában megszólaltattak egy Angliában élő, oda emigrált embert, aki ott a szomszédban dolgozott, mert a Kisgazdapárt terézvárosi szervezetének volt az igazgatója, és éppen véletlenül ott volt. Volt ott egy vendéglő, oda bejött a két tiszt, vitatkoztak, ittak, aztán kimentek, és lövöldözés kezdődött, a vendéglős később is mélységesen hallgatott róla. Lakott a házban egy férfi, aki levanteoktató volt, és állítólag fegyverei is voltak. Ezt

aztán elvitte az ÁVH, és soha többé nem került elő. Az NKVD-sek fölszedték a tiszték holttestét, földobták egy teherautóra, mindenkire ráparancsoltak, hogy tűnjön el, és ahol embert láttak az ablakokban, oda lőttek. Ez a hülye kisgyerek a padlásról kinézett, odalóttek, és meg is ölték a srácot. Kapott egy golyót. Így került bele a gyerek is az ügybe. Kölley aztán megjárta a Gulágot, Sztálin halála után, '53-ban vagy '54-ben hazaengedték, '56-ban közreműködött a cserkészlet újjászervezésének kísérletében, aztán lelkész lett valahol vidéken, de '61-ben megint becsukták, aztán, mikor kiszabadult, akkor kimenekült Nyugatra. Megtehetette, mert a bátyja – Köhler néven – Münchenben élt, mint mérnök. Eredetileg légvédelmi tüzértiszt volt. Ismertem a Köhlert is, mert hadtörténeti kutató is hobbiként.

Rakó József: Egyébként Surányi is össze volt keveredve ezekkel. Kölleyvel személyes harcai voltak.

Laurenszky Ernő: Kérlek szépen, a Surányi sokáig támogatta az Őrszemcsapatok Szövetségét, aztán mondták, hogy Surányi elvtárs, nincs kecmec,

Rakó József: Nem, hogy támogatta, hát együtt dolgoztuk ki

Laurenszky Ernő: Persze. Na szóval, Surányi elvtárs, nincs kecmec (ugyanaz volt a cserkészlet lenyelésénél is: nincs kecmec). Surányi elvtárs, mint hűséges pártkatona teljesített mindent, erre megvolt az igen jó oka. Ezt ő mesélte el nekem, mert dolgoztunk mi együtt '55 nyarán meg '56-ban a DISZ vezetőképző táborokban, aztán később a írtam egy cikket, és ahhoz kértem tőle adatokat. Mondtam, hogy „Ide figyelj, Laci, hát tudjuk rólad, hogy az illegális mozgalomnak a tagja voltál, KIMSZ-es voltál? – Nem! – Szocdem voltál? – Nem! – Akkor mi? – Deményista voltam!” – nohát ez nagyon rossz pont volt!

Rakó József: Ezt tudtam. Ezt nem tagadta.

Laurenszky Ernő: Jó, hát nekem is elárulta, de én tudom, hogy hogyan bántak a deményistákkal! Eleve árulónak tekintették őket.

Rakó József: Hogyne, '56-ig. Utána, gondolom, Deményt is rehabilitálták.

Laurenszky Ernő: Őt csak '90 után... '89-90-ben. Kiereszteni kieresztették, de nem volt szerepe.

Rakó József: Surányinak a Kölleyék perében is volt valami szerepe...

Laurenszky Ernő: Surányi annyit mondott: ő nem volt ott ennél a Nagysándor utcai... (**Rakó József:** A másik pap is ott volt, az Ireneusz.) Az lehet. Galambos Ireneusz volt az Igazoló Bizottságnak a vezetője, meg alelnöke volt a Cserkészfiúk Szövetségének, és akkoriban Mindszenty személyes megbízottja volt a cserkészlet körül. Igen lelkes mindszentista volt, aki csomó marhaságokat írt '47 őszén, hogy micsoda erkölcstelenség, hogy a felnőtt férfiak a sráccal együtt zuhanyoztak meztelenül, és a többi. Mindenesetre a Galambos atya azért nagyon derék ember lett, mert '56-ban a győri forradalmi bizottságnak a tagja volt, ő volt a németországi összekötő, meg a küldöttségek fogadója, mert német szakos tanár volt. Aztán mondták, hogy jó lesz, hogy ha elmész, Ireneusz, mert nagy baj lesz, ha jönnek az oroszok. Ő volt a kastli gimnázium igazgatója, végül pedig plébános Unterwartban.

Rakó József: Burgenlandban boldogult, szép temploma volt neki.

Laurenszky Ernő: És nagyon sokat tett a burgenlandi magyarság kultúrájának a fejlesztéséért. Különben Galambos Ireneusz egyik vendégszereplésem színhelyén volt tanár, a csepeli Jedlik Ányos Gimnáziumban. Kérdeztem az akkori igazgatómat, hogy

„Mondd, voltaképpen mikor államosították ezt a gimnit?“, mert tudtam, hogy voltak bencés tanárok, mire azt mondta: „Soha. Ezt Csepel nagyközség tartotta fenn, és bencés tanárokat hívtak meg tanárnak.” Aztán államosításkor elküldték a bencéseket. Így került át Iréneusz a győri bencés gimnáziumba. Egyébként nagyon kedves bácsi volt. Csináltunk egy összejövetelt a '47-es dzsemboriról, akkor már – hogy mondjam – eléggé repdeső volt az emlékezete, de nagyon derék ember volt.

Rakó József: Ez az Őrszem Mozgalom jónak ígérkezett. Pest megye összes csapata azonnal őrszemcsoport lett..

Laurenszky Ernő: Mondom, a Surányi egy jó darabig a Szirmaival meg egyebekkel szemben támogatta az őrszem dolgot, de aztán mondták: „Surányi elvtárs, nincs kecme!”

Rakó József: Surányi támogatta... Hát ő volt az ügyvezető elnök!

Laurenszky Ernő: Hát persze. Tudom.

Rakó József: Jó kis alapszabályt hoztunk össze. Működtünk is hónapokon keresztül! És, például én mondtam a rádióban a toborzó beszédet. De még aznap este keresett a rendőrség.

Laurenszky Ernő: '57 tavaszán én néhányszor bementem az Ifjúsági Bizottságba, és készítettem is Surányinak egy-két próbaanyagot. Aztán egyszer mondta a Laci, hogy „Te, ide figyelj, itt sokan dumálnak, hogy mit keres itt ez az ellenforradalmár? Jobb, ha nem jössz be, majd küldd el postán a dolgaidat!” Mert fel volt kötve a karom. Be volt sínezve még.

Rakó József: Emlékszem, hogy amikor a párt Politikai Bizottsága tárgyalta az őrszemet, akkor benn izgultunk a központban. Jött Surányi, és rögtön, frissiben elbeszélte a következőt: „Napirend 1. Meghívott: Surányi elvtárs. És akkor mondja a Kádár, hogy itt van előttünk egy előterjesztés, hogy maradjon meg az Őrszem Mozgalom. Rávágott a papírra, és azt mondta, hogy mindent vissza kell állítani, ahogy volt az úttörőmozgalom! Erre Surányi szót kért, hogy az őrszem nagyon népszerű, és ezt akarja a nép. Ekkor a Kádár újra az asztalra vert, és azt mondta: ezt meg mi akarjuk, Surányi elvtárs! Köszönjük, elmehet.”

Laurenszky Ernő: Jó. No, kérek szépen viszont „ezt akarja a nép”, erre vonatkozóan: még egyetemista koromban a tömény Rákosi-korszakban az egyik szemináriumon a szemináriumvezető valamit magyaráz, mire az egyik srác mondja: „De kérem, a tények mást mutatnak.” „Annál rosszabb a tényeknek!”

Révész György: Mielőtt megadom neki a szót, felhívom a figyelmet, hogy Derzsi Ottó cikke⁵ el is vihető. Amit Marika kérdezett, és teljesen jogos, én is úgy gondolom, hogy talán egyszerűbb lenne, ha nem innen néznénk, az nca.hu honlapon alul a támogatásokra rá lehet keresni, hogy melyik szervezet melyik évben milyen címen mennyi támogatást kapott. A másik: az apeh.hu honlapon jobb oldalt van az egy százalékok, és abban van egy almenü a támogatott szervezetek, és ott évenként megvan, és rá lehet keresni. Egyébként, ha bárkit érdekel, én nagyon szívesen megmutatom azokat az adatokat, amelyeket én kibányásztam, de én csak azokat a

⁵ Derzsi Ottó: Egy elhúzó és szomorkás cserkész zászlóbontás 20 éve

szervezeteket néztem, amelyek az én előadásomban szerepelnek, tehát mondjuk a Cserkészi Szövetséget, Úttörőszövetséget, Magyarország felfedezőit vagy más szervezeteket nem kerestem De természetesen ezek is megtalálhatók. Ezek egyébként publikus adatok.

Trencsényi László: Egyébként az egy százalékok alapvetően azt mutatják, hogy mekkora az apparátusnak a jövedelme, mert többé-kevésbé aki dolgozója vagy vezetője az adott szervezetnek, az ab ovo az egy százalékát oda ajánlja fel. Ezért az országos szervezetek adó egy százaléka szinte minimális, mert a Dózsa György Úttörőcsapatnak a kereső anyuka érti, hogy mire ajánlja fel, de a Magyar Úttörők Szövetségének, hát tényleg, bizonyára Rácz Péter meg az ott dolgozók ajánlják az egy százalékukat, vagy egy-két kivételes szimpatizáns.

Révész György: De egyébként is: hát én magam is akárhány helyre adhatnám, ezek közül nyilván kiválasztja mindenki a szívének legkedvesebbet. Ezen kívül még százával lehetne olyan, amelynek szívesen adok, de hát egynek adhatom. (**Trencsényi László:** De a kicsinek adod..) A kicsinek adom. Nyilván lokálisan, mindenki így van vele, úgy gondolom.

Rakó József: Nagy bajom még az, hogy több iskola igazgatója meg akarja nézni, hogy kinek ajánlotta fel. (**Révész György:** Ez törvénytelen.) De így van. A legtöbb helyen így van. (**Várhelyi Miklós:** Hogyan tudja meg?) Úgy, hogy mielőtt lezárod a borítékot, előtte meg kell mutatni az igazgatónak, (**Várhelyi Mária:** Mit?) hogy az iskolának ajánlottad fel. (**Révész György:** Én is tudok hasonlóról. Ez abban az esetben igaz – de legtöbben ezt a lehetőséget választják –, ha azt kéri, hogy a munkáltató intézze az ügyeket. Van olyan hely egyébként, ahol a munkáltató ezt nem is végzi el, nem is köteles egyébként. De ha igen, és ezt választjuk, akkor is törvénytelen. Tehát ha valaki veszi a bátorságot, és emiatt feljelenti az igazgatót, akkor az nagyon csúnya bukta.)

Derzi Ottó: Először is van egy baki abban a cikkben, amit elvisztek, illetve sajtóhiba: zöld levelekről van szó, az a zöld füzet.

A mai összefoglaló összes előadása nagyon tetszett, azonban van egy hiányérzetem. Egyrészt nem volt eléggé meghatározva, hogy most a rendszerváltozás időszakáról beszélünk, tehát '88-89-ről, vagy pedig elmentünk '95-ig is. Az lett volna érdekes, ha az akkori szervezetekről beszélünk. A másik pedig, ami számomra inkább problematikus, hogy nem lett ez beágyazva az előadások során. Ugyanis ezek nem lombikszervezetek voltak, hanem egy bizonyos politikai környezetben jöttek létre. És ez nagyon lényeges momentum, mert adva volt egy egypárt-hatalom, egy kommunista párt, amelyik negyven éves múlttal rendelkezett. Még mindig tisztázatlan az, hogy hol dőlt el a változás –Máltán vagy hol történtek a nagy megállapodások, ami aztán győzött a szocialista országokban. Nálunk egy kicsit hamarabb kezdődött, tehát tudták azt, hogy lesz egy változás. De azt nem tudták, hogy ilyen rövid idő alatt le fog lezajlani. A hatalomhoz tartoznak az ifjúsági szervezetek is, ez éppen úgy vonatkozik a KISZ-re, úttörőre. Ezeknek megvolt az erejük meg a gazdasági hatalmuk, hogy a különböző forgatókönyveket elkészítsék a jövőre vonatkozóan. Ez az egyik dolog. A másik pedig: az akkor újjáalakuló szervezetek viszont nagyon nehéz helyzetben voltak. Egyrészt eltolták az egyesülési jogot '89 januárjára. Tehát, akik hamarabb

megalakultak, azokból vagy rendőrségi ügy lett, vagy pedig megtúrték, de nem nagyon engedték azt, hogy országosan szerveződjének. Márpedig mindenki tudta azt, hogy az egyesülési törvény kimondja, hogy – azt hiszem – 500 fő, meg három megye, meg a fővárosban kell, hogy legyen valamilyen szervezet, hogy kimondják azt, hogy országos szervezet.⁶ Tehát országos szervezet olyan könnyen nem jöhetett létre.

Tehát voltak ilyen politikai akadályok, aztán voltak gazdasági akadályok. '88-ban tervezték a '89-es állami támogatást. '89-re a KISZ 734 milliót kapott, a Hazafias Népfront 297, a Vöröskereszt, a Béketanács, a Szovjet-Magyar Baráti Társaság – tehát a rend még a régi volt. A pénzek elosztásában is. Aztán '88 novemberében-decemberében létrejött a MISZOT. Akkor már érezték, hogy már '89-ben vagyunk, és adjunk valami támogatást. '89-re a MISZOT nem nagyon erőltette meg magát, mert a Cserkészcsapatok Szövetsége 100.000Ft-ot kapott. Ugyanabban az évben az úttörők tízmilliót. Mit tud egy szervezet százezer forinttal csinálni? Még egy helyiséget sem ... megvenni? Hát a bérleményre lényegében egy évben rámegegy a dolog. Tehát ez egy komoly problémát okozott a megalakuló szervezeteknek. Tulajdonképpen csak '89-ben dől el a hatalom. Lényegében – azt hiszem – februárban, amikor volt a központi bizottsági ülés, azt mondta, hogy csak pluralista világban képzelhető el a jövő. De a pluralista világhoz is kellett még egy év, amíg a választásokat kitűzték. Tehát tulajdonképpen '90-re tehető a rendszerváltozásnak a vége, ez a folyamat.

Hogyan látta a Nyugat az itteni helyzetet, állapotot? Én kiírtam '88 novemberi sajtócímeket. Der Spiegel: A párt mélyeséges gyanakvással figyeli a független egyesületek alakulását. Tehát így látta Nyugat, ugye. Die Welt, november 3.: A politikai csoportok növekvő száma aláássa az egypártrendszert. Ez igaz megállapítás, de hát ez is... Veszélyes magyar átalakulás – mondja a Le Monde. Tehát még a nyugati sajtó is kérdőjeles, még van egy csomó tartózkodás. Félve írnak az itteni helyzetről. Tehát így alakult, és ebben a helyzetben – hogy Ernő a referátumához kapcsolódjak – ebben a helyzetben alakult újjá a cserkészzet. A magyar cserkészzet, az megvolt, tulajdonképpen ez az egyedüli szervezet, amely újjáalakult. Mert a többiek azok újak voltak. És... (**Rakó József:** És mindjárt kaptak egy székházat.) Bocsánat. Erre még rá fogok térni. (**Várhelyi:** És az a százezer-egymillió mennyit fordult egy év alatt?) Igen, mert létrejött az Antall-kormány.

Ilyen bonyodalmak miatt a Cserkészszövetség nem tudott egységes szövetséggé megalakulni. Ennek is tulajdonképpen megvan a maga története, ezt tulajdonképpen leírtam. Ernőhöz, hogy válaszoljak: én nem történetet írtam, hanem abból indultam ki, hogy a cserkészzet húszéves újjáalakulását ma hogyan írják, és mire emlékeznek? A tévedéseket próbáltam megcáfolni, és megpróbáltam egy magam által vélt igazi újjászületési időt kitűzni ebben a dolgozatban. Tulajdonképpen ez nem egy akkori történetnek a leírása.

⁶ Az egyesülési jogról szóló 1989. évi II. törvény 1989. január 24-én hirdették ki. A 3.§ (4) bek. szerint „A társadalmi szervezet alapításához az szükséges, hogy legalább tíz alapító tag a szervezet megalítását kimondja, alapszabályát megállapítsa, ügyintéző és képviselői szerveit megválassza.”

Tehát ebből adódott ez a probléma, ami aztán oda vezetett, hogy a világszövetség által is elfogadott két, legalizált szövetség, – amelyeknek, Magyar Cserkész Tanácsa lett az összefoglaló neve – közül a Morvay által vezetett irányzat is válságba került. Ugyanígy anyagi meg hasonló problémák, de itt már más is szerepet játszott. Ugyanis itt puccsoknak a sorozata volt. Itt a lényege az egésznek az, hogy három bírósági tárgyalás, illetve határozat született meg, és minden határozat a '89 januárban a Néprfront budapesti székházában megalakult Országos Intéző Bizottságot fogadta el hitelesnek. És – hogy lezárjuk ezt a dolgot – '92-ben született az utolsó határozat, mely kötelezte ezt az Országos Intéző Bizottságot, hogy 90 napon belül hívja össze a közgyűlést – a '89-es szabályzat alapján –, és véglegesítse az egész históriát. Ezt viszont nem vállalta az Országos Intéző Bizottság. Barátom volt az országos titkár, és ennek a határozatnak az alapján tulajdonképpen visszaadták a bíróságnak a keresetet, hogy nem hívják össze a Szövetség közgyűlését, és felszólították a csapatokat, hogy lépjenek be a Surján-féle társaságba. És ezzel befejeződött ennek a szárnynak a története. Ez '92 júliusában történt. Utána is maradtak még csapatok, a Szövetség nevét is használták még, de tulajdonképpen jogilag már nem is jegyezhető fel még a krónikában sem a továbbélésük. Ennek az egész históriának, sajnos, ennek a szekértolója – neveket ugyan nem illik fölvetni, de mivel Jóska egy afférról beszélt, így kénytelen vagyok – Papp Emil volt. Ezt, azt hiszem, mindenki tudja. **(Kondor Endre:** Nem mindenki tudja.) Nos, Papp Emil volt. Az ő pályáját nem akarom elmondani, ő a budapesti úttörőelnökség tagja volt. A múzeumi híres összejövetelem még arról szónokolt, hogy mit keresnek itt ezek a cserkészek, mert másfél milliós úttörőmozgalom van, amelyik, óriási, sérthetetlen és csodálatos lesz a jövőben is. No, kérem szépen, tehát ő lett ennek a társaságnak is a tönkretevője lényegében. Tehát '92. július 30., amiről beszéltem, tulajdonképpen ennek a szárnynak is a végét jelenti. Beszélt egy afférról Jóska. Ez az első puccs után volt, mégpedig '90 novemberében lehetett ez, **(Rakó József:** Úgy van.) amikor Morvay elnököt leváltották, megfosztották a vezetői tisztségétől, és egy külön úton kezdtek el járni. Akkor került a képbe Rakó Jóskaék új egyesülete, és erről írt egy goromba levelet Rakó Jósának Papp Emil. Senki sem kérte őt föl **(Kondor Endre:** Sőt!), és egy pókhendi stílusban: mit keres itt a kistestvér a nagy testvér környezetében, velünk akar egyesülni, a nagy testvérral? És azt mondja Rakó Magyarország Felfedezői társaságáról, hogy ez tulajdonképpen egy pót-úttörő társaság, **(Rakó József:** Úgy van.), amely materialista alapon ügyködik, és rövidesen el is fog tűnni a történelem színpadáról. Egy ilyen hülye levelet küldött. Jóska válaszolt rá, de ennek, úgy látszik, nem volt megfelelő befejező aktusa, mert itt is fölvetette, azért mondtam ezt el, és ebben Rakó Jósának tökéletesen igaza volt, a felháborodásában is. De ki akarok térni a te korreferátumodra **(Rakó József:** Papp Emillel nekünk nem volt soha tárgyalásunk. Bodolay Gézáékkal beszélünk és még belementem volna abba is, hogy hagyományörző cserkész legyen.) És most rátérek Jósának a referátumára. Már akkor, húsz évvel ezelőtt is lehetett látni, hogy ez az ő szervezete egy unikum. Ez nem úttörőszervezet, hiába mondtad, hogy az úttörőből nőtt ki. Az teljesen más. Nem hasonlítható úttörőszervezethez, de nem hasonlítható a regösséghez sem. A regösség az egy részfeladata volt a cserkészletnek, az egészen más tevékenység. Ez egy önálló, általa kitalált, csodálatos szervezet. És az a megdöbbenő, hogy ez a szervezet nem kapta meg azt a megfelelő

anyagi támogatást a mai napig, amit megérdemelt volna. Én gondolkodtam, hogy mi lehet ennek az oka? Lehet, hogy most megint egy barbár dolgot mondok. Azzal kezdem, hogy vannak olyanok, akik azt mondják, hogy nem is volt rendszerváltozás. Majd most jön – negyven évre visszamenőleg – a rendszerváltozás. Ebben is valamennyi igazság. Nem teljes igazság ez, de valami van benne. Ugyanis annak idején az volt az fő eszmei alapelv, tétel, hogy hazafiság és internacionalizmus. Ez egy dialektikus pár, amely egymás súlyával vonult be az ember tudatába, a nevelésbe. Igen ám, de az elmúlt negyven évben az internacionalizmus, a nemzetköziség, az volt mindig uralkodó hazánkban. És ez szervezetekre, mindenre vonatkozott. Most adva van egy szervezet. A Jóskaé. Amelyik, úgy mondhatjuk – nem nacionalista – (**Kondor Endre**: Hagyományörző.) egy nemzeti gyermekszervezet. No, hát én ebben látom. Nem is kell nagyon keresni az okát, mert ez az oka. Mert ez a szemléletben – a mi szemléletünkben, most függetlenül attól, hogy milyen érzélem van bent – valahogy kívül esik.

Trencsényi László: Gyuri, mégis csak kéne a táblázatod, mert ez, amit elmondasz, Ottó, ez egy összeesküvés-elmélet, és csak akkor állja meg a helyét, ha nem tesszük mellé, hogy a többi is szart kapott! Szóval a Jóska semmivel sem kevesebb szart kapott, mint a többi. És, hogy mi volt nemzeti, mi nem? Hogy mikor vette le és miért vette le a hagyományörző nevet a szövetség nevéből, az a Rakó Jóska emberi nagyságának a tükre, mert volt egy darabig Pro Patria Hagyományörző Egyesületként – emlékeztek? –, amikor a nemzeti dolgot elkezdte kisajátítani magának a magyar náciizmus. (**Rakó József**: Meg a kosárfonók és mások. Mindenki.)

Derzi Ottó: Én tudok erről a változásról, de maga a Magyarország Felfedezői az tulajdonképpen hagyományörző szervezet.

Révész György: Nem akarok az egészre reagálni, csak egyetlen egyre. Elöttem van a Magyar Hírlap 1995. május 13-i száma. Te az előbb felolvastál adatokat '88-ból az 1989-es költségvetési évre vonatkozóan, ott hétszáz-va valamennyi millióval szerepelt a KISZ. Igaz? (**Derzi Ottó**: Igen.) Ha még van, aki emlékszik erre, a demokratikus rendszer hajnalán a társadalmi szervezetek támogatásáról az Országgyűlés döntött. A '95-ös támogatás adatai vannak itt előttem, és az összes, tehát a létező összes országos civil szervezet együttvéve *négyesszázmillió forintot* kapott 1995-ben. Szeretnék találós kérdést feltenni. Kíváncsi vagyok, van-e itt, aki kitalálja, hogy melyik az a szervezet, melyik kettő, amelyik a legmagasabb támogatást kapta 1995-ben? (**Rakó József**: A cserkész az egyik.) Kitaláljátok? Vagy inkább szabad a gazda? A Magyar Madártani Egyesület és a Nagycsaládosok Országos Egyesülete. Ez a kettő kapott *hetes millió* forintot. Ezt követte az Úttörőszövetség négy és félmillióval, és utána négy millióval a Cserkészszövetség, és ott már négy millióval sokan vannak. És ahogy a Laci mondta, (**Trencsényi László**: Idézem: Szart kapott.) ennyiből kellett egy országos szövetségnek (**Rakó József**: De mi nem vagyunk a négy milliós...) Ti egyáltalán nem vagytok rajta ezen a listán, de ehhez akartam én is mondani annyit, hogy a Magyarország Felfedezői Szövetségnek az az egyetlen problémája, hogy – elnézést, csúnya dolgot mondok – hogy a Rakó Jóska nem Hanti Vili. Már az anyagi támogatások tekintetében. (**Várhelyi Miklós**: Ezt vedd dicséretnek. – **Közbeszólás**: Nincs itt a Hanti Vili?) Nincs. De neki is megmondom szívesen.

Derzsi Ottó: Elnézést, én nem '95-ről beszéltem, hanem '90-ig bezárólag. Akkor viszont ilyen volt. Akkor kellett volna a később bomló szervezeteknek a gyerekeit megszerezni. És nem volt, kinek megszerezni. Mert ilyen állapotok voltak. Ezek összefüggtek egymással.

Révész György: Jó, de Ottó, te azt mondtad, hogy a jogi környezet, mert az egyesülési törvényt '89 januárjára halasztották. Melyik volt az egyes számú bejegyzett szervezet? A Magyar Cserkész Szövetség.

Derzsi Ottó: A Magyar Cserkész Szövetség, de (**Kondor Endre:** De miért?) ... ügyesek voltak...

Kondor Endre: A Cserkészcsapatok Szövetségének a jogásza elaludt.

Várhelyi Miklós: Egyet nem kéne elfelejteni, uraim – bocsánat, hogy így közbevágozok, ha már úgyis így megy a beszélgetés –: milyen országos szervezetekről beszélünk? Hogy annak mondjuk magunkat? Bocs! Én itt ismerem mindenkinek a munkáját, tisztelem is, együtt dolgozunk. Hát hol van országos lefedettsége ma Magyarországon akár a cserkészeknek, akár az úttörőknek (**Közbeszólás:** Van.) Nem! Hogy vannak csapataink különböző megyékben? Hát országos lefedettségről akkor beszélhetnénk, ha az ország településeinek a többségén és minden megyéjében jelen lennénk. (**Kondor Endre:** Három megye vagy Budapest. Kész.) Magyarul: civilek vagyunk, akik a civilek pályázati rendszerében vagy tudunk egy kicsit valamihez jutni, vagy nem. Nem várhatjuk a mannát az égből, pláne nem akkor, amikor itt állandóan változik körülöttünk a politikai helyzet. (**Rakó József:** Sőt, egy kicsit Don Quijoték is vagyunk.)

Révész György: Mihályi Lacinak adok először szót, utána Kondor Bandinak és Laurenszky Ernőnek. Tóth Jóskának, elnézést.

Mihályi László: Én abban készültem, hogy az én szemszögemből milyen volt az ifjúsági szervezetek rendszerváltása. Többfajta megközelítés elhangzott a nap folyamán. Én is onnan indultam, mint a társaság nagy része. Egy területi úttörőcsapatnak voltam a vezetője 1988-ban, amikor a csillebérci őszi táborozásunkon, ahol más úttörőcsapatok is voltak, fiatal úttörővezetőkkel arra a konszenzusra jutottunk, hogy szép ez a vörös nyakkendő, de mi teljesen másképpen viseljük, nekünk mások az igazolványaink, ha itt valami változás lesz, akkor mi ebből szeretnénk kilépni. És 1989-ben ugyebár a várva várt változás meg is jött. '89 nyarának a végén volt egy országos úttörővezetői konferencia Zánkán, amelyen páran még úttörővezetői egyenruhában jelentünk meg, és többen kiröhögtek bennünket. Itt már egy kicsit fölment a pumpa, de amit az akkori főtitkár asszonynak sikerült előadni, annak kapcsán pedig véglegesen eldöntöttem, hogy én ehhez a csapathoz nem szeretnék tartozni. Nekünk van egy területi úttörőcsapatunk, amelyeknek húszegynéhány tagszervezete volt akkor az országban, majd mi, ha lesz itt egy egyesülési törvény, mert ugye már be volt harangozva, alakítunk egy saját egyesületet. Akkor még csak szervezetet vagy csapatot szerettünk volna, aztán a későbbiekben a jogi formulák tekintetében egyesületre tudtuk ezt alkalmazni. Meg is alakítottuk. Tehát '89 szeptember 25-én gyakorlatilag felállt ez a stáb pár héttel az úttörővezetői konferencia után ebből a húszegynéhány hasonló gondolkodású fiatal úttörővezetőből, mint jómagam, és '90-ben ugyebár beadtuk mi is az Országgyűléshez a támogatási kérelmet, és az a három ember, aki akkor aláírta, mindhárman meg voltunk figyelve.

Később jöttünk rá, hogy kik és hol a munkahelyünkön, illetve az utcán és a lakhelyen, de ez egy eléggé csúnya időszak volt, de ettől függetlenül mindenki – én úgy gondolom, hogy – fölvállalta.

Nagyságrendiségében akkor egy 500 fős csapatot tudtunk magunk mögött. Minden megmaradt, csak az úttörő szó esett ki gyakorlatilag. Voltak ifivezetők, csapatvezetők, voltak ugyanúgy örsök, klubok, és ugyebár két dolog volt, ami az akkori úttörőcsapatnak a profilja volt a nyolcvanas évek végén: az egyik az úttörőtörténet-kutatás, a másik része pedig a segítségnyújtás, egészségügyi, egészségmegőrző tevékenység. Az úttörőcsapat utolsó vezetője, az igazi nagy úttörővezető, a Berci bácsi volt, Stein Albert, aki vitte az úttörőtörténeti, mozgalomtörténeti gyűjteményt, illetve én magam voltam, aki vittem az egészségügyi, egészségmegőrző programokat. Aztán '89 után az ő betegsége miatt kicsit áthelyeződött a hangsúly az én tevékenységemre, így lett aztán – mindenki a saját kaptafáján – elsősegélynyújtó a csapat. A mai napig is megőrizte úttörő mivoltát, nem is tagadjuk, és benne van a nevében is. Most egy kicsit hazabeszélek, hogy a 6. számú Trencsényi-Waldapfel Imre Területi Úttörőcsapat nyomdokában jár a mai napig is, és megvan a mai napig is a „hatosok” 12 pontja, amit, hogyha kutatnak az ifjak, a honlap első oldaláról bárki szabadon letölthet. **(Révész György: If Előre)** Igen, ezt akartam mondani. Ez egy nem véletlen szó: ha elmegyünk Zánkára, és számlát kérek, ott van benne két pötty is az IFELORE-ban, mert ők azt nem tudják kimondani, hogy IFELORE, hanem az úttörő múltból megmaradt az „előre”, és lett belőle „IFELŐRE”. **(Laurenzky Ernő: Ha előre.)** Hát szerencsére – én úgy gondolom – mi előre mentünk.

A nyolcvanas évek végének társadalmi változásai akkor arra kényszerítettek hogy egy gyermek- és serdülőkori szervezetet tartsunk fenn. Gyerekek voltak a részesei, mindvégig önkéntesek dolgoztak benne, soha nem volt az egyesületnek egyetlen fizetett alkalmazottja sem, de húsz év alatt annyit változott a világ és a helyzet is, hogy ma már az a 13000 fős tagság nem a gyerekekből áll, hanem a gyerekeknek a támogatóiból. Úgy indul, hogy azt mondja az ifivezető: már két-három programon voltam nálatok, szeretnék én is segíteni, lehet ezt valahogy? Igen! Gyere el egy ifivezetői képzésre, tanfolyamra, meglátod, hogy milyen, ha van kedved, végigcsinálod, ha nem, akkor meg bulizol egy kicsit. Példaként mondom a mai napnak az eseményeit: van két programunk, az egyik Székesfehérváron egy ifjúsági fesztivál, ahol mindenki zenél, de mi egy civil utcát csinálunk, ahol a városi civil szervezeteket mutatjuk meg a várost lakó fiataloknak, illetve, amiről itt már többször volt szó, a Gyermekvasúttal jó kapcsolatunk van, többek között. Húsz év után 2009-ben sikerült újból közös ifivezetőképzést kialakítanunk a Gyermekvasúttal (az akkori Úttörővasútból mára Gyermekvasúttá vált, teljesen más szemléletű szervezettel), és a Gyermekvasúton van fenn a másik ilyen ifivezetős napunk. Tehát a szervezetünk mára gyakorlatilag szolgáltatóvá vált. Igaza lett annak az úttörő gyereknek, akit 1988-ban az Úttörővezető című újság kipellengérezett. Az volt a mondókája a gyereknek, hogy „Befizettem a tagdíjat, tessék nekem szolgálatni!” És erre egy egész országos szervezet fölállt, hogy „Hogy képzeled ezt ez a gyerek? Hát ő nem azért fizette ki a tagdíjat, hogy neki szolgáltassanak, örüljön, hogy tag lehet.” Én úgy gondolom, hogy ennek az 1988-as kislánynak nagyon-nagyon igaza volt, és ma nekünk ezt sikerült megvalósítanunk. Ha nem fizetem be a tagdíjat, de elmegyek a programokra, nekem

akkor is tessék szolgáltatni, és mi szolgáltatunk is. Például az elmúlt év folyamán több mint 200000 fiatal és gyermek fordult meg a rendezvényeinken. Ezek nem a mi tagjaink! Ők azok, akiknek valamilyen szolgáltatást vesznek igénybe: vagy egy elsősegély-tanfolyamon vettek részt, vagy egy népegészségügyi programban eljöttek a szülőkkel egy egészségnapra, vagy voltak egy ifjúsági vagy egy gyermekfesztiválon, ahol odajöttek hozzánk, kitöltöttek egy totót, gyakorolhatták az elsősegélynyújtást, elvégeztek egy tanfolyamot, részt vettek egy érdekesítő szexuális felvilágosító vagy párkapcsolati előadáson, amit orvostanhallgatók tartottak. Tehát akik végzik ezt, ők kerültek mára az egyesületnek a tagságába, de *akiknek* szolgáltatunk, ők csak részt vesznek, ők kapnak valamit, amit – bízunk benne, hogy – tudnak hasznosítani.

Fölteszem a kérdést – válaszként –, hogy kell-e gyermek-ifjúsági vagy gyermek-serdülőkori szervezet 2010-ben? És én azon az véleményen vagyok, hogy nem kell. Nincs rá szükség. Ez a világ nem tartja szükségesnek azt, hogy ifjúsági szervezet legyen. Legyen egy ifjúsági bázisszolgáltatás, amit a gyermek, fiatal igénybe tud venni. De ő már nem fog beülni az ifjúsági klubunkba. Jelenleg 27 városban agonizál az ifiklubunk. Járnak ugyan le, jó a csapat, de nem azok az ifiklubok, amik húsz évvel ezelőtt voltak, amikor nem fértek be a terembe. Hetvenen akartak beférni egy ötvenfős terembe. Most az ötvenfős terembe tízen-húszan vannak, ez lézengésnek tűnik. De amikor kimegyünk egy városligeti programra, most nevezük néven a gyereknapot, ahol egyébként 170000 gyerek van, akkor a mi standunknál nem lézengenek a gyerekek, hanem tömkelegével sorba állnak, mert valami élményt kapnak. Vagy egy kis ajándékot kapnak, vagy egy jót lehet beszélgetni, vagy egy kicsit kötődni, vagy teddy maci kórházat játszani. Tehát én úgy gondolom, hogy ahogy a világ is a szolgáltatások felé irányul, nekünk az ifjúsági és gyerekszektorban is ebbe az irányba kell tendálni. Amikor Gyuri mondta, hogy igazándiból azt látja a honlapon, hogy ennek a szervezetnek már nem is a gyerekek a résztvevői, teljesen jól látta, de erről is szól a történet: gyerekként vegyél igénybe szolgáltatást. Nézd meg, hogy milyen programunk lesz, gyere ki. Nem neked kell hozni a kötszert, nem neked kell elsősegély-totót összeállítani, nem neked kell a kórházat hozni. Hozd el a macidat, és majd a mi teddy maci kórházunkban meggyógyíthatod. Fölveszed a fonendoszkópot, a fehér köpenyt, kapsz egy lázmérőt, és végigjátszhatod azt a macival, amit te egyébként stresszként éltél meg valamikor, amikor injekciót kaptál, de most te adod be az injekciót a macinak, felszabadulnak benned a gátlások. És ezek azok az értékek, amelyek igazándiból pénzben nem megfizethetők. Úgy gondolom, hogy mindaz, amit a kollégáim csinálnak, pótolhatatlan, illetve olyan területet pótolnak, amelyről maga a nonprofit is szól. Azt mondja ugyebár a törvény, hogy olyan állami feladatot vállal át a nonprofit szervezet, amelyet az állam maga nem tud megvalósítani, nincs rá kerete. Én úgy gondolom, hogy mi ezzel száz százalékgig kimerítjük, illetve jó alapot teremtünk arra, hogy élhessen ez az egyesület. A finanszírozás az egy olyan dolog, hogy ha bizonyítom, hogy ezt az államtól átvállalt feladatot végrehajtottam, akkor az állam pályázat útján finanszírozhatja, ha akarja. De hát ugyebár, mint ahogy mondtam volt, szerencsére politikamentesek voltunk, és szeretnénk maradni is, így eléggé a sor végén kullogunk. Például azon a listán, ha majd megnézed, a 422-ből van egy 423-as zárójelben, és ott fut a mi nevünk. Hogy miért, miért nem kaptuk, ezt a mai napig sem tudom. Valahol ott a legutolsó.

Hozzátennék még egy 2009-es példát: vajon hány gyermek- és ifjúsági szervezet van ma Magyarországon? Itt mondatok egy-egy példát Korábban – a szakosztályi ülésen – én azt állítottam, hogy 39 országos gyermek- és ifjúsági szervezet van ma Magyarországon, mert 2009 februárjában ennyi szervezet adott be pályázatot a Szociális és Családügyi Minisztérium szakirányú pályázatára. Nagyon sok mindent vizsgáltak: hogy hány programot csináltunk, van-e együttműködési szerződésünk valamelyik minisztériummal, kapunk-e egy százalékokat, adóhivatali szempontok, stb., rendben van-e minden. Azok eshettek át a szűrőn, amelyek minden kritériumnak megfeleltek, és így húsz szervezet kapott támogatást 2009. április 15-én. Ebből szerencsére az egyik mi vagyunk. Magyarul, mi megfeleltünk, rajtunk kívül még 19. Tehát, amikor azt saccolta Gyuri, hogy 20 ilyen szervezet van, ha azt vesszük, hogy a szociális és családügyi minisztériumban hogyan látják, én úgy gondolom, hogy ezzel eltalálta.

Én csak egy kicsit a saját szemszögemből mondtam el a húsz évet. Önök másképpen is láthatják. Én az elmúlt húsz évben folyamatosan ugyanazt a gyermek- és ifjúsági szervezetet vezettem, és mai napig is úttörőpártiak vagyunk, és van együttműködési szerződésünk az Úttörőszövetséggel is. Amikor az Úttörőszövetségnek születésnapja van, mi mindig ott vagyunk, és nem szeretnénk ezt a múltat megtagadni, csak mi másként látjuk.

Kondor Endre: Ottó a felvezetése nyomán, meg a személyes megszólíttatás okán teszem hozzá, hogy '92-ben egy OIB értekezlet valóban leváltotta Morvay Pétert a Cserkészcsapatok Szövetsége elnöki tisztéről, de meg kell mondani, hogy Morvay Péter bácsi lelki és fizikai állapota akkor már nem volt alkalmas az elnöki teendők ellátására. Nagyon hamar leépült, és nagyon hamar itt hagyott bennünket. De ez nem járhatott volna azzal, hogy Papp Emil megszerezze a vezetést, úgy, ahogy Ottó ezt elővezette, hogy tudniillik volt egy olyan közgyűlés, ahová nem hívta meg a regnáló OIB-t, a tagság egy részét, csak a saját szűk körét. Ennek az lett a következménye, hogy a meg nem hívottak bírósághoz fordultak a névhasználati jog és más egyéb gyakorlása ügyében. Ez a bírósági história – erről is Ottó beszélt – avval végződött, hogy a mindkét fél által elnöknek akart Bodolay Géza nem tudta eldönteni, hogy hova álljon, és egy sikeresnek ígérkező bírósági tárgyalás előtt – ahol kimondták volna azt, hogy Papp Emil aknamunkája tisztességtelen, és más egyéb jelzőt is gondoljatok hozzá – a bíró szeme láttára összeborultak mondván: „Mi is cserkészek vagyunk, ti is cserkészek vagytok, hát ne bántsuk egymást!” Erre azt mondta a bíró, hogy „Köszönöm, befejeztem a pert. Jó napot!” Nem lehetett mást tenni, mint akkor tárgyalásba bocsátkozni a Magyar Cserkész Szövetséggel – akkor volt Surján Laci bácsi az elnök, a főtítkár Lukács Jancsi, és Kovács – most hirtelen nem tudom, mi a keresztnéve – a külügyes, meg egy páran. Lényeg, hogy megvolt a tárgyalás, és megbeszéltük azt – nagyon korrekt módon –, hogy akik nem értenek egyet Papp Emillel, azok átjönnek. Ezt írtam én alá, Ottó. Ezt a jegyzőkönyvet. A Cserkészcsapatok Szövetségének a jogi megszűnését körülbelül három éve terjesztette be az azóta elhunyt Bognár Attila, aki a külügyes tiszt volt. Ez a dolog így történt. A többi, az stimmel, ami az elvi alapokon állást illeti. Ami Rakó Jóskával történt, az is egy szégyenteljes dolga Papp Emilnek. Beszélgettünk Ernővel arról, hogy amikor ilyen történelmi – megtörtént, tehát történelem – dolgokat feszegetünk, akkor ne az a

mondás érvényesüljön, hogy „Halotról jót, vagy semmit!” A történelmi felelősséget holtában is vállalni kell valakinek, aki valamilyen beosztást betöltött. Ezért szedem elő, ezért nem vagyok tekintettel a holti mivoltára. Ugyanis azt az ominózus levelet eredetileg Bodolay Gézának, mint elnöknek írta. Közben megtörtént a szakítás, és Papp Emil nem adta át Bodolaynak a nevére szóló levelet, hanem egész egyszerűen felbontotta, és elküldte Jóskának egy másik levélben. Aztán Jóska válaszolt rá. Idáig a történet. **(Rakó József:** Olyan zűrösnek tűnik ez.) Történelmi lehetőséget szalasztott el a Csapatok Szövetsége, hiszen úgy megerősödünk volna káderben, meg minden **(Rakó József:** Bizony!), hogy meg tudtuk volna nyerni ezt a csatát, amelyet ránk kényszerítettek tulajdonképpen, és nem is a Surján-féle Magyar Cserkész Szövetség. Nem azzal volt baj, hanem a Külföldi Magyar Cserkész Szövetséggel, amely csak '89 után vette fel a „külföldi” nevet. Ők ugyanis azt hitték, hogy majd onnan Ámerikából idáig könyékig belenyúlnak a magyar cserkészet ügyeibe, és ők fogják vezetni. Ez '92-ben volt, mert '93-ban a gödöllői dzsembori emléktáborában Surján László szabályosan kirúgta a Külföldi Magyar Cserkész Szövetséget. Tudniillik a Surján-féle vezetést is sértette az, hogy a fejükre akarnak ülni. Így foszlott aztán szét valami, aminek tulajdonképpen nem lett volna alapja, nem kellett volna megtörténnie. Van még egy pletyka hozzá. Amikor '89-ben a Népfrontnál összeültünk, egy barátommal ültünk ott egymás mellett, a hátunk mögött ugyanígy két idősebb cserkész, és beszélgettek: „Na, itt van Surján, itt van Papp Emil, csak idő kérdése, mikor lesz botrány. De hogy itt botrány lesz, az biztos.” Illó tisztelettel megkérdeztem: „Mondd bátyám, hát mitől?” „Na, ide figyelj, egyet kell tudnod ehhez, hogy 1944 nyarán egy táborban Papp Emil segédtsízt leköpte Surján László csapattisztet.” És azóta is hallottam már olyat, hogy bizony a kettőjüknek a kapcsolata már régről igen rossz volt. Ez is hozzájárult, nem csak az ellentétek.

Egy másik téma. Laci, amikor vetítettél, a cserkészekről szóló ábrán bal oldalon föl voltak sorolva a cserkész szervezetek, és ezek között szerepelt a Hashomer Hacairt, mondván, hogy cserkészet. Tisztelettel bejelentem: nem. Nem tagjai az Izraeli Cserkész Szövetségnek. Sem a zsidónak, sem az ott működő keresztény – arabok részére fönntartott – szövetségnek. Ugyanis – nagyon jól mondtad – cionista beállítottságú. A cionista igen szélsőbaloldali, a kibucnak édestestvére a Hashomer. Nekik 12 pontjuk van, de ez formai dolog, a lényeg az, hogy öbelölük a cionizmus sugárzik. Ehhez tudni kell, hogy 1942 előtt működött – számításom szerint – 16 olyan cserkészcsapat, amely valahogy kötődött a zsidó gimnáziumhoz, hitközségekhez, és volt még rengeteg olyan gyerek, aki más magyar cserkészcsapatban volt. Ugyanazt az egyenruhát hordták, ugyanazt a Hungária-háromszöget, aztán jött a '42-es törvény, és akkor megszüntették. Ezért az egyik régi csapatparancsnok hozzájárulásával '89-ben próbáltunk szervezni egy csapatot Kadima néven, amelynek létszáma másfél év alatt 89-ről 2 főre olvadt le. Pontosan azért, mert jött a szalámi-taktika, és ebben a Hashomer Hacair bizony igen jelentős szerepet játszott. Nem túrték el azt, hogy mi itt élünk, hazánk Magyarország, satöbbi, satöbbi. Úgyhogy megkérlek Laci, tedd át egy másik kockába.

Trencsényi László: A filológiai hitelességhez: volt két sor szünet, vastagon volt a cserkész szervezetek, és ott volt csapatok, európai cserkészek, stb., aztán a legalján volt szünet, és ott volt a Hashomer. Ne haragudj, Bandi, én mindent értek, megérték,

csak azt a szervezetet, amelyik a lilimos jelvényt, és az ezzel járó cugehört vállalja és viseli magán, én nem rakhatom be a pionírok közé! (**Kondor Endre:** Köszönet ezért az információért is, de én nem láttam a Hashomeron lilimot.) A Hashomernak liliom a jelvénye, nézd meg honlapot!

Tóth József: Csuda izgalmasak ezek a balhék. Írjátok le ezeket. Ezt érdemes lesz az utókornak is megörökíteni. Időtök van. Emlékezzetek! A lényeg. Az nagyon tetszik nekem, hogy egy hozzászóló sem mondta, hogy nincsenek úttörő gyökereink. Ugyanis a köztudatban – főként jobboldalról – huzamosan megy egy olyan látens szöveg, hogy itt '89-ben született a legtöbb ember. Azelőtt semmit nem csinált. Függetlenül attól, hogy dolgozott a DISZ-ben, meg párttitkár volt, új lapot kezdünk urak, semmi közöm a régihez. Na most az ilyen múlt-tagadás eleve félrevezető. Mindjárt mondanám, hogy valami részem nekem is van az úttörőben, meg ennek révén kapcsolódtam Jóskaékhoz is. Már a hetvenes évektől, Ottókám, mi *úttörő* hagyományörzők voltunk. Tehát ne mondjad azt, hogy semmi köze a hagyományörző Pro Patriának az úttörőhöz! Abból nőttünk ki, csak *mások lettünk* a végén.

A nyakkendőről. Mikor Jászberényben voltunk, a pirosról átváltottunk a jászoknak a kék nyakkendőjére. És akkor ott megkérdezték a kerékpáros expedíció folyamán: Hát, Jóska! Mi ez a színeváltozás? Amire én azt mondtam: Gyerekek! Nem a nyakkendő színe a lényeg, hanem, hogy nem engedjük el a gyerekek kezét! Tehát mi folyamatosan ezt csináltuk. És ez az egyik szaktevékenység volt azok mellett, hogy bakancsosok, meg művészet, meg mit tudom én, micsoda. Mindenki ismeri ezeket. Egy olyan markáns vonulat, ami aztán önállóvá vált. Én már akkor megírtam a Köznevelésben, hogy az Úttörőszövetség az egy nagy korhadó fa, de a gyökereiből új, erős hajtások fognak kinőni: a szaktevékenységek. És már akkor javasoltuk többen, hogy hozzuk létre a szakszövetségek láncolatát, és ezekből jöjjön létre egy olyan konföderáció, amelyik tulajdonképpen kielégítheti a – majdnem azt mondhatom – az összes igényt. Aztán jött a rendszerváltás, az azért megkavarta itt a viszonyokat, az tény. Létrejött az ideológiai elhatárolódás, a baloldal meg a jobboldal. Tény, hogy amelyik szülő jobboldali volt, meg vallásos volt, az a cserkészek felé orientálódott. Akinek ez nem volt fontos, az maradt a másik oldalon – nem csak az úttörőknél, hanem a felsorolt egyéb szervezeteknél is.

Egy lényeges dologról nem esett most itt szó még ma: az iskolák és a gyermekmozgalmi szervezetek kapcsolatáról. Amikor már fújdogál a szél, amikor a személyzeti osztályokra rohannak be az igazgatók, és írják át az önéletrajzaikat, akkor utána nagyon demonstratív módon kirúgják az úttörőket, arra való hivatkozással, hogy az iskola politikamentes, és csak így tudjuk megakadályozni, hogy a cserkészek be ne törjenek. Persze, az igazság az, hogy a cserkészek se nagyon akartak betörni (**Kondor Endre:** Nem tudtak.), nem tudtak. Amikor lenn voltunk Szegeden – emlékeztek tán, az Úttörőtörténeti Bizottság szervezte ezt, kiállítás volt, előadások, mindenféle, én ott azt gondoltam: „Hú, micsoda erős cserkészlet jön itt létre!” Elolvastattam ugyanis a bejegyzéseket, hát az tele volt nosztalgiával, meg azzal, hogy „Na, végre!”, és hát mi lett belőle? Elmondátok. Nem sok.

Tehát az, hogy az igazgatók – ez egy nagyon lényeges dolog – zöme nem szívesen adott helyet az úttörőknek, sőt, mondom, előrelátó módon kirúgta őket. Ezzel akarta bizonyítani általában az új önkormányzatoknak, hogy ő milyen jobboldali, és, hogy

mennyire nincs köze ehhez a kommunista gyermekszervezethez, amiről – mint tudjuk – már évekkel ezelőtt deklarálta maga a párt, hogy ez nem a párt gyermekszervezete, hanem a társadalomé. Még annak idején vitánk is volt az Úttörővezetőben, hogy kell-e markáns politikai elkötelezettség, vagy nem. Utóbb én beláttam, hogy Ernőnek volt igaza: nem lehetett abban az időben ilyet követelni. Na most, a pedagógusok. Mert jó, az igazgatók ilyenek. De a pedagógusok. Gyerekek! A zöme muszáj-katonaként szolgált az úttörőmozgalomban. Örült, hogy egy púppal kevesebb van a hátán. És mind a mai napig örül! Nem nevel, csak oktat. Óriási különbség van! A múltkor Pokornytól hallottam, hogy az a 150 milliárd pedagógus fizetés-javítás ablakon kidobott pénz volt. Nem pénz miatt lesz jó vagy rossz egy pedagógus, hanem a belső indíttatása miatt. Tulajdonképpen az az alapkérdés, hogy szükség van-e úttörőre, meg hagyományörzőre, meg Zöld Szívre, meg mindenre? Persze, hogy szükség lenne! Ha megnézik, mindegyiknek olyan szép nevelési célkitűzései vannak, de a kérdés, ami már itt részben elhangzott: pedagógus nélkül nem megy! Lehetnek nagyon klassz kívülálló lelkes emberek, de azok olyan ritka hollók, mint a tárnokiaknál Várhelyiéek. **(Kondor Endre:** A Mari pedagógus.) A Mari pedagógus, de a férje, aki a Pest megyei közösség vezetője, ő nem pedagógus, és mégis **(Várhelyi Mária:** Nem végzett pedagógus) milyen klasszul csinálja!

És akkor mondanám még azt, ami nekem régi szívügyem, hogy addig ebből a kátyúból – nevezetesen, hogy 5% körül mozog a foglalkoztatott gyerekek száma – nem fogunk kimászni, amíg létre nem jön legalább a meglévő, működő szervezetek között valami laza együttműködés. Ennek érdekében csináltunk – Ernő kezdeményezésére – közös vezetőképzést Csillebércen. Jó volt. Az ott lévők nem fújtak egymásra. Na most ezt kellene állami szintre emelni. Mert az állami szervek, a kormányok – függetlenül attól, hogy jobb- vagy baloldali kormány jön – nem fognak szóba állni a szétparcellázott kis, vacak szervezetekkel. Csak ha majd lesz egy egységes – mit tudom én – Országos Gyermektanács, vagy akármi... Amíg ez nem lesz, addig itt előrelépés nem lesz.

Laurenszky Ernő: Előljáróban annyit, hogy aki hat perc alatt mond el olyasmit, amit két perc alatt is el lehet mondani, az egyéb aljasságokra is képes. Ez az első. A második. Szó került itt morális kérdésekről: vallás, miegymás. A Tanítóképző Főiskolán rendezett konferencián is elmondtam ugyanezt, a veszprémi neveléstudományi konferencián is Morális ábécé címmel. A dolog lényege az, hogy ha eltekintünk a kifejezetten vallási elvárásoktól és a kifejezetten párt-állami elvárásoktól, a cserkész- és úttörő követelmények az emberi élet mindennapjaira ugyanazt tartalmazzák. Ezt sorba bebizonyítottam. Ez az egyik. Egyébként a szüntelen hangoztatott valláserkölcssel kapcsolatban – sajnos ezt csak egy magnófelvétellel tudom esetleg igazolni – hadd hivatkozzak Nyíri Tamás Dr. professzorra, a budapesti teológia professzorára, aki a '90-es években egy reggeli rádióadásban mondta, hogy teljesen értelmetlen dolog a valláserkölcsekre hivatkozni, mert Európában a zsidó-keresztény eredetű Tízparancsolat a nem hívőknek is elfogadott erkölcsé. Második. A cserkészmozgalomban nem csak a szövetség alakulásával kezdődött az újjáépítés, íme a bizonyosság Isten előtt, '88 novemberében Szentendrén megalakult egy cserkészcsapat. Itt a hír, a Magyar Cserkész hírt ad róla. Aztán alakultak további szervezetek is. Azt, hogy hogyan alakult át a Magyar Cserkészcsapatok Szövetségének az egész rendszere, hogyan léptek át sokan, ezt Derzsi Ottó biztos jobban tudja, mert ő

alapító tagja és OIB tagja volt a Cserkészcsapatok Szövetségének. Én csak azon csodálkoztam, hogy ő, vagy Kristó Nagy István – én, mint szavazati joggal nem rendelkező aktivista vettem részt azon az erzsébeti ülésen, ahol a Papp Emil gyakorlatilag átvette a hatalmat (**Kondor Endre:** Közgyűlés volt.) – Derzsi Ottó és Kristó Nagy István mit tettek az ellen, hogy Papp Emil rátelepedjen az egészre? (**Kondor Endre:** Hát akkor már rajta volt félig.)

Egy másik dolog, hogy '45 óta nemzetietlen internacionalizmusra nevelték a gyerekeket. Akkor honnan kerültek elő a józsefvárosi és ferencvárosi pesti srácok, akik a benzines üvegeket szórták a tankokra? Azoknak is voltak olyan tanáraik, akik magyarok voltak, nem felejtették el! (**Révész György:** Az Ottó nem ezt mondta, szerintem.) Ezt mondta, ezt hangoztatta, itt van a Magyar cserkészvezetők könyvében ez a nemzetietlenségre utaló megjegyzés.

Végezetül annyit, hogy Magyarország Felfedezői jó néhány akcióján vettem részt vendégként vagy segítőként, de volt egy, ami különösen emlékezetembe vésődött a Sárospatak melletti táborukban. Éppen két erdélyi fiataalt kísértem le a Kossuth Szövetség táborából. Jóskákéj éjszakai akadályversenyt rendeztek, és az éjszakában az egyik tábortűz mellett megjelent a nagy fejedelem. Magas, harcsabajszerű férfi, tollas süveggel, ágytakaróból alakított zöld palástban, Bagu Balázs, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke volt. Ezt mindörökre megjegyeztem magamnak. Bagu Balázs azóta is több kitüntetést kapott mind az ukrán, mind a magyar kormánytól.

Majorszki András: Először is szeretném megköszönni, hogy itt lehetek a Magyar Pedagógiai Társaság mozgalompedagógiai szekciójának az ülésén. Én a Magyar Cserkészszövetség II. kerületének – amely Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyét foglalja magába – vagyok a vezető tisztje, és mindemellett a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium kollégiumának vagyok a prefektusa és az ottani cserkészcsapatnak a vezetője. Én is szeretném elmondani, hogy hogyan éltem meg a rendszerváltó éveket. Nem sok mindenre emlékszem, mert mindösszesen negyedikes voltam, és csak arra emlékszem, hogy volt kék nyakkendőnk, néha eljöttek hozzánk emberek, mondtak valamit, és nagyjából ennyi. Ehhez hozzá kell tennem, hogy szerencsi származású vagyok, és egy Szerencshez tartozó településrészen éltem egy kis faluban. Mindenki várta, hogy majd, ha negyedikesek leszünk, akkor lehetünk úttörők. És hát akkor felkerültünk negyedikbe, vártuk, hogy majd lesz valami – ez volt '90-ben –, és nem történt semmi. Egy nagy légüres tér keletkezett, és ott volt rengeteg gyerek, akik szívesen részt vettek volna valamilyen szabadidős foglalkozáson vagy tevékenységen. És akkor egyszer csak valahonnan – '92 környékén, olyan hetedikesek lehettünk – megjelentek cserkészek, és elkezdtek toborozni minket. Nem kellett nagyon sok minden ahhoz, hogy megfogjon minket: játék, erdő, kirándulás, stb. És így indultunk el. Szerencsen úgy indult el a cserkészlet, hogy nem volt úttörő múltunk. Senkinek semmilyen múltja nem volt, tehát ilyen kötődése sem. Egy fiatal, nagyon lendületes káplán jött, aki mindenkiel foglalkozott. Neki teljesen mindegy volt, hogy ki honnan jött. Egy nagyon kemény ember volt, de mindenkit maga mellé állított, és hozta-vitte a gyerekeket. Ezen felbuzdulva én is a kis szülőfalumban, ahol hatszázan laktak, elkezdtem cserkészkedni. Úgy, hogy 92-93-ban mi a pesti nagy csatározásokból nem láttunk semmit, mi csak azt tudtuk, hogy játék, és, hogy jó dolog. Ezt még egyszer hozzá kell, hogy fűzzem, mert ez meghatározó sok fiatal

cserkészvezető számára, mert mi már ezt az új cserkészetet éltük meg. Elkezdtük szervezni ebben a kicsi faluban a cserkészetet. Hatszázán laktak ebben a faluban, és két-három év alatt negyven-ötven gyereket sikerült a cserkészetnek megnyernünk. Ez egy tipikus falusi cserkészet volt: amíg mi ott voltunk, ott tanult ez a két-három gyerek, aki ezt lelkesen csinálta, addig ment, amikor mi elmentünk és odébbálltunk, akkor ez leáldozott. De ahogy mi mentünk tovább, én először Szerencsre, aztán Miskolcra, a lendületet sikerült magammal vinnem. Egy kis történetet még hozzáfűznék. '92 környékén a faluban megkaptuk a tűzoltó szertárát, aminek lyukas volt a teteje, és dőlt ránk az egész, és gyakorlatilag nullából építettünk mindent, a lendület vitt bennünket. Illetve biztosan önök is ismerik Bodnár Gábor Cserkészkönyvét, amelyet amerikai, illetve határon túli magyar gyerekeknek készítettek, és mi ebből a határon túli magyar gyerekeknek készített könyvből, mint egy második Bibliából, építkeztünk és nevelődtünk. Gyakorlatilag a mi cserkész alapjainkat ezekből a könyvekből szedtük össze, mert nem voltak öregcserkészeink, akik nekünk átadhatták volna ezeket a hagyományokat, de sikerült ezekből a könyvekből, illetve később azután a kapcsolatok révén a cserkészetünket felépíteni. Ez volt a személyes része, amit hozzá szerettem volna fűzni, és csak még annyit, hogy ez a lendület, ami Szerencsről indult, ez most is tart, és a legújabb országos, kerületi és elnökségi vezetésben van jó néhány szerencsi származású cserkész. Tehát, ahogy a Felfedezőknek Vaja és Sárospatak volt egy nagyon fontos pont, itt a mi esetünkben, vagy legalább is kerületi vagy regionális szinten Szerencs egy nagyon fontos állomása a cserkészetünknek.

A másik megjegyzésem azzal kapcsolatos, hogy szükség van-e ifjúsági szervezetekre vagy mozgalmakra? Én erre cserkésztapasztalataim alapján azt kell, hogy mondjam, hogy egyértelműen igen, szükség van rá. A gyerekek igényelik, ezt bizonyítja konkrétan a tegnapelőtti cserkész évnnyitónk, ahol száz gyerek jelent meg, és jönnek, és szeretik csinálni. Hogyha élményt, játékot, valami pluszt tudunk adni, akkor igenis ki lehet ráncigálni a gyerekeket a számítógép mögül, és az élménypedagógia, és a játszva tanulás, játszva nevelés, az egy nagyon fontos eszköz. Igen, az is igaz, hogy 2009-et írunk, és már nem lehet úgy csinálni a cserkészetet sem, mint '89-ben, de mi azt mondjuk, hogy a régi utak, a régi hagyományok, értékek mentén haladva meg kell próbálnunk ebben a világban létezni, ennek meg kell teremteni a körülményeit, lehetőségeit, feltételeit. Ennek különböző módjai vannak. Én a cserkészeten belül a pedagógiával és a programok szervezésével foglalkozom, úgyhogy ez nem az én területem, de a megújulás minden szervezetnél, így a cserkészetnél is nagyon fontos. És azt gondolom, hogy az új kerületi elnökségünk – megint csak a régióról beszélek, hiszen ebben vagyok kompetens –, de úgy látom, hogy az Országos Elnökség is jó úton jár abban – még egyszer ismétlem önmagam –, hogy a régi értékek mentén valami újat hozunk létre. Köszönöm szépen.

Derzi Ottó: Ernő hozzászólásához kapcsolódnék. Ő megint föllevenítette ezt a történetet, azt a bizonyos puccsot. Annak az volt az előzménye, hogy előtte az OIB fölmentette Emilt. Erről Bodolay is tudott, és amikor kezdődött ott az általános iskolában a gyűlés, azzal kezdték, hogy Morvayt érdemei elismerésével fölmentették, így nem ő lett a levezető elnök, hanem megválasztottak egy másik elnököt, aki már az elképzelt forgatókönyv szerint vezette le az ülést. Előzőleg Papp Emil már föl lett

mentve, de ezt az OIB már nem tudta beterjeszteni, mert az OIB-t is fölmentették. Vagyis ez egy csodálatosan megkomponált összejövettel volt.

A másik pedig, amit mondtál, és amit a Tóth Jóska is pedzett, az, hogy én az úttörők hagyományörzését megkérdőjeleztem. Erről nem szóltam, nem beszéltem. (**Tóth József:** Azt mondtad, hogy a Hagományörzőknek semmi köze az úttörőhöz.) Ennek a szervezetnek. (**Tóth József:** Miután önállóan megalakultunk, már nem volt köze, persze, de előtte...) Ennek a szervezetnek semmi köze. (**Tóth József:** Hát hogy a fenébe ne!) A hetvenes években. De amikor megalakult '89-ben az egy önálló egyesület volt (**Laurenszky Ernő:** A Vörössipkás Expedíciót az Úttörőszövetség keretében csinálták.) Hát logikus, hogy az Úttörőszövetségnek komoly hagyományörző tevékenysége is volt, illetve zárójelben megjegyeztem, hogy az akkori dialektika szerint az internacionalizmus-hazafiságban az internacionalizmus volt mindig előtérben. De erről egy órát tudnék beszélni... (**Trencsényi László:** A szakosztály következő ülésén térjünk vissza a nemzeti jelleg, nemzetközi jelleg a gyermekszervezeteknél témára.) Bennem sosem merült föl, hogy nem voltak hagyományok. Én azt mondtam, hogy ez egy unikum. De úgy látszik, rosszul fejtettem ki. Sem a cserkészetben, sem az úttörőknél nem volt egy olyan szervezet, amelyiknek a kerete meg a tartalma a hagyományörzésen alapult. (**Tóth József:** Hogyne lett volna!) Ez a Rakónak a nagy újítása, felfedezése. Én csak erről beszéltem.

Révész György: Egyetlenegy dolgot szeretnék én ehhez mondani, és nem konkrétan, hanem általában. Ahhoz, amit a Majorszki András az előbb mondott, hogy ők ott Miskolcon meg Szerencsen nem érezték azt, hogy mi történik itt fönn. Nekem most is az a meggyőződésem, hogy az, hogy mi történt az úttörőcsapatokban, vagy mi történt a cserkészcsapatokban, vagy mi történt a Felfedezőknél az nem alapvetően azon múlt – de az Úttörőszövetségben különösen nem –, hogy az Országos Tanács vagy az Országos Elnökség milyen együttműködési megállapodásokat kötött, milyen határozatokat hozott, és így tovább, hanem azon, hogy *ott* rátermett vezetők voltak-e és *ott* megvoltak-e a feltételek. És ha igen, akkor ott volt hazafias nevelés is meg volt romantika is, ha meg nem, akkor állandóan csak ünnepeltek meg vigyázban álltak.

Derzsi Ottó: És a szövetségektől függetlenül, hogy megalakult vagy nem alakult már, itt van egy cikk: Úttörők és cserkészek. Az Országos Úttörőelnökség '88 ősze táján megvitatta a cserkész problémát. Ugyanis már nyáron – '88 nyarán – nagyon sokhelyütt táboroztak a cserkészek. A szövetség még nem alakult meg. Erről szól ez a cikk. Akkor Friss Péter elég magabiztosan azt mondja: Nem kell félni, mert a cserkészvezetőket 3-4 évig képezik ki, hogy tisztek legyenek, hogy csapatparancsnokok legyenek (**Trencsényi László:** Nincs is benne az önéletrajzában...) Nálunk viszont elég az, hogyha valaki elvállalja a csapatvezetést. Tehát nem kell nekünk félni. Ezt nyilatkozta ez a cikk. (**Rakó József:** Miket gyűjtötök össze!)

Várhelyi Miklós: Úgy akartam kezdeni, hogy bemutatkozom, aki nem ismer, tehát Várhelyi Miklós vagyok, a Pest megyei úttörők vezetője. Én is nagyon nagy megtiszteltetésnek veszem, hogy itt lehettem. Nekem történelmi értékű dolgokat meséltek az urak, vagy meséltetek el ezen a napon. És hadd mondjam azt, hogy bennem az érlelődött meg, hogy – sose tudtam eddig –, hogy lehet, hogy szerencsés korban éltem. Én ugyanis 1960-ban lettem úttörő – mai napig is az vagyok, remélem,

úgy is halok meg. Azért is vagyok erre borzasztó büszke, mert én azt hallottam itt a nagy elődöktől, hogy soha nem ölték ki belőlük, hogy annak idején cserkészek voltak, még ha közben negyven évig úttörőnek kellett is lenniük, és ahogy alkalmuk adódott, újra cserkészek lettek. Nekem az a szerencse adatott meg, hogy én '90-ben nem ijedtem meg, és maradtam úttörő, az is maradok. Amit el szeretnék mondani, hogy miért volt szerencsém. Én, mint mezei úttörő éltem meg ezt a negyven évet, soha semmilyen funkcióban nem voltam a negyven év alatt, abszolút civilnek érzem ma is magam. És én, mint kis úttörő, később, mint ifivezető ezekről a belső vitákról, amikről ti itt most beszéltek, a világon szerencsére semmit nem tudtam,. Én csak azt tudom, hogy ha én nem csak azokat a jó dolgokat éltem volna meg, amik ma itt elhangoztak – bármelyik gyermekszervezet részéről – azok által a falusi csapatvezetők által, akik nekem a csapatvezetőim voltak, akkor nekem eszem ágában sem lett volna '93-ban elvállalni a megbízatást, amikor Pest megyében azok az elhivatott, és egy kicsit megszállott csapatvezetők, mint Révész Gyuri, Várhelyi Marika, és sorolhatnék még egy csomót, megkértem arra, hogy én, mint abszolút civil álljak a szerveződésük élére, és szervezzük meg együtt az Úttörőcsapatok Pest Megyei Társulását. Nem vállaltam volna, ha nekem nem lett volna egy olyan negyven évem – beosztott, mezei, pirosnyakkendős úttörőként – amiből én csak a szépre és csak a jóra tudtam emlékezni – mert soha nem éreztem azt, amit ellenpropagandának hallok, hogy politika, hogy ki lettünk vezényelve, hogy akármi – nekünk jó volt. Jó volt közösséghez tartozni, és azok, akik velünk ezt csinálták, azok nagyon jól csinálhatták, hiszen ez adott erőt ahhoz, hogy mi ebben tovább tudjunk lépni. Abszolút civilek vagyunk. Ez azt jelenti, hogy társult tagjai vagyunk a Magyar Úttörők Szövetségének – most a Pest megyei Társulásról beszélek –, és nagyon büszke vagyok arra, hogy a társuláson belül is vannak bíróságilag ugyanígy bejegyzett teljesen civil egyesületeink, mint a gombai úttörőcsapat, a tárnoki, és remélem, lesznek még többen is. Tehát mi egy nagyon laza kötelékben tartozunk az országos szervezethez. Magyarul, mi soha nem kaptunk pénzt azért – sem az államtól, sem az Úttörőszövetségtől –, hogy működni tudjunk. Megkerestük azokat a lehetőségeket, hogy egyrészt a helyi szervezetek, a szülők támogatásával, illetve élve a civilek pályázati lehetőségeivel, tudjuk a programjainkat szervezni. Nagyon örülök, hogy itt a cserkész barátunk elmondta zárszóként azt, amit én is szeretnék: nem lehet kérdés, hogy szükség van ma a gyermekszervezetekre. Sok barátunk van,, akikkel együtt dolgoztunk a tizenhat évben – én most csak erről beszélek –: Rakó Jóskaék programjain tucatjával vettünk részt, közös programjaink voltak a cserkészekkel, különösen jó kapcsolatunk volt a lengyel cserkészekkel, szervesen részt vettünk a Kossuth Szövetségnek az összes olyan rendezvényén, ami éppen a hazaszeretetről, a hagyományápolásról szól. De nekünk ugyanilyen barátunk a Természetjáró Fiatalok Szövetsége, ahol tagok vagyunk, sőt, a tagjaink kettős tagsággal is rendelkeznek. Tehát szükség van erre. Hogy mi igazolja ezt? Hát igazolják azok a tagjaink, akik vannak, az a három generáció, akik egy-egy rendezvényünkön megjelennek. Ma már úgy van, hogy azok is büszkén jönnek el, és küldik az unokáikat a piros nyakkendős Pest megyei úttörők közé, akik csak a szépet és csak a jót mesélik. Én nem találkoztam még olyannal, aki engem ezért leköpött volna, vagy azt mondta volna, hogy miért vállalod te föl ezt a pártállami csökevény, hiszen azért, ha belegondolunk, a rendszerváltás óta semmi más nem maradt meg a

régiből, egyedül az úttörő. Tehát addig, amíg hagyják ezt nekünk csinálni – és énszerintem a jelenlegi törvények szerint ezt csinálhatjuk –, addig mi fogjuk, és addig, amíg a gyerekeknek erre szükségük van, addig csináljuk is. Vannak bizonyítékaink is – ha kell egyáltalán –, hiszen azok a gyerekek, akik nálunk, ebben a közösségi nevelésben szocializálódnak, természetesen a többség velünk marad ifivezetőként is, felnőttként is, segíti a munkánkat. Ha velük beszélgetünk, érdekes módon, ha bekerülnek egy középiskolába, ha elkerülnek egy egyetemre, hetek alatt belőlük lesznek az osztálybizalmik, belőlük lesznek a diákönkormányzati vezetők, belőlük lesznek a hallgatói önkormányzati elnökök, és akkor miről is beszélünk? Hát hiszen ezek percek alatt kitérnek a többiek közül, hiszen megszokták azt, hogy közösségben élnek meg viszik magukkal az élményeiket, hiszen azokat az alapvető emberi értékeket tanítjuk meg nekik, amelyek azt hiszem, mindegyikünkben közösek. Én köszönöm szépen, azt hiszem, többet is beszéltem, mint szerettem volna. Igen, szerintem is szükség van rá, és addig, amíg ránk szüksége van a fiataloknak és a gyerekeknek, addig mi úttörők maradunk, és nem fogunk nevet sem változtatni. Nem vagyunk tagjai a Grund Egyesületnek.

Révész György: Köszönöm szépen, Miklós. Bevallom őszintén, én nagyon elgondolkodtam Mihályi Laci hozzászólása után. Ugye, már Laci is feszegette ezt a kérdést, bennem is fölvetődött, és egy kicsit bizonytalan vagyok. De azt gondolom, hogy a közösség iránti vágy az egy természetes vágy, és nem lehet azzal kielégíteni, hogy el lehet menni egy rendezvényre. Az egy másik kategória.

A zárszót nem én mondom, hanem Trencsényi Laci, de engedjétek meg, hogy visszaéljek ezzel a hellyel, és egy nagyon rövid történetet mondjak el. Nem készültem, hanem most, ezek kapcsán jutott eszembe: a helyi szint, meg az országos szint meg az ideológia összefüggése. Én 1972-ben kerültem Gombára, ötödikes osztályfőnök lettem. Az osztályomba járt a Sz. Mari, aki egy tenyeres-talpas kislány volt, de nagyon talpraesett, ügyes. A dolgok menete szerint ő szépen őrsvezető lett, aztán úttörőtanács-titkár, később ifivezető. Kiváló ifi lett. És a dolgok természetes menete szerint férjhez ment, és elköltözött Gombáról. Idővel két lánya született, akik – ők Monorra költöztek – Monoron jártak iskolába. Közben jött a rendszerváltás, és Monoron abban az iskolában, ahová az ő lányai jártak, megszűnt az úttörőcsapat, ellenben alakult egy cserkészcsapat. A cserkészcsapatnak a vezetője Gabi néni lett, aki egyébként nyugdíjas volt, és nem volt pedagógus. És a cserkészcsapat kiválóan működött. Jártak ide-oda, rendezvényeik voltak, táboraik. Sz. Mari – aki, ugye, korábban úttörőtanács-titkár, meg kiváló ifi volt, az ő gyerekei meg ide jártak, ez az egyetlen közösségi lehetőség volt, – lányai cserkészek lettek, ő meg a cserkészcsapatnak a pártolója. De mi továbbra is jó kapcsolatban voltunk. Nekünk saját táborunk volt akkor Dunavarsányban. És jött Mari a Gabi nénival együtt megkérdezni tőlem, hogy eljöhetnének-e a monori cserkészek a mi dunavarsányi táborunkba. Hogyne, mondtuk mi, megbeszéltük, létrejött, eljöttek, nagyon jól érezték magukat. Meglátogattam őket, én is jól éreztem magamat. Nem sokkal ez után, ősszel találkozom Marival, és mondta, hogy a Gabi néni lemondott, mert hogy megkapta a letolást – én nem tudom pontosan a szintet – a cserkész-kerület vezetőségétől, mert nem kért engedélyt arra, hogy egy úttörőcsapat táborában táborozhasson. Ettől a Gabi néni besokallt, lemondott, a cserkészcsapat megszűnt. Nem volt nagy csapat, nem volt sok vezető, a cserkészcsapat

megszűnt. Utóirat: Gabi néni időközben Monorról Gombára költözött. A húszliteres teástartályt, amit Sz. Mari férje gyártott a cserkészcsapatnak a táborba, a gombai úttörőcsapatnak adományozta, és a gombai úttörőcsapat táborának egyébként tíz üveg lekvárt is adott, hogy vigyük magunkkal a táborba. És azóta is palacsintát süt, meg eljön a rendezvényeinkre, és nagyon jól érzi magát. Azt akarom ezzel mondani, hogy miközben országos szinten egymásra lövöldöznek – cserkészek egymás közt, cserkészek-úttörők, stb. – lent – elnézést, hogy azt mondom: lent –, ahol a lényeg van, ott ennek nyoma sincsen. Ott a kutyát nem érdekli. De most átadom a szót, zárászó következik, nem lesz egyszerű dolgod.

Trencsényi László: De egyszerű dolgom lesz. Én két mondatot mondok csak. Ezt a nemzeti, internacionális, és én hadd tegyem hozzá – kerüljük, mint a kását – az interetnikus kapcsolatokat a gyermekszervezetekben... (**Várhelyi Mária:** Ezt mondd magyarul!) Hány cigánygyerekünk van az ötszázaléknyi gyermekszervezetben? Hány afgán gyerek van, akit a hűtökocsiból vettünk ki, hány kínai gyerekünk van valamelyik csapatunkban? De erről most nem nyitnék vitát, később viszont meg kell vitatni, erről még érdemes beszélni. A másik: alapvetően, amit Mihályi Laci elmondott, és amit Miklós és András elmondott, az két lehetséges stratégia, hogy mi fog történni a gyerekekkel. A vitát megint csak ne ma folytassuk, de világosan kell látni, hogy ez a két paradigma létezik. Az egyik lényegében az, amit Laci elmondott (ő ezt ennél sokkal jobban csinálja, mert körülötte ott sündörögnek a kölykök, akik közösségként működnek), de tulajdonképpen a Grundnak is ez a filozófiája. Tehát vannak – ha még vannak (mert a képzettség kopik, egyetemistáink már táboroztatást nem tudnak csinálni, mert nem tanította őket erre senki, majd talán lesz ifjúságsegítő BA, most a Nagy Ádám azért küszködik éppen) olyan a gyerekek iránt elkötelezett és ebben valamilyen módon szakember önkéntesek, van annyi szabadidejük is, hogy társadalmi méretekben a gyerekeknek tisztességes, jó, hasznos dolgot csináljanak, és ne Kislétára járjanak lövészgyakorlatra. Ez az egyik lehetőség. A másik – és én erre kérdeztem –, hogy amit Miklós és András mond és csinál, ahhoz van-e szükség egy az országos, vagy pláne nemzetközi szervezet adminisztrációjára, bürokráciájára, ülésére, főkönyvére, minden egyébire? Erre mondtam én – jó, nem akarom eldönteni, csak ez nagy kérdés –, hogy sorra jelennek meg azok a hivatalos bürokráciát nem is igénylő, ezzel egyenértékű, ráadásul hatékony közösségi kezdeményezések. Legyen csak a Beszélő nehéz kör a példánk, amit ugye galád módon megszüntetett a Magyar Rádió (a műsort), és szétesett a dolog, vagy itt voltak a TKM ifjúsági körök, de akkor, amikor fellegvárából kisöpörték a TKM-et, lényegében nem rendeződött újra régi fényében, tehát vannak itt óriási vereszségek. De vajon Váradi Pista akar-e országos szervezet tagja lenni, vagy segítene-e rajta ahhoz, hogy a Haller utcában hetenként vagy kéthetenként, meg táborban, meg fellépéseken meg tudja valósítani az elképzeléseit? Púp a hátára! Elég neki a zubornyák igazgató, akivel időnként meg kell küzdenie! Ez az én nagy kérdésem, hogy van-e, jelent-e valamit, hogy ő egy országos szervezet tagjaként gyakorolja az identitását. És nem mertem eldönteni a választ, mert – és ezt próbáltam én szemléltetni –vannak közösségek, amelyek ezt a 20. századi militáris – most nem az egyenruhára gondolok – de ezt a szervezett cirádát nem igénylik, és ettől kiválóan közösségként teszik a dolgukat. Mint ahogy Várhelyi Mikinek is púp a hátára úttörőszövetségi közgyűlésekre járni, általában nem is nagyon jár. Megvan a Pest

Megyei Társulás, az egy átfogható identitás, mert szeretik egymást a gyerekek is meg a vezetők is, ismerik, a Marikához el tud menni a gombai gyerek, ha pisilni kell neki, mert tudja, hogy ki a Marika néni. De Rácz Péter bácsihoz vagy Kun Livia nénihez már nem megy, mert nem tudja, hogy ki az, nem jelent neki identitást. Nekem ez a nagy kérdésem, és mindig, amikor idáig eljutok, akkor bekapcsolom a tévé híradót, és ott masírozik fekete gatyában kétszáz gárdista, és azt mondom, a fene vinné el, ezek meg akarják! Én nagyon örültem, amikor a dzsembori jubileumi táborában – bár én csak a tévé közvetítést láttam – a résztvevők ugyanolyan nyomott pólót hordtak, mint a Marikáék, és nem állig felöltözve – miközben Andrást rendkívüli módon tiszteltem, gyerek, hogy egyenruhában jött., hogy nem röstellte, neki ez a dolog jelent valamit. Elmondta, hogy miért jelent neki valamit. De – szóval mit is jelent ez a 21. század? – ezt egyszer még végig kell gondolni. Tehát én 2010-es napirendre javasoltam a szakosztálynak.

Révész György: Én a következőt szeretném mondani. Amit a Laci fölvetett, az egy olyan téma – nem egy: kettő –, amit most nem hiszem, hogy el fogunk tudni dönteni. Úgyhogy én a magam részéről tisztelettel – nem vonom meg senkitől sem a szót – de azt javaslom, hogy ezeket a kérdéseket napoljuk el. Vannak fontos megbeszélnivalóink, és ezek azok közé tartoznak, még hozzá olyanok, amelyek lehet, hogy ezen a táraságon kívül mást is érdekelnek, és érintenek. De ettől függetlenül Ernő már nagyon régen jelentkezik, és nekem nagyon jó a perifériás látásom, úgyhogy átadom a szót.

Laurenszky Ernő: Na, jó-e az, hogy valaki egy országos, vagy netán nemzetközi szervezethez tartozik? Tóth Gergő, lónyaista kiscserkész, normál cserkész, 12 éves kora óta a saját erejéből soha el nem jutott volna Thaiföldre a dzsemborira, és a thaiföldi dzsembori nyilván hozzájárult ahhoz, hogy másodéves orvostanhallgató korában csapatvezető legyen. És jól csinálja, mert láttam a munkáját. És én sem jutottam volna el regőscserkészlet nélkül Moissonba és a Bihari Együttes nélkül Dijonba. Ennyit.

Várhelyi Miklós: Bocsanat, egy utolsót én is szeretnék mondani. Akkor kell az országos szerveződés, ha az hiteles. Mint ahogy hitelesek a jól működő csapatok a településükön, jól működnek a régióban, jól működhetne az országos is. Csak akkor, amikor ilyeneket hallok, – mert nekem ezek most újak voltak –, hogy az általam nagyra becsült másik gyermekszervezetben ilyen vezetői torzsalkodások voltak, **(Révész György:** Miért, te azt hiszed, hogy Úttörőszövetségben nem voltak ilyenek?) – abban benne voltam – vagy hogy az Úttörőszövetségben hogyan nem tudtunk közös stratégiát kialakítani, mert az nem közös, ami most van, mert akkor én is benne lennék többek közt, akkor az nem egy hiteles országos vezetés. Ha lenne hiteles országos vezetés, az bizony nagyon jót tenne az alulról jövő szerveződéseknek, csapatoknak.

Kondor Endre: Egész röviden. A Magyar Cserkészszövetség jelen pillanatban igen komolyan foglalkozik azzal, hogy mi a бүдös fene a feladata egy országos elnökségnek?

Révész György: Azt hiszem, ez zárszónak is jó.

Derzsi Ottó: Egy elhúzódo és szomorkás cserkész zászlóbontás 20 éve⁷

Néhány idézet

A címbe foglalt jubileumi eseményről kerestem a minap híryanagot a világhálón. Csakhamar rájöttem, hogy az utókor e témában igencsak szűkszavú, és az a kevés, amit ma felmutat, az is pontatlan, hiányos.

Egyházi krónikából idézek. 1988. október 12-én „megalakult a Magyar Cserkész Szövetség. Hónapokig elhúzódo viták indultak, vajon kezdeti célkitűzései szerint vallási jellegű szövetség legyen-e, vagy pedig csupán humanitárius eszmékre támaszkodjék. Az utóbbi nézet képviselői végül önálló egyesületet hoztak létre a Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége elnevezéssel, a Hazafias Népfront irányítása alatt”ⁱ.

Az MTI – 20 éve történt – rovatában az egyházi krónika időpontját ismétli:”1988. október 12-én megalakult független társadalmi szervezeteként, amelynek jogelődjét 1948-ban szüntették meg.”

Az újjáalakulás győztesei, a mai cserkészek megalakulásukat első kongresszusukhoz kötik: „A MCSSZ-t 1989 február 11-én, mint legelsőként megalakuló társadalmi szervezetet vette nyilvántartásba a Fővárosi Bíróság...1990 július23-án ismét tagjai közé veszi a WOSH, a cserkészmozgalom világszervezete.”

Egy tavalyi pedagógiai tanácskozás vitaanyagában a következőket olvastam: „...Az igazi pluralizálódást a cserkészlet újjászervezése jelentette. Nincs könnyű helyzetben a cserkészttörténet írója. Hiszen a Hazafias Népfront – Pozsgay Imre égíse alatt – 1989-ben újjáalakulását kimondó Magyar Cserkészcsapatok Szövetségét, mint elődöt – a rendszerváltás után létrehozott Magyar Cserkészszövetség nem ismerte el. Tény, hogy ebben az időben további cserkészkezdeményezések alakultak erős belső viták közepette. Egy évtizednek kellett eltelnie ahhoz, hogy utóbbi „ledarálja” a többit – a katolikus egyház erős támogatásával...”ⁱⁱ

Most, amikor kísérletet teszek az idézetek értelmezésére, pontosítására, valóban igen nehéz helyzetben vagyok. Nem vagyok történész. A kusza események miatt is. Azzal is tisztában vagyok, hogy ingoványos területre lépek. Szerencsére rendelkezem forrásanyagokkal és megállapításaimat többé-kevésbé bizonyítani tudom. A mai olvasóra gondolva a háttért s fel kell vázolnom.

Alternatívok

A cserkészek újjáalakulásának szándékát 1988-ban jelentették be – számos fórumon, gyűlésen.

Ez az év egyébként is az alternatívok sokasodásának éve volt. Akkortájt így nevezték a különböző csoportosulásokat, kezdeményezéseket, amelyek a pártállamhoz kötődő, úgymond kommunista szervezetekkel szemben – ellenére – önálló programmal és

⁷ A konferencia háttéranyaga

sajátos elképzelésekkel léptek fel. Ezek között a cserkészetnek további ismertető jegye volt: történeti múlttal s hagyományokkal rendelkezett, és még élt a szétkergetett tisztikar javarésze.

A külső és belső indítékokkal kikényszerített pluralista szabadságot a pártállam nehezen viselte el. Az év első felében az önállóan fellépő egyeztetést elmulasztó csoportosulás még rendőrségi ügy volt (FIDESZ), ámde a hatalom kénytelen volt taktikát váltani. A regnáló politikai rendszeren belül megengedte a kezdeményezéseket, de csak ideiglenesnek gondolta az 1989 –re beígért egyesülési és gyülekezési törvény életbeléptetéséig. Kétségtelen, az év második felében a pártkonferencia után enyhült a nyomás, sokasodtak az utcai megmozdulások (Duna-ügy, falurombolás), azonban 1956 továbbra is tabutéma és rendőrségi ügy maradt.

A másképp gondolkodóknak – a nehéz időkben – volt egy védőszárnyféléje: a népfront. Ennek az egypárti „fiókszervezetnek”, amely fennállása óta folyamatosan osztozott a kommunista hatalom bűneiben, volt egy „hasznos arca” is.ⁱⁱⁱ A rendszerváltás évében-éveiben majd mindegyik alternatív csoportnak volt valamiféle kapcsolata e szervezettel, aztán ahogy csökkent a hatalom nyomása, sokan megtagadták, elfelejtették (ehhez alighanem maga a szervezet prominensei is hozzájárultak). Megíratlan még ez a fura történet.^{iv}

Természetesen az ellentmondásokkal tarkított társadalmi átalakulást a bulvárosodó sajtó nyomon követte, és az utókor most dúskálhat a tömérdek híryanagban. A cserkészlet akarva-akaratlan az akkori közvélemény figyelmének központjába került. Ennek bizonyítéka a Magyar Közvéleménykutató Intézet december eleji felmérése.^v Eszerint Budapesten és vidéken egyaránt az ismertség és helyeslés vonatkozásban a cserkészlet került az első helyre. Egy-két százalékkal megelőzte az MDF-t és a FIDESZ-t.

Cserkészutak - tiüskékkel

A reformátusok voltak a kezdeményezők a magyarországi cserkészlet keletkezéstörténetében. Ővük az első számú hazai csapat, és az alapítónak kijáró folytatólagos hírnév. A „csak” második számú katolikusok garami túrájukkal évszázadnyi időre megszabták a követendő legfontosabb utat. Erről az útról azóta igen sokan értekeztek, de a kezdeményezés, az ősforrás homályba vészett.

Hazánkban a csapatok felekezetek alapján csoportosultak. Az egyik ágat Ichthisnek, a másikat Táborkeresztnek hívták. Mindehhez felsorakoztak a zsidó cserkészek.^{vi} A katolikus szárny tűnt konzervatívabbnak, inkább ragaszkodtak a Bi-Pire utaló hagyományokhoz, a reformátusok „népibbek” és liberálisabbak. Ők indítják majd útnak a „regősséget”, amely a negyvenes években hangsúlyos áramlata lett az egész cserkészletnek. A katolikus vezetés sem volt tétlen. A „zöldlevelekkel”, a Fialat Magyarországgal, a hárshegyi képzéssel a jövőndő Magyarország elitjét próbálták megteremteni. Aztán bekövetkezett a vészidőszak, a zsidó származású, zsidó vallású cserkésztestvérek kényszerű megtagadása. Volt bennük erő – múltjuk alapján – hogy a nyilasok oldalára ne álljanak.

A front elvonulása után Budapesten a cserkészközpontot protestáns regőscserkészek vették birtokukba. Nem sokáig. 1945 novemberében a cserkészkongresszuson a

katolikus többségű konzervatívok kaptak bizalmat. Nem sokáig. 1946 júliusában belügyminiszteri rendelettel feloszlatták a szövetséget, s taktikai okokból majd két évig a protestáns regöcskerész „útitársakkal” egy kisebbségi csoport, a Magyar Cserkészfiúk Szövetségének létrehozását támogatja a politika. Aztán őket is szétverik (beolvasztják).^{vii}

A háborús évektől 1948-ig felserdült, vezetőképes cserkészek száma több ezer lehetett. Volt, aki külföldre ment, volt, aki a gazdasági életbe temetkezett. Akadtak többen, akik a veszélyes illegális cserkésztevékenységet vállalták.^{viii} Többségük, különösen azok, akik az oktatás, a művelődés területére kerültek, valamilyen formában érvényesítették cserkészpedagógiájukat, regös hivatástudatukat, serdülőmozgalmi vezetői kultúrájukat. Voltak, akik tisztességgel integrálódtak az egypárti gyerekszervezetbe. Nem maradtak kritika nélkül. Révai József idején ők voltak a „narodnyikok”, Aczél György idején a nacionalista népiek. Az úttörők világában a sokszor károsnak minősített romantikát képviselték.^{ix}

A csend megtörése

A háború utáni cserkészlet – alig három és fél évi időszakát politikai rágalom közepette élte meg. Különböző jelzőkkel (fasiszta, kollaboráns, irredenta, zsidóüldöző) bélyegezték meg, aztán bővítették azzal is, hogy az egyház, a „fekete reakció” legfőbb támogatója. Betiltása után az egyoldalú propaganda továbbélt, azzal a háttérrel, hogy a cserkészetről általában nem illett a nyilvánosság előtt beszélni. Amolyan tabu téma volt.

Tudomásom szerint – három évtized hallgatás után – a nyolcvanas évek elején lehetett hallani egykori cserkészttörténetekről, élményekről. Többek között Sinkovits Imréről, Fekete Gyulától, Hankiss Elemértől, Szász Endrétől.

Az első bátor lépést Mészáros István, a bölcsészkar akkori neveléstörténész-tanára tette meg, aki az 1983/84-es tanév hallgatói előtt előadást tartott a cserkész hagyományok értékéről. Feddésben részesítették. Nem hagyta abba. 1984 nyarán „Cserkészlet és pedagógia” címmel tanulmányt jelentett meg. Felettese ismét megrótták. A Népszabadságban E. Fehér Pál kemény glosszával reagált, amelyre az immár kompromisszumokkal lerövidített válaszát a tanulmányát megjelentető folyóirat már nem közölte le. Így arra kényszerült, hogy egy másik folyóiratban E. Fehér Pálnak egy újabb írásával együttesen tegye közzé gondolatait.^x A professzor e csatározásban egyedül maradt. „...senki nem állt ki mellettem. Sem az egykori cserkészek, akik a felszabadulás után jelentős pozíciókba kerültek, sem a Pedagógiai Szemle, sem a Népszabadság, sem a Kritika szerkesztőségébe nem érkezett olyan cikk vagy levél senkitől, amely a cserkészlet értékét merete volna hangoztatni. Vitapartneremet számosan támogatták...”^{xi}

Szomorú igazság.

A pengeváltásnak mégis nagy a jelentősége. Az érdeklődő, fiatalabb korosztály mérleget tudott állítani tapasztalata és a régmúlt szervezet között. A vitatott „címkek” „igazságtartalma” is foszladozni kezdett.

1985 novemberében több százan, többségében cserkész tisztek állták körül Jánosi Sándor (Juló bá’) koporsóját a Farkasréti temetőben. A Magyar Nemzet belső

vezércikkében internacionalista és magyar hazafiként méltatta, és emlékeztetett arra, hogy a „legnagyobb pedagógiai intézményünk irányítója, ezen kívül igen sok akadémikus nevelődött vezetővé a regös-cserkészlet közösségeiben”,^{xii}

1988 forgatagában

Próbálok kronológiai sorrendbe rendezni a történeteket. Természetesen csak azt, amiről tudomásom van.

Április 13.: Kristó Nagy István, a Hazafias Népfront országos, budapesti és Pest megyei összevont testülete előtt a cserkészlet újraindítását kezdeményezte. Még áprilisban a népfront székházában megalakult a Regös-cserkészek Baráti Köre Dr. Morvay Péter vezetésével.

Május 27.: Szegeden a Móra Ferenc Múzeumban Marosváry Attila szervezésében megnyílt „A magyar cserkészlet története” című kiállítás.

Október 12.: A budapesti Múzeum Kávéházban mintegy hatvanan gyűltek össze, s közülük huszonketten 11 ellenszavazat és 27 tartózkodás mellett „kimondták” a Magyar Cserkészszövetség megalakulását.

Október 22.: A kőszegi Jurisich Múzeumban Bakay Kornél szervezésében újabb cserkészkiállítást nyitottak meg.

November 4.: A kávéházi kezdeményezők, résztvevők csatlakoznak a regös-cserkészek köréhez, közösen létrehozzák az Ideiglenes Országos Intéző Bizottságot (IOIB), amely állásfoglalást tesz közzé. Ezt az okiratot mind a 17 IOIB-tag aláírta.

November 10.: A cserkészetről egész napos tudományos ülést tartanak Szegeden. Felszólaltak dr. Nagy László (Cserkésziroda), Bodnár Gábor, Gelencsér Katalin, Gergely Ferenc, Mészáros István, Morvay Péter, Marosváry Attila.

November 12.: Öregcserkész-találkozó a Jurta Színházban, legalább 500 résztvevővel. Elnökölt az IOIB vezetője.

December 26-30.: Az IOIB első örsvezetőképző tanfolyama a rákosfalvi gyülekezeti helyiségben.

A hazai sajtó jelentős számottevő része az öregcserkészek októberi és novemberi összejöveteleiről szól. Voltak élcelődő írások is, pedig a különböző utat bejárt idős cserkészemzedék elfojtott érzelmeit és tenni akarását juttatta kifejezésre. E gyűlések háttéréről a Népszabadság egy kerekasztal-beszélgetést szervezett.^{xiii} Megtudjuk hogy szervezője, kezdeményezője Szücs Albert fogorvos volt, egykori cserkész és úttörővezető, aki a pluralista kezdeményezések forgatagában gondolta ki ezeket az összejöveteleket.

Az intézőbizottság

Morvay Péter etnográfus, a hajdani cserkészközpont regösvezetője a bal és jobbos irányzatoktól mindig távol tartotta magát, a Cserkészfiúk „vállalkozásában” sem vett

egykor részt. Nyugdíjasként azért vállalt feladatokat a Hazafias Népfrontban, mert honismereti és helytörténeti mozgalom-szervező elképzeléseit itt remélte, akarta megvalósítani. Szorgalmazta a cserkészzet újjáalakítását, de tisztséget nem akart vállalni, hiszen 79 éves volt. Kényszerűségből döntött másképp később.

Egyelőre Dr. Urhelyi János jogtanácsos az elnök. A testület úgy döntött, hogy az újjászervezés tisztasága, egysége érdekében állásfoglalást jelentetnek meg, melyet november 4-én közre is adnak.^{xiv} E közlemény szerint az „újjászerveződő önkéntes mozgalom a tíz cserkésztvörvény és a fogadalom szellemében kíván működni... a regöscserkészzet célkitűzéseit erőteljesen érvényesíteni kívánja.” Ismertetik bélyegzőjüket, hivatali helyiségül a Népfront székházát jelölik meg. Arra törekednek, hogy kapcsolatba lépjenek a világszervezettel, a határainkon kívüli és a nyugati magyar cserkészettel. Örömmel fogadják a Népfront Országos Tanácsa támogatását, segítségét a szervezés időszakában. A Jurta színházi rendezvényt – mivel szervezése előrehaladott állapotban van – nem bojkottálják, de elhatárolódnak, ha politikai irányba tolódna. Végül az állásfoglalás kitér a cserkészcsapatok ideiglenes működésének rendjére és a vezetők képzésére.

A Jurta színházi cserkészsztalálkozózn Dr. Urhelyi János hangsúlyozta, hogy a szövetség jogi értelemben vett megalakításához meg kell várni az egyesületi törvény országgyűlési elfogadását. Többen felhívták az alapítók figyelmét, hogy az elmúlt évtizedekben változott a társadalom, a világ cserkészmozgalma is átalakult. Erről a gyűlést követő sajtótájékoztaton is szó esett,^s itt Urhelyi elég mereven fogalmazott. Csak valláserkölcsi alapon fognak szerveződni, elsősorban az egyházi iskolákban. Ezt a véleményt nem osztotta az IOIB egy része.

Novemberben üzenet érkezett Genfből, a központból: „...A cserkészmozgalom önkéntes, politikamentes és nevelő célzatú: faji, származási és vallási megkötés nélkül nyitott minden fiatal számára.”^{xv}

Odavan az egység

Az Intézőbizottságon belüli egység a Jurta színházi gyűlés után kezdett gyengülni, erősödtek a módszerbeli és szemléletbeli különbségek. Az 1989. január 6-iki IOIB ülés után a „Múzeumkávéházaiak”^{xvi} tevőlegesen szakítottak, és új csoportot, intézőbizottságot hoztak létre az I. kerületi Művelődési Házban, ahol január 24-én megalapítják (ismét) a Cserkészszövetséget, elfogadják az alapszabályt, és február 11-ére összehívandó közgyűlésükig Dr. Urhelyi Jánost választották meg elnöknek.

A másik csoport a Belgrád rakparton Morvay Pétert választotta meg ideiglenes elnöknek, a közgyűlést január végére hívta össze, és a cserkészegység felbomlásáról nyilatkozatot tettek közzé. Ebben az okiratban megerősítették a november 1-jei állásfoglalást. Célul tűzték ki az ifjúság szilárd erkölcsi alapon nyugvó nevelését. (Ezt az utalást – később – különbözőképpen értelmezték a szembeforduló felek.) A január 28-iki közgyűlésükön 42 fővárosi és 25 vidéki csapat képviselőjében hetvenketten jelentek meg. Elfogadták az alapszabályt, megválasztották az új Intéző Bizottságot, az Országos Elnökséget és Cserkészcsapatok Szövetsége elnevezéssel jegyezték be őket a bíróság.

A kívülállók ezt a két csoportot hagyományos módon kezdték egymástól megkülönböztetni. Az egyik a „konzervatív” s katolikus befolyású, a másik a „liberális” és „népi” elkötelezettségű. Mind a két csoport (szövetség) bemutatkozott a Lel-Tár című korabeli civil kiadványban.^{xvii} A Magyar Cserkészszövetség anyagában az alábbiak olvashatók: „...az országos mozgalommá terebélyesedő cserkészlet sikerességét igazolja, hogy csatlakozási szándékukat nyilvánították az október 12-iki zászlóbontást kifejezetten ellenző régi cserkészek, akik a Cserkész Szövetség 40 év ezelőtti feloszlását követő időben – az Úttörőmozgalomban, illetve a Népfronton belül fejtették ki ezirányú tevékenységüket. Így került sor ... az ideiglenes intézőbizottság kibővítésére, amelyben már erőteljesen képviseltették magukat a régi cserkészek is...” Majd felsorolja a dokumentum a Jurtában tartott „Országos Cserkésztalálkozón” közreműködő neves művészeket, köztük Béres Ferencet és Morvay Pétert.

A „bejegyzési versenyben” most a „katolikusok” voltak a szemfülesek. Azonban a hajdani vetélkedésnek súlyos következménye lett. Két független egyesület hoztak össze, s ezzel szembekerültek a nemzetközi irodával (szervezettel), mely országonként csupán egy szövetséget (egyesületet) ismer el.

Cserkészvita – vizsoly

A Cserkészcsapatok Szövetsége a bejegyzési „csata” elvesztését tudomásul vette, két megfigyelőt delegált a „másik fél” közgyűlésére, s oda üdvözlő táviratot is küldött, amelyben felajánlotta cserkésztestvéri együttműködését. A Közgyűlés Dr. Surján László 75 éves nyugalmazott egyetemi tanár mellett szavazott. A leköszönő elnök, Dr. Urhelyi János felszólalásában szokatlanul éles hangon beszélt a másik szövetségről, akik a „népfront égisze alatt” az Úttörőszövetséggel „szoros” tevékenységet folytatnak. Ugyanakkor nemrégén még személyesen tapasztalhatta, mint az „összcserkészek” intéző bizottságának elnöke, hogy a Népfront társbérletben csak a pincében kialakított könyvtárhelyiséget biztosította a cserkészeknek. Egyéb kapcsolatuk nem volt, legfeljebb állásfoglalásaikban kértek segítséget. A legitim ifjúsági szervezetekkel, intézményekkel alakuló kapcsolatfelvételnek igénye pedig beletartozik a cserkésztestvériség körébe. A „népfrontozás”, „úttörözés” arra volt jó, hogy a Belgrád rakpartiakat a már bomlófélben lévő pártállami-kommunista politikai-ideológiai rendszerrel kapcsolják össze.

A két fél között viszont volt egy szemléletbeli s egyben nehezen feloldható különbség. A valláserkölcsi nevelés módszertanában mutatkozott ez meg. Egy 40 éves ateista ideológia uralma után el kellett döntenie, hogy melyik a követendő út: kizárólag hittanosok között szervezkedjenek, vagy tágítsák a kört a nem vallásosok irányába. A Cserkészszövetség kizárólag valláserkölcsi intézménynek tartotta a cserkészletet, ahol az őrsvetetői megbízatástól „felfelé” a vezetők csak vallásukat gyakorló hívők lehettek. Ebben a súlyos kérdésben eleinte nagy volt a különbség, később a Cserkészcsapatok Szövetsége kompromisszumával közeledtek az álláspontok, miközben a felbomló serdülő-, ifjúsági szervezeteket százezrek hagyták ott^{xviii}. Egy 1989 őszén készített kimutatás szerint a Cserkészszövetség 60 csapata közül 55 egy-

egy római katolikus plébániához tartozott. Akkortájt a másik szövetségnek csak 20 csapata volt, igaz, hogy csak kettő függött a plébániától.

Az 1988-as országos népszerűséget a szövetségek nem tudták kihasználni. Nyilvánvaló, hogy a viták, a viszályok nem kedveztek, a hatékonyságot gyengítették.

A genfi iroda közvetít

A Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége a Belgrád rakpartról a Kálvin térre költözött. A kulcsembert Bodolay Géza ügyvezető elnök lett, jeles irodalomtörténész, nyelvész. Régi regöstitst, az 1946-os eseményekben nem vett részt, mert fogságban volt, viszont a 47-es jamboree-n sikert hozott a magyar cserkészeknek. Utána koncepciót per várta, több éves börtön. (Elnöki ügyködésének ügyiratait, leveleit, a cserkésznevelés „ökumenéjéért” perelő, szenvedélyes vitáit négy vastag kötetbe gyűjtötte össze, és elhelyezte a levéltárba.)

Közvetítési céllal már március végén írásban jelentkezett a genfi iroda. Jacques Moreillon főtitkár volt elődjét bízta meg a feladattal. Nagy László mindkét hazai elnöknek így ír: „...Nagy szomorúsággal értesültünk a Szövetség kettészakadásáról s a volt cserkészvezetők közti marakodásokról, melyek a cserkészszellem és a cserkészeideál semmibevételével folynak...nem légtérben, vagy a megszépített messzeségről ránkacsintó múlt ábrándjait kell újraindítani, hanem az 1989-es realitásokhoz híven, a jelenlegi fiatalok vágyainak és szükségleteinek figyelembevételével...”

Nagy László az elkövetkező hónapokban kétszer is járt hazánkban, tárgyalt a szövetségekkel külön-külön, s mindkettővel együtt. Úgy tűnt, hogy egyetértésre jutnak, egy szándéknyilatkozatot is megszüvegeztek. Határidőt is kitűztek annak véglegesítésére és aláírására. Amikor Morvay Péter a két szervezet közös összejövetelét szorgalmazta, Surján László, a másik szervezet elnöke kinyilatkoztatta: semmi értelmét nem látja a jelenlegi szándéknyilatkozat aláírásának, még akkor sem, ha ennek következtében nem ismerik el a világszervezeti tagságot.

Ezek után „A Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége kész egyesülni a Magyar Cserkészszövetséggel” címmel szándéknyilatkozatot tett közzé az elnökség.^{xix} Két hét múlva olvashattuk a másik szövetség – lényegében elutasító nyilatkozatát.^{xx} 1989 végéig a közeledés és az újraegyesülés megfeneklett, zsákutcába jutott.

A megoldás

A világszervezet gondja lett ez a cserkész-ügy. Súlyosbította a helyzetet az, hogy egy olyan szövetségtől kell megtagadni a tagságot, amely a világszervezet egyik alapítója volt, miközben készültek a világkonferenciára. A helyzet megoldásához egy, a két szövetségtől független testületet kértek fel. A javaslat csakhamar megszületett. E szerint a világszervezet központjában, a genfi irodában az iroda közvetítésével létrehozzák a „Magyar Cserkészek Tanácsát”, amelybe mind a két szervezet egyenlő számú tagot delegál, és ez a Tanács kéri a felvételét a világszervezetbe,

1990. január 8-10. között ezt az összekötő szervezetet Genfben elfogadták, s egyben meghívták a magyar cserkészeket a 32. világkonferenciára Párizsba, mely július 23-án

kezdődött. A 125 tagország 1100, szavazati joggal rendelkező képviselője egyhangúlag elfogadta a Magyar Cserkészlet Tanácsát. A krónikához tartozik az is, hogy a Tanács megalakulása előtt a Magyar Cserkészszövetség tervzetéből kihúzták azt a részt, mely arra utalt, hogy ők lennének a régi szövetség jogutódai.

Aztán telt az idő, és ez a mindenki által várt integráció mégsem következett be, hiába mondták itt is, ott is, hogy ez a Tanács csak ideiglenes megoldás, nehézkessé teszi az ügyintézt, elbürokratizálja a cserkészéletet.

Ennek az időhúzásnak mégis volt nyertese. A Magyar Cserkészszövetség. Ugyanis a „másik oldal” súlyos válságba került. Még 1989 végén, a szándéknyilatkozat közzététele után feloszlatták az elnökséget, törvényes és törvénytelen testületi ülések követték egymást ügyészi, bírósági beadványokkal. Volt idő, amikor két, magát hitelesnek kinyilvánító központja volt. Az a szervezet, amelyet állítólag sokirányból támogattak, önmagában vergődött, csapatai megfogytak. Volt-e ennek politikai háttere? Nem tudom. Csak a remény maradt meg: a lábbon maradt szövetség a vállalt pluralizmust előbb-utóbb meg fogja valósítani.

Szubjektív összegzésfele

Ezt az írást idézetekkel kezdtem. Pontosításokra kísérletet tettem. A történelmi irányzatokhoz hasonló csoportok először 1988. november elsején jelentették be közös akaratukat a cserkészlet újjáalakítására. Ez lehet a születésnap. Közös állásfoglalást tettek közzé, amelyet az előkészítő bizottság minden tagja aláírt. Később ez az egység felborult, és két önálló szövetség jött létre némi politikai felhanggal. Mumus lett a Cserkészcsapatok Szövetsége. Állítólag pártállami kapcsolatokat tartott fenn, és a vallásérkölcsi nevelés helyett valamiféle humanisztikus elképzeléseket hirdetett.

Nem igaz. Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy a vallásérkölcsi nevelést liberálisabban fogta fel. A nem vallásos gyerekeket és az alacsonyabb rangú vezetőket próbaidőre maguk közé készültek hívni. 1990-ben a cserkész-világkonferencia egy összekötő tanács útján mind a két szövetség (irányzat) elképzeléseit figyelembe véve vette fel, fogadta vissza tagjai közé a magyar cserkészmozgalmat. Voltaképpen a hagyományos, történelmi eredetű pluralizmus állt vissza. Ez az esemény a magyar cserkészlet újjászületésének második születésnapja.

A cserkészviszálynak, a családi háborúskodásnak volt egy kevésbé kibeszélt ügye, amit a nagypolitikában a „nagyakarítás” kifejezéssel jeleztek. Feltételezhető, hogy a „fehér lapot” többé-kevésbé be lehetett volna vezetni a politikai életben, gazdasági életben. Azonban egy pedagógiai folyamattal semmiképpen nem lehet ezt megtenni. Voltak külföldön kulturális próbálkozások, de belebuktak. Egy példa kívánczik ide. A 40 év után újból működni próbáló szövetségnek csak nagyon idős és a gyakorlatból évtizedek óta kiesett vezetője volt. Ugyanakkor a felbomló úttörőszervezetnek több száz vezetője volt, fiatalabbak, s módszereik, eszközeik a cserkészethez hasonlóak, érdeklődtek a cserkész eszmevilág iránt, s számukra elfogadható az „emberebb ember – magyarabb magyar” célkitűzés. De hát „úttörő múltja” van. „Mi tiszta lappal indulunk.”^{xxi}

ⁱ Magyar Katolikus Püspöki Konferencia. Magyar Katolikus Egyház történeti kronológiája (1945-2006).

ⁱⁱ VII. Nevelésügyi Kongresszus. 2008. augusztus 25-28. A vitaanyag megjelent a kongresszus honlapján (www.nk7.hu). A szöveg szerzője (aki a kongresszusi szervezőbizottság tagjaként jegyzi e szöveget), *Trencsényi László* egyetemi docens hozzáteszi, hogy - bármi is lett legyen sorsuk – a történelmi számvetésben megkerülhetetlen az a dunaújvárosi alakulat, amelyet Princz István nevű gyermekvédelmi szakember szervezett, s az első években hangosan jelen volt az ifjúsági érdekegyeztetésben, szavaiból egy kemény fegyelmű, militáns szervezet képe rajzolódott meg. Dunaújvárosi Cserkész Szervezet néven tartotta számon a civil szervezetek nyilvántartása. Több adatunk nincs róluk, hamar eltűntek. Az emlékezők – s ezt megerősíti valami módon a digitális Magyar Katolikus Lexikon is (<http://lexikon.katolikus.hu>) az 1978-as alakulású, brüsszeli központú Európai Cserkész Szövetség magyar tagozatáról is tudnak ebből az időből. Méltatlanság lenne a felsorolásban több szóra méltatni az egykori idők furcsa kalandorát, aki hol Kádár János Társaságot alapított, hol meg örmény trónörökösként nevezte meg magát, egy időben szerepelt mint Magyar-Lengyel Cserkész Szövetség főtítkára is, de tőle már 1989-ben Országos Sajtószolgálat közleményben határolódtak el különböző bontakozó civil szerveződések. Médiajelenléte mindenképpen ártott az ifjúsági munka szempontjából mégiscsak nagyjelentőségű ügynek. A történet vázlatosan követhető Nagy Ádám ifjúságpolitikai kézikönyvében is. (Nagy Ádám: Ifjúságügy. Ifjúsági szakma, ifjúsági munka. ÚISZ Könyvek, Budapest, 2008)

E folyamatoktól részben független a leánycserkészlet újjáéledése. Az egy ideig önálló szervezetként működő csoportosulás élén egykori cserkészlányvezetők kifejezetten a modern növevelés áramlatainak befogadásán gondolkodtak. Vég Péterné személye mellett meg kell említeni a jeles ifjúsági író, Nagy Zsuzsa nevét is (a 90-es évek elején a próbarendszer kidolgozásán fáradozott), aki hatásos „úttörőregényeivel” hívta fel magára a figyelmet az 50-es években – egyébként mindig a cserkész-úttörő átmenetben magát erőteljesen exponáló, vitatott szerepű Surányi László növendékének vállalva magát. Sajátosnak mondható, hogy a napjainkban erősödő, független Magyar Cserkészlány Szövetség is – elsősorban angolszász kapcsolatokkal – a modernizáció (benne a tolerancia, a multikulturalitás) értékei mellett tették le voksukat – vö. www.cserkeszlanynok.hu. Ebben a szellemiségben mutatkoztak be nagy sikerrel a Magyar Pedagógiai Társaság 2008-as „Nevelés szabadidőben” című konferenciáján a Budai Tanítóképzőben. (A Szerk.)

ⁱⁱⁱ Vö. Kristó Nagy István: Az ám, tabu. Triolor Könyvkiadó, 2008.

^{iv} Bizonyára hitelt ad e mondatoknak, hogy az idős szerző, egykoron cserkészvezető, majd az úttörőmozgalom keretei közt a vándortábori mozgalom harcosa sokáig maga is Hazafias Népfront-aktivista volt. (Vándortábori harcairól írt Táborozni jó! című dolgozatában, mely a Tani-Tani folyóirat. 2008/45. számában jelent meg.) (A Szerk.)

^v Ki mit tud az alternatívokról? Magyar Nemzet, 1988. december 27.

^{vi} Vannak elemzők, akik a korai – később irrelevánsá vált – alternatívák egyikében a szabadkőművesség befolyását is tekintetbe veszik, a polgári fejlődés különböző paradigmái között. (A Szerk.)

^{vii} A Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztálya a kezdeményezésében 2006-ban lezajlott kutatás és konferencia tárgyszerű, árnyalt elemzést kísérelt meg az úttörőkkel való „egyesülésről”. Gazdag dokumentumkötet látott napvilágot P. Miklós Tamás kutatási zárójelentésével, Bokody József és Ormay József opponensi véleményével. Nem mondható el azonban mégsem, hogy a sebek begyógyultak, és a tanúk emlékezete máig nem egységes. Mindenesetre az MPT kiadásában „A Magyar Cserkészfiúk Szövetsége és az Úttörőmozgalom egyesülése 1948-ban” címmel megjelent kiadvány forrásértékűnek tekinthető. (A Szerk.)

vii Vö. Ivasivka M.-Arató L.: Sziklatábor – A magyarországi katakombacserkészlet története (1948-1988). Új Ember-Márton Áron Kiadó, 2007.

ix A kommunista párt vezetőinek viszonya megérné némi elemzést. Vannak adatok arra nézvést, hogy 1956 után Aczéltól nem volt idegen cserkészlet néven újjászervezni a gyerekszervezetet, mindenesetre az Őrszemcsapatok Szövetségének kezdeményezésében is megjelenik egy legitimációs kísérlet (A Köznevelés 2007/37. számában Révész György emlékeztetett erre egy jegyzetben). Elfogadott, hogy moszkvai instrukcióra született a politikai döntés ezen alternatívák elvetésére, s egy reformált – vagy reformálnak látszó – úttörőmozgalom újjászervezésére. (Vö. Trencsényi (szerk.): Utak és törések. Új Helikon Kiadó, Budapest, 2006.) (A Szerk.)

x Mészáros István: Cserkészlet és pedagógia. Pedagógiai Szemle 1984/7-8.; Mészáros István: Vita a cserkészetről, de egy kicsit többről; E. Fehér Pál: Volt-e politikamentes cserkészlet? Kritika, 1985/11.sz.)

xi Mészáros István előadása a Magyar Cserkészlet – Világcserekészlet című szegedi konferencián. (Tartozunk az igazságnak annyival, hogy az Ifjúsági Szemle című folyóirat vette át az elhallgatás után a nyilvános beszéd szálát, az 1987/5. számban Gelencsér Katalin, Gergely Ferenc, Papp Emil és Trencsényi László folytattak beszélgetést.)

xii NB Juló bá-t, aki utolsó éveiben a csillebérci úttörő népművészeti szaktáborok invenciózus szakmai vezetője lehetett, az Úttörővezető című folyóirat is – kései elégtétel gyanánt – nekrológban méltatta 1985/5. számában. Ide tartozik az a kevéssé ismert tény is, hogy ezekben az években (összefüggésben különböző reformkezdeményezésekkel az Úttörőszövetség főtitkára hivatalos levélben kapott indítványt arra nézve, hogy a szervezet legfőbb testülete deklarálja, hogy a Magyar Cserkészfiúk Szövetségét elismeri jogelődjeként. Az indítvány nem kapott választ. (A Szerk.)

xiii Szemtől szemben a cserkészettel. Népszabadság, 1988. október 29.

xiv A Magyar Cserkész Szövetség Ideiglenes Országos Intéző Bizottságának állásfoglalása. Megjelent a Magyar Nemzet november 4-iki számában. Aláírók: Dr. Urhelyi János, az IOIB elnöke, Béres Ferenc, Bene Kálmán, Dr. Bodolay Géza, Csongrádi Jenő, Dudás László, Kiss Imre, Kristó Nagy István, Dr. Liptai László, Molnár István, Morvay Péter, Papp Emil, Pusztai János, Sárdy György, Dr. Teleki János, Sütő István, Dr. Varga György.

xv Közreadja a Reform, 1988. december 9-iki számában. (Megjegyezzük, hogy ez a „posztmodern, világiás” irányzat Nyugat-Európában jóformán uralkodó volt ezekben az időkben. Erre már Nagy László szegedi előadása is utalt, de érdemes nézni pl. a német cserkészek weboldalait – www.scoutnet.de/rdp. A Szerk.)

xvi A „Múzeumkavéházak”, a „kiváltak” listája: Bene Kálmán, Csongrádi Jenő, Dudás László, Kiss Imre, Dr. Liptai László, Molnár István, Sárdy György, Dr. Teleki János, Dr. Urhelyi János.

xvii Lel-Tár. Új társadalmi szervezetek katalógusa, 1989. április.

xviii Az úttörőmozgalom mennyiségi eróziójának tempója eben az időben roppant sajátságosnak mondható. Az 1989-es zánkai „reformkonferencia”, egyben az iskola és mozgalmak elválasztását szorgalmazó oktatási minisztériumi intézkedések nyomán a milliós nagyságrendű szervezet egy év alatt 100 000-re zsugorodott, évekig tartotta azonban – olykor kifejezetten ellenséges politikai környezetben – kb. 70 000-res tömegét. Váratlanul erősen kb. 20 000 fővel robbant be a serdülőmozgalmak közé a politikai ideológiai terhektől mentes „4H Klubok Mozgalma”, az úttörőszövetségből kiváló korábban a „holdingba” tartozó szervezetek, elsősorban a „Magyarország Felfedezői Szövetség” is ebben a 20 000-res létszámmal tetőzött. Az ezredfordulót követő években a létszámadatok követhetlenné váltak, szervezetenként néhány ezernyi, szűk tízezer tagot becsülhetünk. Ld. erről Laurenszky Ernő tanulmányát a Raabe Kiadó Vezetési Ismeretek című kapcsokönyv-sorozatának 2002. decemberi kiadásában

(Gyerekszervezetek, serdülőszervezetek címmel), ill. a http://www.nk7.hu/nk7_files/File/rendezvenyek/revesz/mozgalompedagogia.ppt linket. (A Szerk.)

^{xix} A Magyar Cserkészcsapatok Szövetsége kész egyesülni a Magyar Cserkészszövetséggel. Reformátusok Lapja, 1989. szeptember.3.

^{xx} A Magyar Cserkészszövetség nyilatkozata. Reformátusok Lapja, 1989. szeptember 17.

^{xxi} Ne tagadjuk, azóta az úttörőmozgalom megmaradt vezetői állománya is „hozzáöregedett” a cserkészvezetők generációihoz. Ugyanekkor a Cserkészszövetség új évtizedét jelentősen megfiatalított vezetői gárda jegyzi. (Ld. <http://www.mcssh.hu>) E folyamatok elemzése, a prognózis meghaladja ezen írás kereteit. (A Szerk.)